

SV. ALFONZ MÁRIA Z LIGUORI:

MODLITBA

veľký prostriedok spásy

Preložil
Augustín Krajčík CSsR

EDÍCIA „ŽIVOTOM“ sväzok 1.

BRATISLAVA 1944

S povolením rehoľnej vrchnosti.

NIHIL OBSTAT.

Mons. Dr. Paulus Žiška,
praelatus dom. S. S., censor dioecesanus.

IMPRIMATUR.

Nr. 8249/1943.

Tyrnaviae 13. Novembris 1943.

Mons. Joseph Minárik,
vicarius generalis.

Predmluva prekladateľa.

Slovenskej katolíckej verejnosti predkladám knihu veľkého učiteľa Cirkvi sv. Alfonza Márie z Liguori, ktorá patrí nesporne medzi najpraktickejšie a najdôležitejšie diela celej svetovej náboženskej literatúry. Vedľa zlatej knihy Tomáša Kempenského „O nasledovaní Ježiša Krista“ a „Bohumily“ svätého Františka Saleského, náleží Alfonzova kniha o modlitbe k základným učebniciam kresťanskej dokonalosti. Sám pôvodca, veľ duch katolíckej teologie, ktorý napísal vyše 1000 náboženských kníh, považuje knihu o modlitbe za najdôležitejšie svoje dielo, ako prehlasuje v predmluve k nej.

Prvé vydanie talianskej pôvodiny vyšlo v marci roku 1759 u Jozefa di Domenico v Neapoli.

Všetci géniovia majú vlastnosť, že vedia poznať a ukojiť záľuby alebo potreby ľudstva. Aj svätý Alfonz bol takým géniom. Vystihol základnú potrebu ľudskej duše a poukázal na jej ďalekosiahly význam. Svojou knihou o modlitbe uderil na pravú strunu, ktorá v každom ľudskom srdci budila živý ohlas. Prehovoril ľudu naozaj do duše a ľud jeho slová prijal s neobyčajným nadšením. V niekoľkých týždňoch bol celý náklad prvého vydania rozobratý. Ešte toho istého roku sa minulo i druhé vydanie a vyšlo tretie. Do roku 1933 mala kniha 41 vydaní talianskych, 66 francúzskych, 42 nemeckých, 35 španielskych, 14 anglických, 5 českých atď.

Svoju knihu o modlitbe adresoval svätý Alfonz

nielen na pospolitý ľud, lež aj na inteligenciu a bohoslovcov. Preto pripojil k praktickým úvahám o potrebe, moci a vlastnostiach modlitby špekulatívno-polemické state o hlbokom tajomstve predurčenia. Lež i tu ukázal svätý Alfonz svoju praktickú povahu. Nešlo mu o vysvetlenie všetkých záhad, spojených s otázkou predurčenia, lež o to, aby spasil duše.

V knihe „Modlitba, veľký prostriedok spásy” podáva svätý Alfonz svoj systém o účinnosti milosti. Odkláňa sa od školy tomistickej i augustiniánskej, podľa ktorých dostatočná milosť sama neumožňuje úkon, lež iba uspôsobuje ku prijatiu účinnej milosti. Nesúhlasí ani s rôznymi formami molinizmu, ktoré všetky ponechávajú posledné rozhodnutie o osude každej milosti vôli človeka. Z praktických dôvodov pastoračných priklonil sa k tzv. škole sorbonskej, ktorej učenie primerane upravil a jasne formuloval.

Podľa tejto školy k ťažkým úkonom treba milosti vnútorne účinnej, ktorá neomylné pohne vôľu k dobrému. K ľahším skutkom dobrým stačí milosť dostatočná, ktorá síce nepôsobí neomylné, ale človekovi dáva bezprostrednú možnosť, aby bez pomoci novej milosti vykonal ľahší dobrý skutok. K ľahším dobrým skutkom patrí na prvom mieste modlitba. Keď človek verne používa dostatočnej milosti, najmä keď sa vrúcne modlí, dostane milosť účinnú, ktorá ho uchráni pred pádom i v najťažších pokušeniach a pomôže mu zachovať aj najťažšie prikázania.

Napokon si želám iba jedno: Aby táto kniha naučila zbožný slovenský ľud veľkému umeniu modlitby. Lebo modlitbou dosiahneme všetko ostatné podľa prislúbenia večnej Pravdy: „Pýtajte, a dá sa vám” (Mat. 7, 7.).

Prekladateľ.

*Vtelenému Slovu, Ježišovi Kristovi,
Milovanému Synovi večného Otca,
Požehnanému od Pána,
Pôvodcovi života,
Kráľovi slávy,
Spasiteľovi sveta,
Očakávaniu národov,
Túžbe výšin večných,
Chlebu nebeskému,
Sudcovi všetkých,
Prostredníkovi medzi Bohom a ľuďmi,
Učiteľovi ctností,
Baránkovi bez poškvvrny,
Mužovi bolesti,
Večnému Kňazovi a obeti lásky,
Nádeji hriešnikov,
Prameňu milosti,
Pastierovi dobrému,
Milencovi duší*

venuje toto dielo hriešnik Alfonz.

Venovanie P. Ježišovi a P. Márii.

Ó Slovo vtelené, ty si obetovalo krv a život, aby si dobylo našim modlitbám podľa svojho prisľúbenia toľko sily, aby sme si nimi mohli vyprosiť všetko, čo žiadame. Nám však je tak ľahostajná naša spása, že sa nám nechce ani prosiť o milosti, ktoré potrebujeme k životu večnému. Pane Ježišu, ty si nám dal v modlitbe kľúč ku všetkým svojim božským pokladom. Ale my sa nemodlievame, pretože chceme ostať vo svojej doterajšej biede. Ó Pane, osvieť nás a ukáž nám, akú cenu majú naše prosby u tvojho večného Otca, keď ich konáme v tvojom mene a pre tvoje zásluhy. Tebe zasväcujem túto svoju knižočku. Požehnaj ju a učiň, aby všetci, ktorým príde do rúk, zamilovali si ustavičnú modlitbu a povzbudili k nej aj druhých, aby všetci horlivo používali tohto veľkého prostriedku spásy.

Aj tebe, vznešená Matka Božia, Mária, odporúčam toto dielo. Ochraňuj ho a vypros všetkým jeho čitateľom ducha modlitby, aby sa vždy a vo všetkých svojich potrebách utiekali k tvojmu Synovi a k tebe. Veď ty si rozdávatelka milostí a Matka milosrdenstva, ty nenecháš nikoho, kto sa k tebe utieka, odísť bez pomoci. Ty si Panna mocná, ktorá vymôže svojim služobníkom u Boha všetko, čo len chce.

Diel I.

Potreba, moc a podmienky modlitby.

Úvod, ktorý si je treba prečítať.

Vydal som rôzne duchovné knihy, ako: „Ná-
vštevky najsv. Sviatosti oltárnej*, Úvahy o umu-
čení Ježiša Krista, Vznešenosti Panny Márie; spis
proti materialistom a deistom” a iné menšie spisy.
Uverejnil som knihu o detinstve nášho Spasiteľa
s nadpisom „Vianočná novéna”* a potom inú
s názvom „Príprava na smrť”. Okrem toho som
vydal spis o večných pravdách, ktorý je výbor-
nou pomôckou pre rozjímania a pre kázne. K
nemu som pridal deväť kázni pre doby verejných
pohrôm. Som však presvedčený, že som nenapísal
nič užitočnejšieho, ako je táto knižka o modlitbe.
Veď modlitba je potrebný a istý prostriedok, kto-
rým človek dôjde spásy a všetkých milostí k nej
potrebných. Nemôžem síce, ale keby som mohol,
chcel by som dať tlačiť túto knižočku v toľkých
výtlačkoch, koľko je na svete veriacich, a vše-
tkým by som ju rozdal, aby všetci poznali, že sa
každý musí modliť, ak chce byť spasený.

Hovorím to preto, lebo na jednej strane vidím
nevyhnutnú potrebu modlitby, ktorú tak zdôraz-
ňujú všetky knihy Písma svätého a všetci svätí
Otcovia, a na druhej strane pozorujem, ako málo
sa starajú kresťania o tento veľký prostriedok
svojho spasenia. Ešte viac však ma zarmucuje
okolnosť, že aj kazatelia a spovedníci hovorie-
vajú málo svojim poslucháčom a kajúcnikom
o modlitbe. Ani duchovné knihy, ktoré sa dnes
núkajú do rúk veriacich, nehovoria dosť o tejto
veci. A predsa všetci kazatelia a spovedníci a vše-
tky knihy nemaly by nič dôraznejšie a vrúcnejšie
pripomínať, ako povinnosť modlitby. Pravda, zdô-
razňujú veľa dobrých prostriedkov, aby sa duše
zachovaly v milosti Božej, napríklad: útek pred

* Vyšly aj v slovenčine. Dostať v administrácii Životom.

zlými príležitosťami, časté prijímanie svätých sviatostí, boj proti pokušeniam, počúvanie kázne, rozjímania o večných pravdách a iné naozaj veľmi osožné prostriedky. Ale pýtam sa: Čo sú platné kázne, rozjímania a všetky ostatné pomôcky, navrhované duchovnými vodcami, bez modlitby? Pán Ježiš predsa prehlásil, že dá milosť len tomu, kto sa modlí: „*Pýtajte, a dá sa vám*” (Mat. 7, 7.) Keď odhliadneme od výnimočných prípadov, ostanú bez modlitby neplodné všetky naše rozjímania, všetky naše predsavzatia a všetky naše sľuby. Ak sa nebudeme modliť, spreneveríme sa všetkým osvieteniam od Boha prijatým a všetkým svojim sľubom.

Dôvod je tento: Ku tomu, aby sme konali dobro, aby sme premohli pokušenie, aby sme si počínali ctnostne, jedným slovom, aby sme zachovali všetky Božie prikázania, nestačí len osvietenie, ktorého sa nám dostalo, nestačia naše úvahy a predsavzatia: predovšetkým potrebujeme bezprostrednú pomoc Božiu. Boh však, ako uvidíme neskôr, poskytuje túto pomoc len tomu, kto ho prosí a to vytrvale. Osvietenia, rozjímania a dobré predsavzatia sú osožné ku tomu, aby sme sa, v nebezpečenstvách a v pokušeniach prestúpili zákon Boží, začali naozaj modliť a modlitbou aby sme dosiahli Božej pomoci, ktorá nás uchráni pred hriechom. Keď sa v takej chvíli nemodlíme, sme stratení.

Chcel som, milý čitateľ, predoslať túto poznámku ďalším riadkom, aby si poďakoval Bohu za to, že ti núka touto knižočkou milosť, aby si sa modlil s väčším presvedčením o potrebe modlitby, pretože všetci, ktorí sa spasia (hovorím o dospelých), spasia sa zpravidla len týmto prostriedkom. A preto opakujem, poďakuj Bohu za milosť modlitby, lebo je to veľké milosrdenstvo, keď Boh dáva človekovi osvietenie o modlitbe a milosť modlitby. Dúfam, môj milovaný brat,

že až si prečítaš tento krátky spis, nikdy neza-
budneš utiekať sa k Bohu o pomoc, kedykoľvek
sa ocitneš v pokušení ku hriechu. Ak je tvoje
svedomie poškrvrnené mnohými hriechami, po-
znáš z tejto knižočky príčinu toho: Zanedbával
si modlitbu a neprosil si v pokušeniach, ktoré
na teba prišli, o pomoc Božiu. Prosím ťa však,
čítaj znovu a znovu pozorne tento malý spis, nie
preto, že je odo mňa, ale že ti Boh núka tento
prostriedok pre tvoje blaho a pre tvoju večnú
spásu. Tým ti jasne dokazuje, že ťa chce spasiť.
A keď ho prečítaš, daj ho podľa možnosti čítať
aj iným, svojim priateľom a známym, s ktorými
sa stretneš.

Nuž, začnime v mene Božom!

Apoštol Pavol napísal Timotejovi: „*Vyzývam
teda, aby sa predovšetkým vykonávaly prosby
(obsecrationes), modlitby, orodovania a poďako-
vania*”. (1. Tim. 2, 1.) Anjelský Učiteľ¹ sv. Tomáš
pripomína, že slovo *modlitba* znamená tu povzne-
senie mysle k Bohu. Slovo *orodovanie* značí žia-
dosť. Keď sa žiadosť týka určitých vecí, nazýva
sa prosbou (v užšom smysle); keď sa nevzťahuje
na veci presne označené, ako napríklad keď volá-
me: „Bože, poď mi na pomoc!”, nazýva sa vzý-
vanie. *Prosby (obsecrationes)* znamenajú tu spô-
sob žiadosti, keď sa človek dovoľáva niečoho, aby
si vymohol milosť, ako keď hovoríme: „Skrze
kríž a umučenie svoje, vysloboď nás, Pane!” *Po-
ďakovanie* značí tu ďakovanie za prijaté dobro-
denia, čím si podľa sv. Tomáša zasluhujeme
dostať ešte väčšiu milosť.² Modlitba v užšom smy-
sle znamená žiadosť k Bohu o pomoc; ak ju však
chápeme v širšom smysle, obsahuje všetky uve-
dené prvky a v tomto smysle hovoríme o mod-
litbe alebo o prosbe na ďalších stránkach.

Aby sme si zamilovali tento veľký prostriedok
spásy, modlitbu, musíme predovšetkým rozjímať,

aká je potrebná a akú má moc, aby nám vymohla od Boha všetky žiadané milosti, ak len vieme o ne náležite prosiť. Preto prehovoríme v prvom diele o potrebe, o moci modlitby a o podmienkach, za ktorých dosiahne účinku. V druhom diele dokážeme, že všetci dostávajú milosť modlitby. A tu tiež pohovoríme o tom, akým spôsobom obyčajne milosť pôsobí.

HLAVA I.

Potreba modlitby.

1. Modlitba je potrebná ku spáse.

Tvrdením, že modlitba nie je potrebná ku spáse, poblúdili už pelagiáni. Ich bezbožný učiteľ Pelagius¹ hlásal, že človek zahynie len vtedy, keď zanedbá poznanie potrebných právd. Svätý Augustín² o ňom hovorí: „To je čudné! Hovorია o všetkom možnom, miesto aby sa modlili!” Pelagius radšej hovoril o všetkých iných veciach, len nie o modlitbe, ktorá je jediným prostriedkom (ako veril a učil sv. Augustín), ako získať vedu svätých podľa slov sv. Jakuba: „Keď kto z vás potrebuje múdrosti, nech prosí od Boha, ktorý dáva hojne všetkým a to bez vytýkania”. (Jak. 1, 5.)

Písmo sväté dokazuje nad slnko jasnejšie, že modlitba je nám potrebná, ak sa chceme spasiť: „*Treba vždycky sa modliť a neustávať*”. (Luk. 18, 1.) „*Bedlite a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia.*” (Mat. 26, 41.) „*Pýtajte, a dá sa vám.*” (Mat. 7, 7.) Slová *treba, modlite sa, proste* znamenajú podľa všeobecného výkladu bohoslovcov potrebu a obsahujú rozkaz. Viklef³ vykladá tieto slová nie o potrebe modlitby, lež len o potrebe dobrých skutkov. Podľa neho by na týchto miestach znamenaly len dobré skutky. Tento Viklefov blud bol však od Cirkvi výslovne zavrnutý. Preto hovorí učený Leonard Lessius,⁴ že nemožno bez bludu proti viere popierať potrebu modlitby, keď sa chce dospelý spasiť. Lebo z Písma svätého jasne vysvitá, že modlitba je jediný prostriedok, aby človek dosiahol pomoci ku spáse potrebnej.

Príčina toho je jasná. Bez pomoci milosti, nie sme schopní ničoho dobrého: „*Bezo mňa nič nemôžete činiť*”. (Ján 15, 5.) K týmto slovám poznamenáva sv. Augustín,⁵ že Ježiš Kristus nepovedal: „*Bezo mňa nemôžete nič dokonáť*”, ale „*Bezo mňa nemôžete nič činiť*”, aby ukázal, že bez milosti nemôžeme ani začať dobro konať. Áno, apoštol píše, že sami zo seba nemôžeme ani vzbudiť túžbu po konaní dobra: „*A takúto dôveru máme skrze Krista k Bohu: nie, že by sme boli dostatoční niečo myslieť od seba, ako by zo seba, ale dostatočnosť naša je z Boha*”. (2. Kor. 3, 4—5.) Keď nie sme sami zo seba schopní ani dobrej myšlienky, tým menej môžeme po dobrom túžiť. To isté znamenajú iné výroky Písma svätého: „*Boh . . . účinkuje všetko vo všetkých*”. (1. Kor. 12, 6.) „*Urobím, aby ste v prikázaniach mojich chodili, na ustanovenia moje dbali a zachovávali ich*.” (Ez. 36, 27.) Preto, ako hovorí sv. Lev:⁶ „*Človek nevykoná nič dobrého, ak mu len nedá Boh schopnosť, aby ho konal*”. Preto vyhlásil snem tridentský:⁶ „*Keď povie niekto, že človek môže bez predchádzajúceho vnuknutia Ducha Svätého a bez jeho pomoci veriť, dúfať, milovať a robiť pokánie tak, ako je treba k nadobudnutiu milosti ospravedlnenia, nech je vyobcovaný z Cirkvi*”.

Spisovateľ takzvaného „*Nedokončeného diela*” uvažuje o zvieratách a hovorí, že Boh obdaril jedno rýchlosťou, iné pazúrmí, iné krídlami, aby sa tak mohli udržať nažive. Ale človeka stvoril tak, aby sám bol jeho silou. Človek je teda celkom neschopný spasíť sa sám zo svojich síl, pretože Boh chcel, aby všetko, čo má alebo môže mať, prijímal len od jeho milosti a pomoci.

Svojou milosťou však pomáha Boh obyčajne len tomu, kto ho prosí, podľa chýrneho výroku Gennadiovho:⁸ „*Veríme, že nik nedochádza spásy, ak len nie na pokyn Boží a že nikto pozvaný od Boha nepracuje na svojej spásy, ak len nie s po-*

mocou Božou a že nikto nezaslúži tejto pomoci, len kto sa modlí". Ak je teda isté, že bez pomoci milosti nič nemôžeme konať a že túto milosť poskytuje Boh obyčajne len prosiacim, komu nie je zrejmý dôsledok, že modlitba je nevyhnutne potrebná ku spáse?

Je síce pravda, učí sv. Augustín,⁹ že prvé milosti, ktoré dostáva človek bez svojho spolupôsobenia (napríklad povolanie k viere alebo pokániu), udeľuje Boh aj tým, ktorí sa nemodlia. Svätý však považuje za isté, že ostatných milostí, najmä milosť zotrvania v dobrom, dostáva sa len tým, ktorí sa modlia.

Preto bohoslovci učia sverne so sv. Bazilom,¹⁰ sv. Jánom Zlatoústym, sv. Klementom Alexandrijským, sv. Augustínom¹¹ a inými, že modlitba je pre dospelých nevyhnutne potrebná nielen na základe Božieho prikázania, ale tiež ako potrebný prostriedok spásy. To znamená, že podľa plánu pravidelnej prozreteľnosti Božej je nemožné, aby sa veriaci spasil, keď sa neodporúča Bohu a neprosí ho o milosti k spáse potrebné. To isté učí sv. Tomáš. Hovorí:¹² „Po prijatí krstu je človekovi nevyhnutne potrebná neustála modlitba, aby prišiel do neba. Hoci sa krstom odpúšťajú hriechy, ostáva predsa zlá žiadostivosť, ktorá nás ohrozuje zvnútra, svet a zlí duchovia, ktorí nás ohrozujú zvonku". Že nám je modlitba nevyhnutne potrebná, anjelský učiteľ krátko dôvodí takto: Aby sme sa spasili, musíme bojovať a zvíťaziť: „*Ten, kto bojuje o závod, nebude korunovaný, keď len nebojoval zákonite*". (2. Tim. 2, 5.) Bez pomoci Božej však nie sme vstave, aby sme sa ubránili presile toľkých a tak vyzbrojených nepriateľov. Tejto pomoci sa nám dostáva len skrze modlitbu. Preto bez modlitby niet spasenia.

A že je modlitba jediným riadnym (normálnym) prostriedkom na získanie darov Božích, potvrdzuje ten istý svätý učiteľ ešte jasnejšie na inom mieste.¹³ Učí, že všetky milosti, ktoré Boh

od večnosti ustanovil nám udeliť, chce nám dať len prostredníctvom modlitby. To isté píše svätý Gregor:¹⁴ „Ľudia si zasluhujú modlitbou to, čo im Boh pred vekmi ustanovil dať“. Pravda, modlitba nie je potrebná nato, aby Boh poznal naše potreby, vykladá sv. Tomáš,¹⁵ lež aby sme poznali my, ako nám je potrebné utiekať sa k Bohu o pomoc potrebnú ku spásu a tak aby sme ho uznali za jediného pôvodcu všetkého dobrého, ktoré máme. Ako určil Boh, aby sme boli odmenení chlebom, keď budeme siať obilie, a vínom, keď zasadíme vinič, tak chcel, aby sme dostávali milosti potrebné ku spásu prostredníctvom modlitby, lebo povedal: „*Pýtajte, a dá sa vám; hľadajte, a nájdete*“. (Mat. 7, 7.)

Jednoducho, sme len núdzni žobráci a máme len toľko, koľko dostaneme od Boha almužnou. „*Hoci som ja úbohý a núdzny, Boh sa predsa o mňa stará.*“ (Ž. 39, 18.) Boh veľmi túži a praje si dávať nám svoje milosti, hovorí sv. Augustín,¹⁶ nechce ich však udeliť nikomu, iba kto ho prosí. Sám prehlasuje: „*Pýtajte, a dá sa vám!*“ Preto, ako uvažuje sv. Terézia, kto nepýta, tomu sa nedá. Podľa sv. Jána Zlatoústeho:¹⁷ Ako vlaha je potrebná rastlinám, aby rástly a neuschly, tak je nám potrebná modlitba, aby sme došli spásy. A inde hovorí ten istý svätý, že ako duša dáva život telu, tak modlitba udržuje pri živote dušu: „*Ako telo bez duše nie je schopné žiť, tak duša bez modlitby je mŕtva a odporne zapácha*“. Svätý hovorí, že taká duša odporne zapácha, lebo kto zanechá modlitbu k Bohu, ihneď začne zapáchať od hriechov. Modlitba sa tiež nazýva pokrmom duše, lebo ako bez jedla nemôže sa nažive zachovať telo, tak bez modlitby (hovorí sv. Augustín),¹⁸ nemôže sa zachovať pri živote duša. „*Ako sa telo živí pokrmom, tak sa duša nasycuje modlitbou.*“ Všetky tieto prirovnania, ktoré uvádzajú svätí Otcovia, znamenajú, že všetci nevyhnutne potrebujú modlitby, aby došli spásy.

2. Modlitba je potrebná v pokušeníach.

Modlitba je ďalej najpotrebnejšia zbraň proti našim nepriateľom. Kto nepoužije tejto zbrane, zahynie, hovorí sv. Tomáš.¹⁹ A tento svätý neváha tvrdiť, že Adam preto padol, lebo sa v pokušeníach neodporúčal Bohu. To isté tvrdí sv. Gelazius²⁰ o odbojných anjeloch. „Milosť Božiu prijali nadarmo... Pretože sa nemodlili, nemohli zotrvať v dobrom.“ Sv. Karol Borromejský²¹ upozorňuje vo svojich pastierskych listoch, že medzi všetkými prostriedkami nám odporúčanými v evanjeliu, určil Ježiš Kristus prvé miesto modlitbe a chcel, aby jeho Cirkev a jeho náboženstvo líšily sa od všetkých siekt tým, že sa nazýva vo zvláštnom smysle Domom modlitby: „*Môj dom volaf sa bude domom modlitby*“. (Mat. 21, 13.) Sv. Karol dochádza v spomenutom liste k záveru, že modlitba je začiatkom všetkých ctností, príčinou ich rozvoja i dokonalosti. Preto, keď sa ocitneme v duševných temnotách, útrapách a nebezpečenstvách, môžeme skladať svoje nádeje len v pohľad na Boha, aby sme si od jeho milosrdenstva vyprosili spásu. Kráľ Jozafat riekol: „*Pretože nevieme, čo máme robiť, ostáva nám len to, aby sme obrátili svoje oči k tebe*“. (2. Par. 20, 12.) To isté robieval Dávid, keď si nevedel rady, ako uniknúť nepriateľom. Neustále prosil Boha, aby ho vyslobodil z ich nástrah: *Moje oči sú vždy obrátené na Pána, lebo on vytiahne z osídla moje nohy*“. (Ž. 24, 15.) Bez odдыхu sa modlil k Bohu: „*Shliadni na mňa a smiluj sa nado mnou, lebo som opustený a úbohý*“. (Ž. 24, 16.) „*Volám k tebe vysloboď ma, aby som zachovával tvoje prikázania*.“ (Ž. 118, 146.) Pane, shliadni na mňa, lebo sám som na nič a okrem teba mi nikto nemôže pomôcť.

Ako by sme sa ubránili presile svojich nepriateľov a ako by sme splnili Božie prikázania, najmä po hriechu nášho praotca Adama, ktorý nás

tak oslabil, keby sme nemali modlitby, ktorou si môžeme vyprosiť od Boha dostatočné svetlo a silu k ich vyplneniu? Luther²³ rúhavo tvrdil, že po Adamovom hriechu ľudia vôbec nemôžu zachovať zákon Boží. Podobne učil Jansenius,²³ že niektoré prikázania sú nesplniteľné aj pre spravodlivých, pretože presahujú ich terajšie sily. Tieto slová by sa mohli vysvetliť aj v dobrom smysle. Boly však právom od Cirkvi zavrhnuté, pretože Jansenius k nim dodal, že ľuďom chýba aj milosť Božia na ich splnenie. Je pravda, pripúšťa sv. Augustín,²⁴ že človek pre svoju slabosť nemôže splniť niektoré prikázania silami, ktoré má teraz a s pomocou obyčajnej milosti, ktorej sa dostáva všetkým ľuďom; modlitbou však si môže vyprosiť väčšiu pomoc, ktorú potrebuje na zachovanie príkazov Božích. „Boh neprikazuje veci nemožné. Lebo keď dáva príkazy, napomína, aby si robil, čo môžeš, a prosil o to, čo nemôžeš, a dáva ti pomoc, aby si mohol.“ Tento slávny výrok sv. Augustína bol prijatý od tridentského snemu²⁵ a prehlásený za článok viery. Svätý hneď ďalej hovorí. „Všimnime si, ako po tomto lieku je schopný človek toho, čoho bol neschopný pre svoju nemoc.“ Chce povedať, že modlitbou nadobúdame posily proti svojej slabosti, pretože nám Boh po modlitbe poskytuje silu k výkonom, na ktoré sme nestačili.

Je nemysliteľné, pokračuje sv. Augustín,²⁶ že by nám Boh chcel uložiť zachovávanie zákona a potom by nám dal zákon nesplniteľný. Keď nám teda dáva poznať, že sme neschopní plniť všetky jeho prikázania, hovorí svätý, napomína nás, aby sme konali ľahké povinnosti s pravidelnou milosťou, ktorú nám dáva, ale k zachovávaní ťažkých prikázaní si máme vyprosiť väčšiu pomoc modlitbou. „Práve z nechvejnej istoty viery, že Boh nemohol prikázať veci nemožné, plynie upozornenie, čo máme robiť v ľahkých a za čo máme prosiť v ťažkých prikázaniach.“

Niektor však namietne: Prečo nám uložil Boh povinnosti, ktoré presahujú naše sily? Svätý²⁷ mu odpovedá: Práve preto, aby sme sa snažili získať si modlitbou pomoc na konanie toho, na čo sami nestačíme: „Nariaďuje niektoré veci, ktoré (sami) nemôžeme, aby sme poznali, o čo ho máme prosiť“. A inde²⁸ hovorí: „Zákon je daný preto, aby sme hľadali milosť. A milosť sa nám dáva nato, aby sme vyplnili zákon“. Zákon nemožno zachovávať bez milosti. Boh nám dal zákon za tým cieľom, aby sme ho vždy žiadali pokorne o milosť k plneniu zákona. Inde:²⁹ „Zákon je dobrý, keď ho človek náležite užije. Čo to znamená užít náležite zákon?“ A odpovedá si: „Keď človek pozná pomocou zákona svoju chorobu a hľadá pre ozdravenie pomoc Božiu“. Sv. Augustín teda hovorí, že máme užít zákon pre nás nesplniteľný. Lež načo? Aby sme z neho poznali svoju neschopnosť zákon zachovať (ináč by nám nebolo toto poznanie možné) a aby sme si potom modlitbou vyprosili pomoc Božiu, ktorá uzdravuje našu slabosť.

To isté tvrdí sv. Bernard:³⁰ „Ubránili by sme sa sami svojou silou tak mnohým pokušeniam? Boh iste zamýšľal, aby sme, vidiac svoju nedostatočnosť a že nám odnikiaľ neplynie pomoc, utiekali sa vo všetkej pokore k jeho milosrdenstvu“. Boh vie, aké je nám užitočné, že sa musíme modliť. Modlitba nás udržuje v pokore a cvičíme sa ňou v dôvere. Preto dopúšťa Boh, aby nás napadali nepriatelia, na ktorých sú naše sily príliš slabé, aby sme si vyprosili modlitbou od jeho milosrdenstva posily k sebaobrane. Zvlášť treba zdôrazniť, že nik nemôže odporovať nečistým pokušeniam tela, keď sa neodporúča Bohu vo chvíli pokušenia. Tento nepriateľ je tak strašný, že nás v boji celkom zaslepuje, z mysle vypudzuje všetky rozjímania a dobré predsavzatia, vzbudzuje aj pohrdanie pravdami viery a oslabuje bázeň pred Božími trestami. Lebo toto pokušenie je spojené

s našou prirodzenosťou, ktorá nás násilne ženie do smyselných pôžitkov. Kto sa v tej chvíli neutieka k Bohu o pomoc, zahynie. Jedinou obranou proti týmto pokušeniam je modlitba, hovorí sv. Gregor Nysenský.³¹ To isté povedal už pred ním Šalamún: „Keď som poznal, že ju nedosiahnem ináč, len keď mi ju dá Boh, . . . pristúpil som k Pánovi a prosil som ho”. (Múdr. 8, 21.) Čistota je ctnosť, ku ktorej nebudeme mať silu, ak nám ju nedá Boh. A Boh ju neposkytuje, leda tomu, kto sa za ňu modlí. Kto sa však modlí, iste ju obdrží.

Preto podľa učenia sv. Tomáša³² nesmieme povedať, že je nám nemožná čistota alebo iné prikázanie, lebo keď ich aj nemôžeme zachovať zo svojich síl, môžeme ich splniť s pomocou Božou: „Treba povedať, že čo je nám možné s pomocou Božou, nie je pre nás celkom nesplniteľné”. Tak učí svätý opak toho, čo hlásal Jansenius. Nesmieme povedať, že je nespravodlivosťou rozkazovať krivému, aby chodil rovno, aj keď by sa nám tak zdalo. Sv. Augustín³³ hovorí: Nie, to nie je nespravodlivé, dokiaľ má človek stále prostriedky, ktorými by odstránil svoju vadu. Preto keď kríva ďalej, je to jeho vina.

Slovom, ako hlása ten istý svätý učiteľ,³⁴ nevie dobre žiť, kto sa nevie dobre modliť: „Dobre vie žiť, kto sa vie dobre modliť.” Naopak, hovorieval sv. František Assiský.³⁵ Nikdy nemožno dúfať, že bez modlitby uzreje v duši ovocie dobrých skutkov. Neprávom sa vyhovárajú hriešnici na nedostatok síl, že nemôžu odolať pokušeniam. Keď nemáte túto silu, prečo o ňu neprosíte? karhá ich sv. Jakub. Prečo ju nehľadáte? „Nemáte preto, že neprosíte.” (Jak. 4, 2.) Je síce isté, že sme príliš slabí, aby sme sa ubránili útokom svojich nepriateľov. Je však rovnako isté, že Boh je verný a že nedopustí, aby sme boli pokúšaní nad naše sily: „Ale verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad vaše sily, ale z pokušenia spravi

východ, aby ste mohli znieť". (1. Kor. 10, 13.) Primasius³⁶ vysvetľuje tieto slová: „Pomocou milosti urobí východ, že totiž budete môcť odolať pokušeniu". My sme slabí, ale Boh je silný. Keď ho prosíme o milosť, dá nám svoju silu a budeme schopní všetkého, ako si právom sľuboval ten istý apoštol slovami: „Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje". (Filip. 4, 13.) Preto podľa slov sv. Jána Zlatoústeho nemôže nič uviesť na ospravedlnenie ten, kto klesol preto, že zanedbal modlitbu. Keby sa bol modlil, nebol by podľahol nepriateľom.

3. O vzývaní svätých.

Tu prichádzame k otázke, či je treba obracať sa i ku svätým o prímluvu, aby človek dostal milosť Božiu? Že je dovolené a užitočné vzývať svätých ako orodovníkov, aby nám vyprosili pre zásluhy Ježiša Krista, čoho my nie sme hodní pre svoje hriechy, je učenie Cirkvi, potvrdené tridentským snemom:³⁷ „Je dobré a užitočné vrúcne ich (svätých) prosiť a pre dosiahnutie dobrodenia od Boha, skrze jeho Syna Ježiša Krista, utiekať sa k ich veľkej moci." Vzývanie svätých odsudzoval bezbožný Kalvín,³⁸ lež celkom neprávom. Je predsa dovolené a užitočné vzývať o pomoc žijúcich svätých a prosiť ich o pomoc modlitbami. Tak robil prorok Baruch slovami: „Modlite sa aj za nás k Pánovi, nášmu Bohu." (Bar. 1, 13.) Aj sv. Pavol: „Bratia! Modlite sa za nás!" (1 Tes. 5, 25.) Boh sám chcel, aby sa priatelia Jóbovi odporúčali do jeho modlitieb, aby im doprial svoju milosť: „Choďte k môjmu služobníkovi Jóbovi... a Jób, môj služobník, bude sa modliť za vás; (len) pre neho nebude vám pričítaná pochabosť..." (Jób 42, 8.) Ak teda je dovolené odporúčať sa žijúcim svätým, prečo by nebolo dovolené vzývať svätých, ktorí sú v nebesiach Bohu bližšie a ho požívajú? To neznamená brať

Bohu povinnú úctu, ale zdvojnásobí ju. Podobne môžeme si uctiť kráľa nielen v jeho osobe, lež i v jeho služobníkoch. Preto hovorí sv. Tomáš,³⁹ že je dobré utiekať sa o pomoc k viacerým svätým, „pretože modlitbou k viacerým svätým niekedy sa vyprosí to, čo by sa nevyprosilo modlitbou k jednému.“ Nieкто však namietne: Načo sa mám utiekať o pomoc k svätým, aby za mňa prosili, keď aj tak orodujú za všetkých, ktorí sú hodní prímluvy? Ten istý svätý učiteľ odpovedá, že mnohý by nezasluhoval, aby sa za neho svätí modlili, ale pretože sa utiekam zbožne k svätému o pomoc, stáva sa hodným jeho prímluvy.

Medzi bohoslovcami je spor, či sa môžeme s úžitkom modliť k dušiam v očistci. Niektorí hovoria, že tieto duše nemôžu za nás prosiť. Opierajú sa o autoritu sv. Tomáša,⁴⁰ ktorý hovorí, že duše, odsúdené k mukám očistcovým, sú v horšom postavení ako my a že preto ich postavenie im nedovoľuje, aby sa primlúvaly, lež že skôr žiada, aby sa za ne konaly modlitby. Mnohí iní bohoslovci, ako sv. Róbert Bellarmin,⁴¹ Sylvius,⁴² kardinál Gotti⁴³ atď. prehlasujú za veľmi pravdepodobnú zbožnú mienku, že Boh zjavuje týmto dušiam naše modlitby, aby za nás prosily a tak aby sa udržovalo medzi nimi a nami sväté puto lásky, keď my sa modlíme za ne a ony za nás. Tomu neodporuje, (ako hovorí Sylvius a Gotti) ani tvrdenie Anjelského učiteľa, že duše v očistci nie sú v postavení prímluvnom. Lebo niečo iného je byť v postavení, ktoré nie je primerané prímluvám, a niečo iného byť neschopný prímluvy. Je pravda, že postavenie týchto svätých duší nie je primerané prímluvám, lebo ako učí sv. Tomáš, sú odsúdené k utrpeniu, sú v horšom postavení ako my a potrebujú skôr našich modlitieb. Jednak však môžu sa v tomto stave primlúvať za druhých, lebo sú Bohu milé. Keď otec uväzní syna, aby ho potrestal za spáchané poklesky, i keď ho nežne miluje, syn nemôže v tej dobe prosiť za

seba. Prečo by sa však nemohol primlúvať za druhých? Prečo by nemohol dúfať vo vyslyšanie? Veď vie, ako ho otec miluje! Duše v očistci sú od Boha milované a sú utvrdené v milosti. Preto im nič nebráni, aby sa za nás primlúvaly. Pravda, Cirkev nemá vo zvyku ich vzývať a prosiť o prímluvu, pretože obyčajne im nie sú známe naše modlitby. Predsa však smieme zbožne veriť, že im Boh zjavuje naše modlitby. Duše v očistci bez prestania za nás orodujú. Sv. Katarína Boloňská, keď si priała nejakú milosť, obracala sa na duše v očistci a hneď bývala vyslyšaná. Ba prehlásila, že dosiahla mnoho milostí skrze duše v očistci, ktoré nedostala na prímluvu svätých.

Tu by som rád trochu odbočil v záujme týchto svätých duší. Ak chceme, aby nám pomáhali svojimi modlitbami, urobíme dobre, keď aj my sa budeme snažiť im pomôcť svojimi modlitbami a dobrými skutkami. Hovorím „urobíme dobre“; mal by som však povedať, že je to jedna z kresťanských povinností. Láska totiž žiada, aby sme pomáhali bližnému, keď potrebuje našej pomoci a keď mu môžeme pomôcť bez veľkej ťažkosti. Je však isté, že medzi našich bližných patria aj duše v očistci, ktoré majú stále účasť na obcovaní svätých, keď aj dokonaly tento život. „Duše zbožných zomrelých nie sú odlúčené od Cirkvi“, hovorí svätý Augustín.⁴⁴ Jasnejšie hovorí o našom predmete sv. Tomáš:⁴⁵ „Láska, ktorá je putom, spájajúcim údy Cirkvi, nevzťahuje sa len na živých, ale aj mŕtvych, ktorí v láske skonali.“ Preto máme, ako len môžeme, pomáhať týmto svätým dušiam, ako našim bližným. A pretože potrebujú viacej našej pomoci, ako ostatní naši bližní, preto máme aj my väčšiu povinnosť im pomáhať.

Aká veľká je bieda týchto svätých duší, uväznených v žalári očistcovom? Je isté, že ich muky sú nesmierne. Oheň, ktorý ich trápi, je bolestnejší ako všetky bolesti, ktoré môžu človeka sužovať

na tejto zemi, hovorí svätý Augustín.⁴⁶ To isté tvrdí sv. Tomáš⁴⁷ a dodáva, že je to ten istý oheň ako v pekle: „Tým istým ohňom je mučený zatratený v pekle a vyvolený v očistci.“ To je trest smyslov. Oveľa viac však trýzni tieto sväté snúbenice Božie trest straty, totiž že im je odopreté videnie Boha. Tieto duše sú prifahované nielen prirodzenou, ale aj nadprirodzenou vrúcnou láskou k Bohu, aby sa spojily so svojim najvyšším Dobrom, lež pohľad na ich vlastné viny im bráni v tomto spojení. Z toho v nich vzniká tak ukrutná bolesť, že keby boli schopné smrti, zomrely by v každom okamihu. Tento trest straty, že nesmú vidieť Boha, mučí ich nesmierne viac ako trest smyslov, hovorí sv. Ján Zlatousta.⁴⁸ Tisíce pekelných plameňov spolu spojených nespôsobili by im tak strašnú bolesť ako táto jediná muka. Preto by tieto snúbenice Božie radšej trpely každý iný trest, než aby boli zbavené jediný okamih žiadaného spojenia s Bohom. Anjelský učiteľ⁴⁹ hovorí, že bolesť očistcová prevyšuje každú bolesť tohoto života. Dionýz Kartuzián⁵⁰ rozpráva, že akýsi zomrelý, ktorý bol vzkriesený na prímluvu sv. Hieronyma, povedal sv. Cyrilovi Jeruzalemskému, že všetky muky tohto života sú úľavou a rozkošou proti najmenej bolesti v očistci. A dodal, že keby človek skúsil tieto muky, radšej by znášal všetky bolesti, ktoré vytrpeli a vytrpia ľudia na svete až do posledného súdu, ako by trpel jediný deň najmenšiu bolesť očistcovú. Preto napísal sv. Cyril,⁵¹ že očistcové muky sa vyrovnávajú ukrutnosťou mukám pekelným a že sa od nich líšia len tým, že nie sú večné. Preto bolesť týchto duší je veľká. Okrem toho samé si nemôžu pomôcť, lebo sú „spútané refazmi, sviazané povrazmi biedy“.⁵² Tieto sväté kráľovné sú síce vyvolené pre kráľovstvo nebeské, ale nedosiahnú ho, dokiaľ neskončí doba ich očisty. Samé si nemôžu pomôcť, aspoň nie dostatočne, ak veríme tým bohoslovcem, ktorí myslia, že duše v očistci

môžu si získať nejakú úľavu i svojimi vlastnými prosbami. Nemôžu sa zbaviť pút, ktorými sú sviazané, dokiaľ neučinia dokonale zadosť Božej spravodlivosti. Riekol to z očistca cisterciácky mních kostolníkovi kláštora, v ktorom býval: „Pomôžte mi,” prosil, „svojimi modlitbami, pretože ja sám si nijako nemôžem pomôcť”. V tom istom smysle hovorí sv. Bonaventúra:⁵³ „Žobranie znemožňuje platenie,” to znamená: Duše v očistci sú tak chudobné, že nemajú čím platiť svoj dlh.

Naopak, zasa je isté, ba je to učenie viery, že môžeme získať uľahčenie týmto dušiam svojimi prímluvami, najmä modlitbami, výslovne schválenými, alebo dokonca užívanými od Cirkvi. Preto nechápem, ako by mohol byť bez viny ten, komu nezáleží na tom, aby pomohol týmto dušiam aspoň modlitbou. Ak nás nenabáda k tomu, aby sme im pomáhali, vedomie povinnosti, musí nás pohnúť k tomuto dielu radosť, akú má Pán Ježiš, keď sa snažíme vyslobodiť z očistcového žalára jeho milované snúbenice a uviesť ich k nemu do neba. Konečne nás k tomu musí pohnúť aspoň myšlienka, že si môžeme získať veľké zásluhy takým úkonom lásky k oným svätým dušiam. Dušičky sú nám za to nesmierne vďačné. Vedia, aké veľké dobrodenie im preukazujeme, keď ich vyslobodzujeme z očistcových múk a urýchľujeme im vstup do nebeskej slávy. Preto sa budú bez prestania za nás primlúvať, až tam prídu. Boh sľubuje milosrdenstvo tomu, kto sám je milosrdný k svojmu bližnému: „*Blahoslavení milosrdní, lebo oni dôjdu milosrdenstva.*” (Mat. 5, 7.) Oveľa väčším právom smie dúfať, že bude spasený ten, kto sa snaží pomáhať dušiam v očistci, toľko sužovaným a Bohu tak milým. Keď zachránil Jonathan Izraelitov, zvíťaziac nad nepriateľmi, bol odsúdený od svojho otca Saula na smrť preto, že proti jeho zákazu zjedol trochu medu. Ľud však predstúpil pred kráľa a riekol: „*Akože? Má umrieť Jonathan, ktorý spôsobil toto veľké*

vyslobodenie v Izraeli?” (1. Kráľ., 14, 45.) Sme dúfať, že keď niekto vyslobodí svojimi modlitbami dušu z očistca, aby prišla do neba, riekne duša Bohu podobne: Pane, nedopúšťaj, aby zahynul ten, ktorý ma vyslobodil z múk! A keď Saul daroval život Jonathanovi na prosby Iudu, ani Boh neodoprie takému veriacemu večnú spásu na prosby vyslobodenej duše, snúbenice Božej. Okrem toho, ako hovorí sv. Augustín,⁵⁴ postará sa Boh o hojnejšiu pomoc bližných pre tých, ktorí v tomto živote viac pomáhali týmto svätým dušiam, až sami prídu po smrti do očistca. Upozorňujem, že dušiam v očistci poskytuje veľkú pomoc, keď sme na sv. omši a pri nej odporúčame tieto duše Bohu pre zásluhy Ježiša Krista. Môžeme to urobiť takto: „Otče večný, podávam ti túto obeť tela a krvi Ježiša Krista so všetkými bolesťami, ktoré vytrpel v živote a pri smrti. A pre zásluhy jeho utrpenia odporúčam ti duše v očistci, zvlášť tieto...” Prejavom veľkej lásky je odporúčať Bohu spolu aj duše všetkých umierajúcich.

Pochybnosť o dušiach v očistci, či môžu za nás prosiť alebo nie a podľa toho, či nám osoží modlitba za ich prímluvu, iste sa nijako netýka svätých. Je nesporné, že je veľmi užitočné prosiť o prímluvu svätých, o ktorých Cirkev slávne prehlásila, že už vidia Boha. Kto by pochyboval o neomylnosti Cirkvi v tejto veci, dopúšťal by sa hriechu proti viere alebo i bludu, ako učí sv. Bonaventúra,⁵⁵ sv. Róbert Bellarmin⁵⁶ a iní, alebo by bol aspoň podozrivý z kacírstva, ako hovorí Suarez,⁵⁷ Azor,⁵⁸ Gotti⁵⁹ a iní. Podľa učenia Anjelského učiteľa⁶⁰ vedie najvyššieho veľkňaza, keď vyhlasuje služobníkov Božích za svätých, neomylné vnuknutie Ducha svätého.

Vráťme sa však k otázke, či sme povinní utiekať sa k svätým o prímluvu. Nemám v úmysle rozhodovať nad touto otázkou. Len by som rád vyložil náuku Anjelského učiteľa. Na viacerých miestach, ale predovšetkým vo výklade knihy

Sentencií, predpokladá sv. Tomáš⁶¹ ako isté, že je každý povinný sa modliť, pretože ako hovorí, nemôže nijako ináč leda modlitbou dosiahnuť od Boha milostí ku spáse potrebných: „Každý je povinný sa modliť, pretože každý je povinný získať si duchovné dobrá, ktoré pochádzajú len od Boha. Preto nie je možné získať si ich ináč, ako keď o ne prosíme Boha.” Na inom mieste toho istého diela dáva si svätý otázku: „Či musíme prosiť svätých, aby za nás orodovali?” Odpovedá takto (pre pochopenie myšlienky svätého je potrebné uviesť celé miesto): „Poriadok daný od Boha veciam stvoreným žiada podľa Dionýza Areopagitu, aby veci posledné boly k Bohu privádzané skrze prostredné. Svätí vo vlasti nebeskej sú však Bohu najbližšie. Preto žiada zákon a poriadok Boží, aby sme my, ktorí putujeme v tele ďaleko od Boha, boli k nemu privádzaní skrze svätých. To sa stáva, keď Boh vylieva na nás skrze nich účinky svojej dobroty. Náš návrat k Bohu musí zodpovedať postupu, akým prichádzajú jeho milosti k nám. Ako teda nám prichádzajú Božie dobrodenia na prímluvu svätých, rovnako musíme byť privádzaní k Bohu, musíme totiž prijímať jeho nové dobrodenia prostredníctvom svätých. Z toho dôvodu robíme svätých svojimi orodovníkmi, ba skoro prostredníkmi u Boha, keď ich žiadame, aby sa za nás prímlúvali.” V tomto výroku si zaslúžia pozornosti slová „Poriadok Boží žiada”, ale najmä posledné slová: „Ako nám prichádzajú Božie dobrodenia na prímluvu svätých, rovnako musíme byť privádzaní k Bohu, musíme totiž prijímať jeho nové dobrodenia prostredníctvom svätých.” Podľa sv. Tomáša teda žiada poriadok od Boha ustanovený, aby sme sa my smrteľní ľudia spasili prostredníctvom svätých, aby sme totiž prijímali od nich pomoc, potrebnú ku spáse. — Anjelský učiteľ si dáva námietku: že je azda zbytočné utiekať sa o pomoc k svätým, keď Boh je nekonečne milo-

srdnejší a ochotnejší nás vyslyšať, ako oni. Odpovedá si však, že Boh to zariadil takto nie z nedostatku svojej moci, ale aby zachoval všeobecne platný správny poriadok, podľa ktorého pôsobí vo všetkom skrze druhotné príčiny.

Na základe autority sv. Tomáša píše pokračovateľ Tournelyho⁶² Sylvius⁶³: „Hoci musíme prosiť len Boha, ako pôvodcu milosti, predsa sme povinní žiadať i svätých o prímluvu, aby sme zachovali poriadok, podľa ktorého nás chce Boh spasiť, aby totiž bytosti nižšie sa spasily vzývaním vyšších bytostí o pomoc.“

4. O prostredníctve Panny Márie.

Keď to, čo sme vyššie povedali, platí o svätých, oveľa viac platí o prímluve Matky Božej, pretože jej prosby majú u Boha nesporne väčšiu cenu, ako modlitby celého neba. Lebo, ako hovorí sv. Tomáš,⁶⁴ svätí môžu podľa možností svojich zásluh, ktorými si získali milosti, zachrániť mnoho iných duší; Ježiš Kristus však a jeho Matka zaslúžili si tak veľké milosti, že môžu zachrániť všetkých ľudí: „Veľkou vecou je u každého svätého, keď má toľko milosti, že stačí k spaseniu mnohých duší; keby však mal svätý toľko milosti, že by stačila k spaseniu všetkých, to by bol vrchol. Tak je to u Krista a u blahoslavenej Panny.“ A sv. Bernard⁶⁵ volá k Panne Márii: „Skrze teba, ktorá si našla milosť, máme prístup k Synovi, Matka spásy, aby nás z tvojich rúk prijal ten, ktorý nám bol od teba daný.“ Týmito slovami chce povedať: ako nemáme k Otcovi prístup inak, leda skrze Syna, ktorý je naším prostredníkom zo spravodlivosti, tak nemáme prístup k Synovi inak, leda skrze Matku, ktorá je prostrednicou z milosti a vyprosuje nám svojou prímluvou dobrá, ktoré nám zaslúžil Ježiš Kristus. Z tej istej príčiny vraví sv. Bernard ďalej, že Mária dostala od Boha dvojakú plnosť milosti.

Prvou plnosťou bolo vtelenie večného Slova v jej presvätom lone. Druhá je tá plnosť milostí, ktorú dostávame od Boha na jej prímluvy, ako Matky Božej. Preto svätý dodáva: „Plnosť všetkého dobra složil Boh v Márii, aby sme vždy pamätali na to, že všetka naša nádej, všetka milosť, všetka naša spása prichádza k nám od nej, ktorá vystupuje oplývajúc rozkošou. Ona je záhradou rozkoše, odkiaľ sa šíri na všetky strany vôňa, totiž dary milosti.” A tak všetko dobré, ktoré máme od Boha, dostávame na prímluvu Máriinu. Prečo sa tak stáva? Sv. Bernard odpovedá poukazom na vôľu Božiu: „Taká je vôľa toho, ktorý chcel, aby sme všetko mali skrze Máriu.” Hlbší dôvod uvádza sv. Augustín.⁶⁶ Hovorí, že Mária sa právom nazýva našou matkou, pretože svojou láskou spolupôsobila, aby sme sa zrodili k životu milosti, ako údy hlavy Ježiša Krista. Ako spolupôsobila svojou láskou k duchovnému zrozeniu veriacich, tak má podľa vôle Božej spolupôsobíť svojou prímluvou k tomu, aby na tomto svete došli života milosti a na druhom života slávy. Preto ju sv. Cirkev pozdravuje bez výhrad, ako „život, sladkosť a nádej našu”.

Z toho dôvodu nás nabáda sv. Bernard,⁶⁷ aby sme sa vždy utiekali k tejto Matke Božej, pretože jej prosby Syn iste vyslyší: „Utekaj sa k Márii... vravím však, utiekaj sa so všetkou dôverou... Matku Syn iste vyslyší.” Svätý ju nazýva rebríkom, lebo ako na rebríku nemožno vystúpiť na tretí štebeľ, dokiaľ sme nevystúpili na druhý a na druhý štebeľ sa nedostaneme inak, ako keď stúpime na prvý, tak nedospejeme k Bohu leda skrze Ježiša Krista a k Pánu Ježišovi sa nedostaneme ináč, leda skrze Máriu. Ďalej ju nazýva svojou „Najväčšou dôverou a všetkou príčinou svojej nádeje”, lebo, ako učí, Boh chce, aby všetky milosti, ktoré nám udeľuje, prechádzaly rukami Panny Márie. Svätý potom končí pripomienkou, že o všetky milosti, po ktorých túžime,

musíme žiadať prostredníctvom Panny Márie, pretože ona dosahuje všetko, za čo prosí, a jej modlitby nemôžu byť oslyšané: „Hľadajme milosti, ale hľadajme ich skrze Máriu, pretože čo hľadá, nachodí a nemôže mať neúspech.“ Tak ako sv. Bernard hovoria aj iní. Sv. Efrém:⁶⁸ „Nemáme inej nádeje, ako v tebe, ó Panna najčistejšia.“ Sv. Ildefonz(?):⁶⁹ „Všetky dobrá, ktoré velebnosť Božia ustanovila urobiť, ustanovila sveriť tvojim rukám. Tebe sú sverené poklady a klenoty milosti.“ Sv. Germanos:⁷⁰ „Ak nás opustiš ty, život kresťanov, čo z nás bude?“ Sv. Peter Damián:⁷¹ „V tvojich rukách sú všetky poklady Božieho zľutovania.“ Sv. Anton:⁷² „Kto prosí bez nej, chce lietať bez krídel.“ Svätý Bernard Siensky:⁷³ „Ty si rozdávatelka všetkých milostí, naša spása je v tvojej ruke.“ Na inom mieste⁷⁴ nielen hovorí, že sa nám dostáva skrze Pannu Máriu všetkých milostí, lež i tvrdí, že blahoslašená Panna vo chvíli, kedy sa stala Matkou Božou, nadobudla istej právomoci nad všetkými milosťami, ktoré sa nám udeľujú. Preto nijaký tvor nedostane od Boha nijakú milosť, leda z rúk tejto láskavej Matky. A končí: „Preto všetky dary, ctnosti a milosti sú rozdeľované jej rukami tým, ktorým ona chce.“ To isté píše sv. Bonaventúra(?):⁷⁵ „Pretože v živote Panny bola prítomná celá Božia prirodzenosť, neváham tvrdiť, že na každé udelenie milosti má istú právomoc táto Panna, z ktorej lona, ako z oceána božstva vychádzajú prúdy všetkých milostí.“ Na základe týchto svätých háji mnoho bohoslovcov zbožnú a odôvodnenú náuku, že sa nám neudeľuje nijaká milosť, leda na prímluvu Panny Márie. Tak učí Vega,⁷⁶ Mendoza,⁷⁷ Paciuchelli,⁷⁸ Segneri,⁷⁹ Poiré,⁸⁰ Crasset⁸¹ a mnohí iní spisovatelia s Alexandrom Natalom,⁸² ktorý píše: „Boh chce, aby sme očakávali všetky dobrá od neho na mocnú prímluvu Panny a Matky Márie, keď ju vzývame, ako je spravodlivé. Na potvrdenie

uvádza slová sv. Bernarda:⁸³ „Taká je vôľa toho, aby sme mali všetko skrze Máriu.“ To isté hovorí Contenson,⁸⁴ ktorý vykladá slová Kristove: „*Hľa, tvoja Matka!*“ povedané s kríža sv. Jánovi, takto: „Ako by povedal: Nikto nebude účastný mojej krvi, iba na prímluvu mojej Matky. Moje rany sú síce prameňami milosti, ale tieto prúdy k nikomu sa nedostanú ináč, iba skrze Máriu, ako prieplav. Učeník Ján, toľko budeš odo mňa milovaný, koľko ju budeš milovať.“ Napokon je isté, že Boha teší, keď sa utiekame k svätým o pomoc. Tým väčšiu radosť má, keď prosíme o prímluvu Pannu Máriu, aby nahradila svojou zásluhou našu nehodnosť, ako hovorí Suarez:⁸⁵ „Abý dôstojnosť Orodovnice nahradila našu nedostatočnosť. Preto, vzývať sv. Pannu, neznamená nedôveru v Božie milosrdenstvo, lež obavu pre vlastnú nehodnosť.“ Keď píše sv. Tomáš⁸⁶ o dôstojnosti Panny Márie, nazýva ju skoro nekonečnou : „Tým, že je Matkou Božou, má akúsi nekonečnú dôstojnosť.“ Preto môžeme právom tvrdiť, že prosby Panny Márie sú u Boha mocnejšie ako prímluvy celého neba spolu.

Ukončíme túto prvú hlavu a urobíme zo všetkého záver: „Kto sa modlí, iste sa spasí; kto sa nemodlí, iste zahynie. Všetci svätí (vyjmúc deti), spasili sa preto, že sa modlili. Všetci zatratení zahynuli preto, že sa nemodlili. Keby sa boli modlili, neboli by zahynuli. Najväčšou mukou týchto nešťastníkov v pekle bude zúfalá myšlienka, že sa mohli spasíť tak ľahko, keby boli prosili Boha o potrebné milosti, a že teraz už o ne prosíť nemôžu.

HLAVA II.

Moc modlitby.

I. Cena modlitby v očiach Božích.

Bohu sú naše modlitby tak milé, že určil anjelov, aby mu ich hneď obetovali, sotva ich začneme konať. „Anjeli majú na starosti modlitby veriacich a denne ich obetujú Bohu,” hovorí sv. Hilarius.¹ Modlitby svätých boly naznačené posvätným kadidlovým dymom, ktorý vystupoval k Bohu, ako videl sv. Ján, a bol mu obetovaný rukami anjelov. (Zjav. 8, 3. 4.) Ten istý sv. apoštol píše, že modlitby svätých sú ako zlaté misky, plné vonných vecí (Zjav. 5, 8.), ktoré sú veľmi príjemné Bohu. Aby sme si však uvedomili, akú moc majú u Boha naše modlitby, stačí si prečítať v svätom Písme Starého i Nového zákona mnohé zaslúbenia, ktoré učinil Boh tým, ktorí sa modlia: „*Volaj ku mne a vyslyším ťa.*” (Jer. 33, 3.) „*Vzývaj ma v deň, kedy budeš sužovaný, ja ťa vytrhnem.*” (Ž. 49, 15.) „*Pýtajte, a dá sa vám; hľadajte, a nájdete; klopte, a otvorí sa vám.*” (Mat. 7, 7.) „*Otec váš . . . dá dobré veci tým, ktorí ho prosia.*” (Mat. 7, 11.) „*Každý, kto si pýta, dostane; a kto hľadá, nájde.*” (Luk. 11, 10.) „*Keď dvaja zpomedzi vás shodnú sa na zemi o hociakej veci, za ktorú budú prosiť, dostane sa im od môjho Otca.*” (Mat. 18, 19.) „*Všetko, čo si len žiadate v modlitbe, verte, že dostanete a stane sa vám.*” (Mar. 11, 24.) „*Keď budete čo pýtať odo mňa v mojom mene, učiním to.*” (Ján. 14, 14.) „*Čo len chcete, proste, a stane sa vám.*” (Ján 15, 7.) „*Keď budete niečo pýtať od svojho Otca v mojom mene, dá vám.*” (Ján 16, 23.) Okrem týchto výrokov je tisíce iných, ktoré pre stručnosť neuvádzam.

Boh chce našu spásu, ale pre naše väčšie dobro žiada, aby sme sa spasili, ako vífazi. Dokiaľ teda žijeme na svete, musíme viesť ustavičnú

vojnu a aby sme sa spasili, musíme zvíťaziť. „Bez víťazstva nemôže byť nikto korunovaný“, hovorí sv. Ján Zlatoústy.² Sami sme veľmi slabí. Našich nepriateľov je veľa a sú veľmi silní. Ako im budeme môcť odporovať a ich premôcť? Dodajme si len odvahy a povedzme si každý s apoštolom: „*Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje.*“ (Filip. 4, 13.) Všetko nám bude možné skrze modlitbu. Boh nám dá pre ňu sily, ktorá nám chýba. Theodoret³ napísal, že modlitba je všemohúca: „Modlitba . . . všetko dokáže.“ A sv. Bonaventúra⁴ tvrdí, že modlitbou nadobudneme každé dobro a uvarujeme sa každého zla. Sv. Vavrinec Justiniani⁵ hovorieval, že modlitbou si budujeme nedobytnú pevnosť, kde budeme dokonale bezpeční proti všetkým nástrahám a násilnostiam nepriateľov. Moc pekla je veľká, modlitba však je silnejšia, ako všetci zlí duchovia, hovorí sv. Bernard.⁶ Modlitbou si totiž získava duša pomoc Božiu, ktorá prevyšuje každú moc stvorenú. Tým sa povzbudzoval Dávid vo svojich úzkostiach. Hovorieval: „*Chválil som a vzýval Pána a tak som bol zbavený svojich nepriateľov.*“ (Ž. 17, 4.) Slovom, ako prehlasuje sv. Ján Zlatoústy,⁷ modlitba je mocnou zbraňou, pevnosťou, prístavom a pokladom. Modlitba je mocnou zbraňou na odrazenie všetkých diabolských útokov. Je pevnosťou, ktorá nás chráni v každom nebezpečenstve. Je prístavom, ktorý vyslobodzuje z každej búrky. A je spolu pokladom, ktorý nás zäsobuje všetkým dobrom.

2. Moc modlitby proti pokušeniam.

Boh vie, aké je pre nás spasiteľné, že sa môžeme modliť, a preto dopúšťa, ako som vyložil v I. hlave, na nás útoky nepriateľov, aby sme ho prosili o pomoc, ktorú nám núka a sľubuje. A ako ho teší, keď sa k nemu utiekame v nebezpečenstvách, tak ho zarmucujeme, keď modlitbu za-

nedbávame. Sv. Bonaventúra hovorí: „Veliteľ kráľovského tábora, keby bol obliehaný od nepriateľov a . . . nežiadal by o pomoc, alebo nečakal by na pomoc kráľovu, bol by považovaný za neverného.” A práve tak pokladá Boh za zradcu toho, na koho doliehajú pokušenia a neprosí ho o pomoc. Boh si totiž praje modlitieb a čaká na ne, pretože chce hojne pomáhať. Doklad o tom máme u Izaiáša. Menom Božím nabádal prorok kráľa Achaza, aby žiadal o nejaké znamenie, že mu Boh iste pomôže: „*Vyžiadaj si znamenie od Pána, Boha svojho.*” (Iz. 7, 11.) Bezbožný kráľ však odpovedal: „*Nebudem žiadať, aby som nepokúšal Boha.*” (Iz. 7, 12.) Hovoril tak preto, lebo spoliehal sa na vlastné sily, ktorými chcel zvíťaziť nad nepriateľmi bez Božej pomoci. Prorok však ho za to pokarhal: „*Počujte teda, (členovia) domu Dávidovho! Je vám málo roztrpčovať ľudí, že i Boha môjho roztrpčujete?*” (Izr. 7, 13.) Dal tým najavo, že Boha uráža a zarmucuje ten, kto ho neprosí o milosti, ktoré mu Boh núka. „*Podťe ku mne všetci, ktorí sa ustávajú a ste obťažaní, a ja vás občerstvím.*” (Mat. 11, 28.) Úbohé dietky moje, ako by hovoril Spasiteľ, nepriatelia vás napádajú a hriechy vás obťažujú. Nestrácajte však dôveru! Utekajte sa ku mne modlitbou a ja vám dám silu k odporu a pomôžem vám vo všetkých nehodách. Na inom mieste hovorí ústami Izaiášovými: „*Môžete prísť, aby ste ma karhali: . . . keď aj by boly vaše hriechy ako šarlát, ako sneh budú zbielené.*” (Iz. 1, 18.) Ľudia, utiekajte sa ku mne! I keby ste mali svedomie ako poškvrnené, predsa sa na mňa stále obracajte! A môžete ma pokarhať (ako by hovoril Boh), keď vás nezbielim svojou milosťou ako sneh, keď sa na mňa obrátite.

Čo je modlitba? Počujme sv. Jána Zlatoústeho:⁹ „Modlitba je kotva zmietaných búrkou, poklad chudobných, uzdravenie chorôb a ochrana zdravia”. Modlitba je bezpečnou kotvou pre kaž-

dého, kto je v nebezpečenstve stroskotania. Je nesmierne bohatým pokladom pre každého, kto je chudobný. Je najúčinnjším liekom pre každého nemocného. A je istou ochranou zdravia každému, kto si chce zdravie zachovať.

Čo pôsobí modlitba? Počujme sv. Vavrinca Justiniani:¹⁰ „Modlitba usmieruje Boha, prináša splnenie našich žiadostí, premáha odporcov a premeňuje ľudí“. Modlitba utiňuje hnev Boží, ktorý hneď odpúšťa tomu, kto ho pokorne prosí. Vymáha všetky milosti, ktoré si žiadame. Víťazí nad všetkou mocou nepriateľov. Slovom premeňuje ľudí slepých na vidiacich, slabých na hrdinov, hriešnikov na svätých. Kto potrebuje svetlo, nech o ne prosí Boha, a bude mu dané. Sotva som sa obrátil na Boha, hovorí spisovateľ knihy Múdrosti, hneď mi udelil múdrosť: „*Vzýval som Boha a vošiel do mňa duch múdrosti.*“ (Múdr. 7, 7.) Kto potrebuje silu, nech ju žiada od Boha a bude mu daná. Žalmista, len čo otvoril ústa k modlitbe, už obdržal pomoc od Boha. A odkiaľ načerpali svätí mučeníci toľko statočnosti pred tyranmi, keď nie z modlitby, ktorá im dala silu, aby pretrpeli muky a smrť?

Slovom, kto používa tejto mocnej zbrane modlitby, hovorí sv. Peter Zlatoústý,¹¹ „nepozná smrti (hriechu), odlučuje sa od zeme, vystupuje na nebo, žije v spolku s Bohom“. Načo sa teda mnohí znepokojujú otázkami: Kto vie, či som zapísaný v knihe života? Kto vie, či mi Boh dá účinnú milosť a zotrvanie? „*O nič nebuďte úzkostliví, ale v každej modlitbe a prosbe s poďakovaním nech sa zjavujú pred Bohom vaše žiadosti*“. (Filip. 4, 6.) Apoštol hovorí týmito slovami: Čo je platné, pripúšťať si podobné úzkosti, strach a nepokoj? Zažente od seba všetky podobné starosti! Sú na nič! Ubierajú vám len dôveru v Boha a robia vás vlašnejšími a lenivejšími na ceste spásy. Proste, proste bez prestania, prednášajte Bohu svoje prosby, ďakujte mu stále za prisľúbenie, že vám

poskytne dary, po ktorých túžite (vždy, keď po nich túžite), účinnú milosť, zotrvanie, spásu a vôbec všetko, čo si želáte. Boh nás postavil do boja s mocnými nepriateľmi, ale vo svojich sľuboch je verný, nedopustí, aby sme boli napadnutí prudkejšie, ako sme schopní zniesť: „*Ale verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad vaše sily.*” (1. Kor. 10, 13.) Boh je verný, pretože hneď pomáha tomu, kto ho vzýva. Učený kardinál Gotti¹² píše, že Boh nie je síce povinný dať nám vždy milosť, ktorá je rovná sile pokušenia, je však zaviazaný, keď trpíme pokúšením a k nemu sa utiekame o pomoc, aby nám dal milosť (ktorú má pre všetkých pripravenú a ktorú núka všetkým) a s ňou silu, aby sme boli schopní v danom okamihu odporovať pokušeniu. Všetko dokážeme s pomocou Božou, ktorej sa dostáva každému, kto o ňu pokorne prosí. Preto nemáme výhovorky, keď sa dáme premôcť pokušením. Bývame porazení len svojou vinou, pretože sa nemodlíme. Modlitbou ľahko premôžeme úklady a moc nepriateľov: „*Modlitba zaháňa všetko zlé*”, napísal sv. Augustín (?).¹³

3. Boh je vždy ochotný nás vyslyšať.

Sv. Bernard Siensky¹⁴ hovorí, že modlitba je vernou posolkyňou, dobre známou Kráľovi nebies. Je navyknutá vystupovať až do jeho najtajnejšej siene. Svojou neodbytnosťou vie nakloniť srdce Kráľovo, aby poskytol všetku pomoc nám úbohým, ktorí trpíme v toľkých bojoch a trápeniach slzavého údolia sveta. Aj Izaiáš (30, 19.) nás uisťuje, že keď počuje Boh naše modlitby, hneď je pohnutý sústrasťou s nami a nenechá nás dlho plakať, lež hneď nám odpovedá a poskytuje všetko, za čo ho prosíme: „*Nie, nebudeš ustavične plakať, istoiste sa zmiluje nad tebou na hlas tvojho volania, hneď ako ho počuje, odpovie ti.*” Na inom mieste hovorí Boh ústami Jeremiášovými

a sťažuje sa na nás: *Bol som ja púšťou Izraelovi alebo zemou temnôt? Prečo teda hovorí ľud môj: Odišli sme, už neprídeme k tebe!*" (Jer. 2. 31.) Prečo hovoríte, pýta sa Boh, že neprídete ku mne pre pomoc? Je azda moje milosrdenstvo pre vás neplodnou zemou, ktorá neprináša nijaké ovocie milosti?¹⁵ Tými slovami dal nám dobrotivý Boh najavo, že vždy vyslyší naše modlitby a to bez meškania. Aj karhá tých ľudí, ktorí zanedbávajú modlitbu, pretože nedôverujú, že bude vyslyšaná.

Aká veľká by to bola milosť, keby nám Boh dovolil, aby sme mu prednášali svoje prosby raz za mesiac! Pozemskí králi poskytujú audienciu len niekoľkokrát do roka, ale Boh naproti tomu dáva audienciu vždy. Sv. Ján Zlatoústy¹⁶ píše, že Boh je vždy ochotný vypočuť naše modlitby a že sa ešte nestalo, aby bol nevyslyšal nejakého prosebníka, ktorý ho prosil náležitým spôsobom. Inde¹⁷ hovorí, že keď sa modlíme k Bohu, vyslyší naše prosby ešte prv, ako skončíme modlitbu. I Boh sám prisľúbil túto vec: „*Prv, ako budú volať, ja budem počuť.*" (Iz. 65, 24.) A žalmista hovorí o Bohu: „*Blízko je Pán všetkým, ktorí ho vzývajú, všetkým, ktorí ho vzývajú v pravde*" (totiž náležitým spôsobom). „*Vôľu svojich bohabojných činí, počuje, keď volajú, pomáha im.*" (Ž. 144, 18, 19.) Z toho dôvodu radostne volal Mojžiš: „*Nieto iného národa tak veľkého, ktorého bohovia by mu boli tak blízko, ako je blízko Boh náš všetkým prosbám našim.*" (Deut. 4, 7.) Bohovia pohanskí boli hluchí k modlitbám prosebníkov, pretože to boli len úbohé stvory, ktoré nemajú nijakej moci; ale náš Boh, ktorý je všemohúci, nie je hluchý k našim modlitbám, ale je blízko svojim prosebníkom a je ochotný udeliť im každú milosť, o ktorú ho prosia. „*Keď budem volať k tebe ustavične*", hovorieval sv. Žalmista, „*presvedčím sa o tom, že Boh je pri mne.*" (Ž. 55, 10.) Pane, hovoril, že si môj Boh, plný dobroty a milosrdenstva, poznal som, súc sved-

kom, že mi hneď pomôžeš, keď sa k tebe utiekam.

4. Neprosme len o malé veci.

Sme žobráci v každom ohľade. Ale keď sa modlíme, nie sme už chudobní. Keď my sme chudobní, Boh je bohatý. A Boh je veľmi štedrý, hovorí apoštol, ku každému, kto ho vzýva o pomoc: „*Je bohatý pre všetkých, ktorí ho vzývajú*”. (Rím. 10, 12.) Pretože máme do činenia s Pánom nekonečne mocným a nekonečne bohatým, upozorňuje sv. Augustín,¹⁸ neprosme ho o veci malicherné a všedné, ale žiadajme ho o niečo veľké. Keby niekto prosil kráľa o nepatrný peniaz, napríklad o halier, urazil by ho. Zato ctíme Boha, jeho milosrdenstvo a štedrosť, keď vo svojej úplnej biede a nehodnosti, spoliehame na jeho dobrotu, vernosť pre jeho sľub, že dá prosiacim každú milosť, o ktorú ho žiadajú, a keď ho prosíme o milosť: „*Čo len chcete, proste, a stane sa vám*”. (Ján 15, 7.) Sv. Mária Magdalena de Pazzi hovorievala, že Boh je veľmi poctený a potešený našimi prosbami o milosť, takže nám za to takmer ďakuje. Týmto spôsobom totiž mu dávame príležitosť, aby nás obohatil svojimi darmi a splnil tak svoju túžbu po dobročinnosti. Buďme presvedčení, že keď prosíme Boha o milosť, dá nám vždy viacej, ako si žiadame. „*Keď kto z vás potrebuje múdrosti, nech si prosí od Boha, ktorý dáva hojne všetkým a to bez vytýkania, a bude mu daná*.” (Jak. 1, 5.) Sv. Jakub naznačuje týmito slovami, že Boh nie je skúpy vo svojich daroch, ako ľudia. Ľudia, aj tí najbohatší, najzbožnejší a najštedrejší, bývajú pri udeľovaní almužny opatrní a väčšinou dávajú menej, ako od nich prosebník žiada. Nech je ich bohatstvo hociako veľké, predsa nikdy nie je nevyčerpatelné a menší sa tou mierou, koľko z neho rozdeľujú. Boh však dáva svoje dary, keď ho prosíme,

v hojnosti, to znamená štedre. Dáva vždy viacej, ako ho žiadame, pretože jeho bohatstvo je neko-
nečné. Čím viacej dá, tým viacej mu ostane na
rozdávanie: „*Veď ty si, Pane, dobrý a milostivý,
nadmieru láskavý ku všetkým, ktorí ťa vzývajú*”.
(Ž. 85, 5.) Môj Bože, riekol Dávid, ty si nesmierne
štedrý a láskavý ku každému, kto ťa vzýva. Tvoje
milosrdenstvo ku každému je tak veľké, že ďa-
leko prevyšuje jeho žiadosti.

Predovšetkým teda musíme dbať na to, aby
sme prosili s dôverou a boli pevne presvedčení,
že nám modlitba otvorí všetky poklady nebies.
„O to sa snažme,” hovorí sv. Ján Zlatoústý,¹⁹
„a otvoríme si nebo.” Modlitba je poklad. Kto sa
viac modlí, viac dostane z tohto pokladu. Sv.
Bonaventúra²⁰ uisťuje, že kedykoľvek sa človek
zbožne k Bohu modlí, získava dobrá, ktoré majú
väčšiu cenu, ako celý svet.

5. Lepšie je prosiť, ako premýšľať.

Niektoré zbožné duše venujú veľa času čítaniu
a úvahám, ale málo prosia. Nie je pochybnosť,
že duchovné čítanie a rozjímanie o večných práv-
dách sú veľmi užitočné. Oveľa užitočnejšia však
je, hovorí sv. Augustín, prosebná modlitba. Čí-
taním a rozjímaním poznávame svoje povinnosti,
modlitbou však dosahujeme milosti k ich plneniu.
Čo by bolo platné človekovi poznať svoje povin-
nosti a potom ich neplniť? Boli by sme pred
Bohom len viac vinní! Čítajme si a rozjímajme
akokoľvek mnoho, predsa nesplníme svoje po-
vinnosti ináč, leda že budeme prosiť Boha o po-
moc k ich splneniu.

Preto upozorňuje sv. Izidor,²¹ že sa diabol nikdy
nenamáha viac, aby nás rozptýlil myšlienkami
na početné starosti, ako keď spozoruje, že sa
modlíme a prosíme o milosti. A prečo? Pretože
náš nepriateľ vidí, že inokedy nezískame toľko
nebeských pokladov, ako v dobe modlitby. Naj-

vzácnější ovocie vnútornej modlitby je prosba k Bohu o milosti, ktorých potrebujeme k zotrvaníu a k večnej spáse. Vnútorná modlitba je prakticky potrebná pre dušu najmä preto, aby sa udržala v milosti Božej. Lebo keď sa človek nevzchopí v chvíli rozjímania, aby prosil o milosti, potrebné k zotrvaníu, iste to neurobí inokedy, lebo bez rozjímania ho ani nenapadne, aby prosil o milosti, ani si nespomenie, ako je prosebná modlitba potrebná. Zato ten, kto rozjíma každý deň, ľahko pozná potreby svojej duše, nebezpečenstvá, v ktorých sa nachádza, i potrebu modlitby. Preto bude prosíť a obdrží milosti, ktoré mu dopomôžu k zotrvaníu a k spáse. P. Segneri prehlásil o sebe, že na počiatku vzbudzoval pri rozjímaní skôr zbožné vzdychy ako prosby. Keď však poznal potrebu a nesmierny úžitok prosebnej modlitby, čím ďalej, tým viac miesta venoval vo svojich rozjímaniach prosbám.

Kráľ Ezechiáš: „*Ako mláďa lastovičky čvirkám*”. (Iz. 38, 14.) Mláďatá lastovičky len kričia, keď sa dožadujú pomoci alebo potravy od svojej matky. Takto si máme počínať všetci, keď si chceme udržať život milosti. Musíme bez prestania kričať a žiadať Boha o pomoc, aby sme sa mohli uvarovať smrteľného hriechu a mohli pokročiť v svätej láske Božej. P. Rodriguez²² rozpráva, že sa kedysi sišli prvokresťanskí pustovníci, ktorí boli našimi prvými duchovnými učiteľmi, na poradu a radili sa, ktoré cvičenie je najužitočnejšie a najdôležitejšie pre večnú spásu. Shodli sa v tom, že je to časté opakovanie prosby Dávidovej: „*Bože, buď mi na pomoci.*” (Ž. 69, 2.) Kto sa chce spasiť, píše Kassián,²³ musí stále opakovať: Bože môj, pomôž mi, Bože môj, pomôž mi! Tak musíme robiť od prvého prebudenia ráno; tento vzdych musíme opakovať vo všetkých potrebách a prácach duchovných i časných, najmä keď sme napadnutí nejakým pokušením alebo vášňou. Sv. Bonaventúra²⁴ vraví, že často obdržíme milosť

skôr krátkou prosbičkou, ako mnohými inými dobrými skutkami. Sv. Ambróz²⁵ dodáva, že kto Boha o niečo prosí, dostáva už pri modlitbe, lebo prosíť Boha a dostať od neho milosť, je to isté. Preto napísal sv. Ján Zlatoústý,²⁶ že nieto človeka mocnejšieho nad toho, ktorý sa dobre modlí, lebo taký má účasť na Božej moci. Aby sme dosiahli dokonalosti, hovorí sv. Bernard,²⁷ potrebujeme rozjímania a modlitby. Rozjímaním poznáme, čo nám chýba, a prosebnou modlitbou dostaneme, čo potrebujeme.

Jedným slovom, podľa pravidelnej Božej prozreteľnosti, ako sme poznali, bez modlitby je veľmi ťažké, ba nemožné sa spasíť. Pomocou modlitby však je spasenie bezpečné a veľmi ľahké. Aby sme sa spasili, nemusíme ísť medzi neveriacich a obetovať tam život za vieru. Ani sa nemusíme uchýľovať na púšť a živiť sa korienkami. Čože je to za námahu volať: Bože môj, pomôž mi! Môže byť niečo ľahšieho? A keď budeme konať túto maličkosť, spasí nás. Sv. Vavrinec Justiniani²⁸ nás nabáda, aby sme sa modlili najmä na začiatku každého dňa. Kassián²⁹ dosvedčuje, že otcovia púšte dôrazne nabádali ľud, aby vzýval Boha o pomoc stručnými, ale častými prosbami. „Nech nik nepodceňuje svoju modlitbu“, varuje sv. Bernard,³⁰ „pretože ani Boh ju nepodceňuje... a dá nám, alebo to, čo žiadame, alebo niečo lepšieho. Buďme uistení, že nebudeme mať výhovorku, ak sa nemodlíme, lebo milosť modlitby má každý. Na nás záleží, aby sme sa modlili, kedy chceme, ako o sebe dosvedčuje Dávid: „*Vo dne rozdáva Boh svoju milosť i v noci; (preto) si modlitbu spievam k živému Bohu. Hovorím mu: Ty si môj ochranca, prečo si na mňa zabudol?*“ (Ž. 41, 9, 10.) O tomto predmete budem obšírne pojednávať v II. diele. Jasne dokážem, že Boh dáva všetkým milosť modlitby, aby si mohli modlitbou získať hojnosť všetkej pomoci k zachovávaní zákona Božieho a k zo-

trvaníu v dobrom až do smrti. Zatiaľ len na to upozorňujem, že ak sa nespasíme, všetka vina bude na nás, že sme sa nemodlili.

HLAVA III.

Podmienky modlitby.

„Veru, veru povedám vám, keď budete niečo pýtať od svojho Otca v mojom mene, dá vám.“ (Ján 16, 23.) Ježiš Kristus teda sľúbil, že všetko, za čo budeme prosiť Otca v jeho mene, dá nám Otec. Vždy sa však predpokladá, aby mala naša modlitba náležitú vlastnosť. Ako hovorí sv. Jakub, mnohí sa modlia a nič nedostanú, pretože sa modlia zle: „*Prosíte a nedostávate, pretože zle prosíte*“. (Jak. 4, 3.) Sv. Bazil¹ vykladá slová apoštolove takto: „Niekdedy sa stane, že prosíš, a nič nedostaneš, pretože si prosil nesprávne, totiž s malou vierou a dôverou alebo s nepatrnou túžbou po milosti alebo si prosil o nevhodné veci alebo si prestal v modlitbe a nevytrval.“ Sv. Tomáš² preto udáva štyri podmienky, kedy prinesie modlitba úžitok. Človek sa totiž musí modliť za seba, o veci potrebné k spáse, zbožne a vytrvale.

1. Za čo sa máme modliť.

Prvou požiadavkou je, aby sa človek modlil za seba. Anjelský učiteľ³ tvrdí, že nikto nemôže z titulu spravodlivosti (*ex condigno*) vyprosiť iným život večný, a preto ani nie milosti potrebné k ich spáse. Lebo Boh sľúbil účinnosť len modlitbe v prospech tých, ktorí sa modlia, a nie v prospech iných. „*Dá vám.*“ (Ján 16, 23.) Napriek tomu zastávajú mnohí bohoslovci⁴ opačnú mienku. Opierajú sa o autoritu sv. Bazila,⁵ ktorý učí, že modlitba prináša pre Božie zaslúbenie neomylný úžitok aj iným, len keď nekladú priamo

prekážky. Títo učenci sa odvolávajú na sväté Písmo: „*Modlite sa jeden za druhého, aby ste boli spasení, lebo mnoho môže vytrvalá modlitba spravodlivého*”. (Jak. 5, 16.) „*Modlite sa za tých, ktorí vám ubližujú*.” (Luk. 6, 28.) Ešte lepšie to hovorí sv. Ján: „*Kto vie, že jeho brat spáchal hriech nie na smrť, nech prosí a dá sa mu život toho, ktorý zhrešil nie na smrť*”. (1. Ján 5, 16.) Slová: „*Toho, ktorý zhrešil nie na smrť*”, vykladá sv. Augustín,⁶ sv. Beda,⁷ sv. Ambróz⁸ a iní takto: Len keď hriešnik nechce ostať v zatvrdlivosti až do smrti, lebo taký by potreboval celkom mimoriadnu milosť. Čo sa týka iných hriešnikov, u ktorých nie je tak veľká zloba, sľubuje apoštol ich obrátenie, keď sa za nich niekto modlí: „*Nech prosí a dá sa mu život*”.

Niet pochybnosti, že modlitby druhých veľmi osožia hriešnikom a sú Bohu veľmi príjemné. Boh sa sťažuje na tých svojich služobníkov, ktorí mu neodporúčajú hriešnikov. Tak riekol raz sv. Márii Magdalene de Pazzi: „*Pozri, dcéra moja, ako sú kresťania v rukách diablových. Keby ich nevyslobodili moji vyvolení svojimi modlitbami, boli by (títo kresťania) zatratení*”. Zvláštnym spôsobom žiada túto modlitbu od kňazov a rehoľníkov. Spomenutá sestra hovorievala svojim sestram: „*Sestry, Boh nás nevytrhol zo sveta len preto, aby sme činily dobre sebe, lež aj preto, aby sme ho usmierovali za hriešnikov*”. To isté riekol raz Pán samej svätej: „*Dal som vám, moje vyvolené snúbenice, mesto útočistné (totiž utrpenie Ježiša Krista), aby ste sa mali kam obracať o pomoc pre moje úbohé tvory. Preto sa k nemu často uchylujte a poskytujte odtiaľ pomoc hynúcim tvorom a obetujte za ne svoj život*”. Preto svätá, hovoriac svätým nadšením, obetovala päťdesiatkrát za deň Bohu krv Vykupiteľovu za hriešnikov. Túžba po ich obrátení ju celú spaľovala. Hovorievala: „*Ako ma bolí, Pane, keď vidím, že by som mohla pomôcť toľkým dušiam,*

keby som za ne obetovala život, — a nemôžem tak urobiť". Pri každej pobožnosti odporúčala Bohu hriešnikov. Často vstávala aj o polnoci a chodila pred velebnú Sviatosť za nich sa modliť. A predsa ju raz našli, ako žalostne plakala, a na otázku, prečo plače, odpovedala: „Pretože sa mi zdá, že nerobím nič za spásu hriešnikov". Za ich obrátenie ponúkala sa dokonca k mukám pekelným s výhradou, že by nemala v nenávisti Boha. Boh ju častejšie navštívil pre spásu hriešnikov ukrutnými bolesťami a ťažkými chorobami. Svätá sa modlievala predovšetkým za kňazov. Vedela, že ich dobrý život je príčinou spasenia iných, ako ich zlý život je mnohým na skazu. Preto prosievala Boha, aby ich previnenia potrestal na nej. Hovorievala mu: „Pane, nech toľkokrát umriem a zas ožijem, až učiním zadosť tvojej spravodlivosti". V jej životopise sa hovorí, že svojimi modlitbami naozaj vyslobodila mnoho duší z rúk satanášových.

Zmienil som sa trochu obšírnejšie o horlivosti tejto svätej. No všetky duše, ktoré naozaj milujú Boha, modlia sa ustavične za úbohých hriešnikov. Keď duša milujúca Boha vidí lásku Božiu k dušiam, keď vidí, čo urobil a vytrpel pre ich spásu Ježiš Kristus a keď vidí túžbu Spasiteľovu, aby sme sa modlili za hriešnikov, ako by sa mohla pozerať ľahostajne na toľko úbohých duší, ktoré žijú bez Boha v otroctve diabla? Ako by sa nenadchla k usilovnej a častej modlitbe, aby dal Boh týmto nešťastným svetlo a silu, aby sa zobudili zo smrteľného spánku a zachránili sa pred záhubou? Pravda, Boh nám nesľúbil vyslyšanie, keď kladú priame prekážky obrátenia tí, za ktorých sa modlíme. Boh však už mnohokrát zo svojej dobroty ráčil uviesť, na modlitby svojich služobníkov, na cestu spásy najzaslepenejších a najzatvrdlivejších hriešnikov. Z toho dôvodu odporúčajme Bohu úbohých hriešnikov vždy, keď sme na sv. omši, alebo ju sami slúžime, keď

konáme rozjímanie alebo návštevu najsv. Sviatosti. Istý učený spisovateľ hovorí, že kto sa modlí za druhých, oveľa skôr bude vyslyšaný, keď sa bude modliť za seba. To len mimochodom. Vráťme sa k ostatným podmienkam účinnej modlitby, ako ich žiada sv. Tomáš.

Druhá podmienka, ktorú žiada svätý, je, aby sme prosili o milosti potrebné k spáse. Boh totiž nesľúbil, že vyslyší modlitbu o veci časné, ktoré nie sú potrebné pre spásu duše. Sv. Augustín⁹ vysvetľuje slová Kristove „*v mene mojom*“ a hovorí, že „neprosíme v mene Kristovom, keď prosíme o niečo, čo prekáža našej spáse“.

Často prosíme o niektoré časné milosti a Boh nás nevyslyší, a to preto, ako hovorí ten istý sv. učiteľ,¹⁰ že nás miluje a chce nám byť milosrdný: „Kto prosí Boha za veci potrebné k životu časnému, niekedy je z milosrdenstva vyslyšaný a niekedy je z milosrdenstva nevyslyšaný. Čo je nemocnému osožnejšie, vie lepšie lekár ako nemocný.“ Lekár, ktorý má nemocného rád, nedovolí mu veci, ktoré by mu škodily. Mnohí ľudia, keby boli nemocní alebo chudobní, neupadli by do hriechov, ktorých sa dopúšťajú, keď sú zdraví alebo bohatí. Preto odopiera Boh vyslyšanie mnohých, ktorí ho prosia o zdravie tela alebo o majetok. Vie, že keby boli vyslyšaní, stratili by jeho milosť, alebo by aspoň zvlažnili v duchovnom živote. Pravda, tým nechcem tvrdiť, že by bolo chybou prosiť o veci potrebné k životu časnému, pokiaľ nie sú prekážkou večnej spásy. Veď mudrc v Písme svätom sa modlí takto: „*Udeľ len potrebné veci k živobytiu*“. (Prísl. 30, 8.) Nie je ani chybou, ako učí sv. Tomáš,¹¹ primerane sa starať o časný majetok. Chybou by bolo žiadať a vyhľadávať časný majetok ako vec hlavnú a starať sa oň nezriadene, ako by bol jediným našim dobrom. Preto, keď prosíme Boha o tieto časné veci, musíme vždy o ne prosiť odovzdane a s podmienkou, že osožia našej duši. A keď nám

ich Boh odoprie, buďme presvedčení, že nám ich odopiera z lásky, pretože vie, že by ohrozily naše duchovné blaho.

Často prosíme Boha, aby nás oslobodil od nejakého pokušenia a Boh nás nevyslyší ani vtedy. Dopúšťa, aby nás pokušenie sužovalo ďalej. Buďme uistení, že i v takom prípade dopúšťa to Boh pre naše väčšie dobro. Od Boha nás nevzďaľuje pokušenie a zlé myšlienky, ale súhlas so zlom. Keď sa duša odporúča v pokušení Bohu a s jeho pomocou mu odporuje, ó ako postupuje v dokonalosti a ako vrúčne sa sjednocuje s Bohom. Preto ju Boh nevyslyší. Sv. Pavol prosil snažne za vyslobodenie z nečistých pokušení: „*Daný mi je osteň môjho tela, posol satanov, aby ma pohľavkoval. Preto som tri razy prosil Pána, aby odstúpil odo mňa*”. (2. Kor. 12, 7, 8.) Pán mu však odpovedal: „*Dost ti je moja milosť*”. I v pokušeniach musíme prosiť Boha s odovzdanosťou do jeho vôle asi takto: Pane, zbav ma tohto súženia, ak to osoží mojej duši. Keď nie, daj mi aspoň silu k odporu. V takom prípade sa osvedčuje slovo sv. Bernarda:¹² Keď sa modlíme o nejakú milosť, udeľ nám Boh vec žiadanú alebo inú lepšiu. Boh nás nechá často trpieť v búrke, aby skúsil našu vernosť. Robí tak pre naše väčšie duchovné blaho. V takých chvíľach sa zdá, že je hluchý k našim modlitbám. Buďme však istí, že nás Boh počuje, tajne nám pomáha a posilňuje nás svojou milosťou, aby sme odrazili každý nepriateľský útok. Sám o tom uisťuje slovami žalmistovými: „*V súžení si ma vzýval a ja som Ťa vytrhol, vyslyšal som Ťa z búrlivého mraku, skúšal som Ťa pri vode Hádky*”. (Ž. 80, 8.)

Podľa sv. Tomáša je treba konečne modliť sa zbožne a vytrvale. Zbožne znamená pokorne a dôverne, vytrvale znamená bez prestania až do smrti. O každej z týchto najpotrebnejších podmienok je potrebné pouvažovať zvlášť.

2. Pokora pri modlitbe.

Boh počúva modlitbu svojich služobníkov, ak sú to služobníci pokorní: „*Shliadne na modlitbu chudobných a ich prosbou nepohŕdne*”. (Ž. 101, 18.) Ináč na nich neshliadne, lež ich od seba zapudzuje: „*Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva milosť*”. (Jak. 4, 6.) Boh nepočuje prosbu pyšných, ktorí spoliehajú na vlastné sily a preto ich necháva v ich biede. Keď však nebudú mať pomoc Božiu, iste v tomto stave zahynú. Preto nariekal Dávid: „*Prv, ako som bol ponížený, ja som zhrešil*.” (Ž. 118, 67.) Zhrešil som, vyznáva žalmista, pretože som nebol pokorný. To isté sa prihodilo sv. Petrovi. Ježiš Kristus ho upozornil, že tej istej noci všetci učeníci ho opustia: „*Vy všetci pohoršíte sa nado mnou tejto noci*.” (Mat. 26, 31.) Peter však, namiesto aby uznal svoju slabosť a prosil o pomoc, aby sa nespreneveril Pánovi, príliš spoliehal na svoje sily a prehlásil, že on ho nikdy neopustí, aj keby ho všetci ostatní opustili: „*I keď sa všetci pohoršia nad tebou, ja sa nikdy nepohorším*.” (Mat. 26, 33.) A hoci mu Vykupiteľ znovu výslovne predpovedal, že tej noci ho trikrát zaprie, ešte skôr ako zaspieva kohút, predsa spoliehal na svoju odvahu a hrdo odpovedal: „*I keby som mal s tebou umrieť, nezaprem ťa*.” (Mat. 26, 35.) A čo sa stalo? Sotva vstúpil nešťastník do domu veľkňazovho a počul výčitky, že je učeníkom Ježiša Krista, naozaj ho trikrát zaprel a to s prísahou tvrdiac, že ho nikdy nepoznal: „*A zasa zaprel s prísahou: Neznám toho človeka*.” (Mat. 26, 72.) Keby sa Peter pokoril a prosil Pána o milosť stálosti, nebol by ho zaprel.

Všetci musíme byť presvedčení, že visíme temer nad priepasťou všetkých hriechov a že nás drží len vlas milosti. Keby tento vlas povolil, iste by sme spadli do tej priepasti a spáchali by sme najstrašnejšie zločiny. „*Keby nebol Boh mojou*

pomocou, bola by moja duša už bezmála v pekle." (Ž. 93, 17.) Keby mi Pán neprišiel na pomoc, bol by som klesol do tisícorakých hriechov a teraz by som bol v pekle. Tak vyznával žalmista a tak musí vyznať každý z nás. To mal na mysli sv. František z Assisi,¹ keď hovorieval, že je najhorším hriešnikom na svete. Ale, Otec môj, namietol mu jeho sprievodca, to predsa nie je pravda, čo hovoríte. Veď je na svete mnoho ľudí, ktorí sú horší ako vy. Svätý však odpovedal: *Až príliš je pravda, čo hovorím, lebo, keby nadomnou Boh nedržal svoje ruky, spáchal by som všetky hriechy.*

Učenie viery je, že bez pomoci milosti nie sme schopní nijakého dobrého skutku, ba ani dobrej myšlienky. „Bez milosti ľudia ani nepomyslia, ani nevykonajú celkom nič dobrého“, hovorí sv. Augustín.² Ako oko nemôže vidieť bez svetla, tak nemôže človek, hovorí tento svätý,³ vykonať nič dobrého bez milosti. A už dávno pred ním to riekol apoštol: *„Dôveru máme . . . nie žeby sme boli dostatoční niečo myslieť od seba, ako by zo seba, ale dostatočnosť naša je z Boha.*" (2. Kor. 3, 4. 5.) A už pred apoštolom riekol žalmista: *„Ak nestavia Boh dom, nadarmo pracujú, ktorí ho stavajú.*" (Ž. 126, 1.) Nadarmo sa snaží človek byť svätým, keď Boh nepriloží ruku k tomuto dielu. *„Ak Boh nestráži mesto, nadarmo bedlí, kto ho stráži.*" (Ž. 126, 1.) Ak nestráži Boh dušu pred hriechami, márne sa bude duša brániť vlastnými silami. Preto volal svätý prorok: *„Nie v svoj luk dúfam.*" (Ž. 43, 7.) Nespolieham na svoje zbrane, lež len na Boha, ktorý ma môže zachrániť.

Keď sme teda vykonali niečo dobrého a keď sme neupadli do hriechov ešte väčších, ako ktoré sme spáchali, zvolajme so sv. Pavlom: *„Milosťou Božou som, čo som.*" (1. Kor. 15, 10.) Z toho istého dôvodu ustavične sa bojme a trasme, že by sme mohli upadnúť do hriechu pri najbližšej príležitosti: *„Kto sa nazdáva, že stojí, nech dáva*

pozor, aby nepadol." (1. Kor. 10, 12.) Týmito slovami upozorňuje apoštol, že je v nebezpečenstve pádu ten, kto sa považuje za bezpečného pred pokleskami. Dôvod toho uvádza na inom mieste, kde hovorí: „*Keď si niekto myslí, že je niečím, hoci nie je ničím, sám seba svádza.*" (Gal. 6, 3.) Preto múdre píše sv. Augustín:⁴ „Čo bráni mnohým ľuďom byť silnými, je opovážlivá istota, že sú silní. Nikto nikdy nebude silný, leda kto sa považuje za slabého." Keď niekto tvrdí, že sa nebojí, je to znamenie, že spolieha na seba a na svoje predsavzatia. Touto osudnou sebadôverou však klame sám seba, lebo spoliehajúc na vlastné sily, prestáva sa báť, prestane sa odporúčať Bohu a potom iste padne. Rovnako sa musíme mať na pozore, aby sme z akéhosi sebavedomia nezasli nad hriechami druhých. Skôr sa máme považovať za horších od druhých a hovoriť si: Pane, keby si mi nebol pomohol, bol by som si ja počínal ešte horšie. Ináč nás nechá Boh za trest za našu pýchu klesnúť do väčších a hroznejších chýb. Preto nás napomína apoštol, aby sme pracovali na svojej spáse s bázňou a hrôzou: „*So strachom a hrôzou pracujte na svojom spasení.*" (Filip. 2, 12.) Kto sa veľmi bojí, že padne, má nedôveru vo svoje sily. Preto skladá svoju nádej v Boha a utieka sa k nemu v nebezpečenstvách. Boh mu pomôže a tak zvíťazí nad pokušením a spasí sa. Sv. Filip Neri chodil raz po Ríme a volal: „Som zúfalý." Istý rehoľník ho napomenul, ale svätý riekol: „Otče, som zúfalý sám nad sebou, ale dôverujem v Boha." Takisto si musíme počínať aj my, ak sa chceme spasíť. Musíme neustále žiť v nedôvere v naše sily. Tak budeme nasledovať príklad sv. Filipa, ktorý hneď ráno pri prebudení volával k Bohu: „Pane, drž dnes svoje ruky nad Filipom, síce ťa Filip zradí!"

Najväčšou, ba celou múdrosťou kresťana, ako hovorí sv. Augustín,⁵ je teda poznanie, že nie je nič a že nič nemôže. Tak si stále vyprosuje mod-

litbami od Boha sily, ktorá mu chýba a ktorú potrebuje, aby mohol premôcť pokušenie a konať dobro. Takto vykoná všetko s pomocou Pána, ktorý nevie odoprieť tomu, kto ho pokorne prosí: „*Modlitba pokorného preniká oblaky... a neustúpi (od trónu Božieho), dokiaľ Najvyšší neshliadne*” (a ju nevyslyší). (Sir. 35, 21.)

A nech má taká duša na svedomí hocikolko hriechov, Boh nepohrdne srdcom, ktoré sa pokorí: „*Srdcom skrúšeným a pokorným, Bože, nepohrdaš.*” (Ž. 50, 19.) „*Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva milosť.*” (Jak. 4, 6.) Ako je Boh prísny k pyšným a odopiera ich žiadosti, tak je láskavý a štedrý k pokorným. Riekol to raz Ježiš Kristus sv. Kataríne Sienskej:⁶ „Vedz, dcéra, že kto vytrvá v pokornej modlitbe o milosti, nadobudne všetkých ctností.”

Sem patrí krásne poučenie zbožného biskupa Palafoxa,⁷ ktoré dáva duchovným osobám, túžiacim po svätosti, vo svojom výklade k 18. listu sv. Terézie. Tento list poslala svätá svojmu spovedníkovi. Vypočítava v ňom všetky stupne vyššej modlitby, ktorými ju Boh obohatil. Spomenutý biskup k tomu poznamenáva, že tieto vyššie (mystické) milosti, ktoré ráčil Boh udeliť sv. Terézii a iným svätým, nie sú potrebné pre dosiahnutie svätosti. Veď mnohé duše dosiahly svätosti bez nich. A zasa naopak, mnohé, ktoré tieto milosti obdržaly, boly zatratené. Z toho súdi, že je zbytočné, áno, opovážlivé, priať si a hľadať týchto vyšších darov, lebo jediná pravá cesta záleží v konaní ctností a v láske k Bohu. Toho dosahuje duša modlitbou a verným spoluúčinkovaním s osvietením a s pomocou od Boha, ktorý túži len po tom, aby sme boli svätí: „*To je vôľa Božia, aby ste sa posväcovali.*” (1. Tkes. 4, 3.)

Potom hovorí spomenutý zbožný spisovateľ o stupňoch vyššej modlitby, o ktorých písala svätá, totiž o modlitbe pokoja, o uspaní a spútaní duševných mohutností, o sjednotení, o extáze, o vzlete

a rozmachu ducha, o rane lásky a sprevádza tento výklad múdrymi poznámkami.

Ohľadom modlitby pokoja máme túžiť a prosiť Boha, aby nás zbavil príchynosti k veciam svetským a žiadosti po nich, pretože neprinášajú pokoj, lež len nepokoj a zármutok ducha: „*Všetko márnosť a trápenie ducha.*” (Kazat. 1, 14.), ako správne bol povedal Šalamún. Ľudské srdce nikdy nenájde pravého pokoja, dokiaľ sa nevyprázdni od všetkého, čo nie je Boh a dokiaľ ne nechá všetko miesto jeho svätej láske. Tej milosti môže dosiahnuť od Boha opätovnými modlitbami. Čo sa týka uspania a spútania duševných mohutností, musíme prosiť Boha o milosť, aby ich uspal pre všetko časné a prebudil ich k pohľadu na Božiu dobrotu a k snahe o Božiu lásku a večné dobrá. Aby sme dosiahli pravého sjednotenia mohutností s Bohom, prosme Boha o milosť, aby sme mysleli, hľadali a chceli len to, čo chce on, pretože všetka svätosť a dokonalosť lásky záleží v sjednotení vôle našej s vôľou Božou. Čo sa týka extázy a vytrženia, prosme Boha, aby nás vytrhol z pút nezriadenej lásky k nám samým a k tvorom a pritiahol nás celkom k sebe. O vzlet ducha prosme Boha v tom smysle, aby sme žili celkom odlúčení od tohto sveta a aby sme si počínali ako lastovičky, ktoré si ani nesadnú na zem, aby sa živily, ale za letu chytajú svoju potravu. To znamená, že máme používať týchto časných dobier, pokiaľ treba na udržanie života, ale vždy len letmo a nezastavovať sa na zemi pre svetské pôžitky. Čo sa týka rozmachu ducha, prosme Boha, aby nám dal odvahu a silu premôcť sa, keď musíme odporovať útokom nepriateľov, aby sme zvíťazili nad vášňami a vítali utrpenia aj v duchovnej bezútešnosti a vyprahlosti. Napokon, čo sa týka rany lásky, ako bolesť telesnej rany pripomína neustále jej príčinu, tak máme prosiť Boha, aby tak zranil naše srdce svojou svätou láskou;

aby sme si ustavične pripomínali jeho dobrotu a jeho lásku k nám a tak žili bez prestania v láske k nemu a robili mu radosť svojimi skutkami a citmi. Ani jednu z týchto milostí však nedosiahneme bez modlitby. Ale modlitbou, len keď bude pokorná, dôverná a vytrvalá, dosiahneme všetko.

3. Dôvera pri modlitbe.

Sv. apoštol Jakub nás predovšetkým napomína, ak si chceme vyprosiť od Boha modlitbou milosti, aby sme sa modlili s úplnou istotou, že budeme vyslyšaní a nepripustili si o tom pochybnosti. „*Nech prosí s vierou, bez pochybovania*”. (Jak. 1, 6.) Sv. Tomáš¹ učí, že modlitba čerpá svoju účinnú silu z viery a z dôvery v Boha rovnako, ako berie svoju zásluhu z lásky. Toto isté učí aj sv. Bernard.² Hovorí, že jedine naša nádej nám získava milosrdenstvo Božie. Boh má veľkú radosť, keď dôverujeme v jeho milosrdenstvo, lebo tým ctíme a zvelebujeme jeho nekonečnú dobrotu, ktorú chcel zjaviť svetu, keď nás stvoril. Kráľovský prorok vyzýva všetkých, ktorí dúfajú v Boha, aby sa radovali, lebo budú blažení na veky. „*Nech sa radujú, ktorí dúfajú v teba, všetci nech plesajú večne: buď s nimi, nech sa chvália tebou všetci, ktorí milujú tvoje meno.*” (Ž. 15, 12.) Boh stráži a zachraňuje všetkých, ktorí dúfajú v neho. „*Boh môj . . obrancom je všetkých, ktorí dúfajú v neho.*” (Ž. 17, 31.) „*Urob div milosti, spása dúfajúcich, ktorí sa skrývajú pri tebe pred tvojimi nepriateľmi!*” (Ž. 16, 7.) Ozaj veľké zaslúbenia obsahuje Písmo sväté pre tých, ktorí dúfajú v Boha. Kto dúfa v Boha, neupadne do hriechu: „*Nezahynie nikto, kto dúfa v neho.*” (Ž. 33, 23.) A má pravdu. Lebo ako hovorí Dávid, Pán má obrátené oči ku všetkým, ktorí dúfajú v jeho dobrotu, aby ich zachránil svojou pomocou pred smrťou hriechu: „*Hľa, oko Pánovo nad*

jeho ctiteľmi, nad každým, kto v jeho milosti dúfa, aby vyslobodil od smrti ich duše." (Ž. 32, 18. 19.) A na inom mieste hovorí Boh: „Pretože sa vinie ku mne, vyslobodím ho, ochránim ho . . . vytrhnem ho a oslávim." (Ž. 90, 14. 15.) Pozornosti zaslúži slovo „pretože". Pretože sa vinie ku mne, (dúfa vo mne), ochránim ho a vytrhnem ho z moci jeho nepriateľov a na koniec mu dám večnú slávu. Izaiáš hovorí o tých, ktorí skladajú svoju dôveru v Boha: „Tí, ktorí dúfajú v Boha, nadobúdajú síl nových a nových, dostávajú krídla ako orly, bežia, neodmlievajú a idú bez únavy." (Iz. 40, 31.) Títo ľudia už nebudú slabí a nadobudnú si u Boha veľké sily. Neomdlejú, ba ani nepocítia únavy na ceste spasenia, ale pobežia a poletia ako orly. „V tichej dôvere je sila vašá." (Iz. 30, 15.) Všetka naša sila, učí nás ten istý prorok, záleží v tom, že složíme svoju nádej v Boha a že mlčíme (že sme tichí), to znamená, že odpočívame v náručí jeho milosrdenstva a nedúfame vo svoju vlastnú obratnosť ani v ľudské prostriedky.

Kedy sa stalo, aby niekto dúfal v Boha, a zahynul? „Kto dúfal v Pána a bol sklamaný?" (Sir. 2, 11.) Z tejto nádeje čerpal Dávid istotu, že nikdy nezahynie. „K tebe, Pane, sa utiekam, nedaj, aby som bol zahanbený na veky." (Ž. 30, 1.) Sv. Augustín³ sa pýta: Je to možné, aby nás Boh klamal, a keď sa nám núka za oporu v nebezpečenstvách, aby sa nám skryl, keď sa k nemu utiekame? Dávid blahosláví toho, kto dúfa v Pána: „Pane zástupov, blahoslavený človek, ktorý v tebe dúfa." (Ž. 83, 13.) A prečo? Pretože, ako hovorí, kto dúfa v Boha, je bez prestania zahrňovaný Božím milosrdenstvom: „Ale kto v Boha dúfa, toho milosťou zahrňuje." (Ž. 31, 11.) Taký človek bude so všetkých strán ochránený a strážený od Boha, takže bude bezpečný pred nepriateľmi a pred nebezpečenstvom zatratenia.

Preto nám toľko odporúča apoštol, aby sme si

zachovali dôveru v Boha, ktorá si odnesie od neho iste veľkú odmenu: „*Netrafte teda svoju dôveru, ktorá má veľkú odplatu.*” (Žid. 10, 35.) Aká bude naša dôvera, také budú milosti, ktoré dostaneme od Boha. Ak bude veľká dôvera, budú aj veľké milosti. „*Veľká viera zasluhuje veľké veci.*”⁴ Sv. Bernard⁵ píše, že Božie milosrdenstvo je nevyčerpatelný prameň. Kto k nemu pôjde s väčšou nádobou dôvery, odnesie si odtiaľ väčšiu hojnosť dobra: „*Olej milosti vlievaš, Pane, len do nádob dôvery.*” A už skôr to povedal prorok: „*Nech je tvoje milosrdenstvo nad nami, Pane, ako sme dúfali v tebe.*” (Ž. 32, 22.) To sa osvedčilo u stotníka, ktorého dôveru pochválil Vykupiteľ slovami: „*Id', a ako si uveril, nech sa ti stane.*” (Mat. 8, 13.) Boh zjavil sv. Gertrúde, že kto ho prosí s dôverou, pôsobí mu v istom smysle také násilie, že ho musí vyslyšať. Sv. Ján Klimak⁶ hovorí: „*Modlitba pôsobí Bohu násilie, ale toto je mu milé a príjemné.*”

„*Pristúpmeže teda,*” nabáda nás sv. Pavol, „*s dôverou k trónu milosti, aby sme obsiahli milosrdenstvo a našli milosť k príhodnej pomoci.*” (Žid. 4, 16.) Trónom milosti je Ježiš Kristus, ktorý teraz sedí na pravici Otcovej nie na tróne spravodlivosti, lež na tróne milosti, aby nám vymohol odpustenie, keď sme v hriechu a pomoc k zotrvaní, keď sa tešíme jeho priateľstvu. K tomuto trónu sa musíme stále obracať s dôverou, to znamená s takou dôverou, ktorú v nás vzbudzuje viera v dobrotu a vernosť toho Boha, ktorý sľúbil vyslyšanie každému, kto ho prosí s dôverou, pravda, s dôverou nezlomnou a bezpečnou. Kto však ho prosí bez dôvery, hovorí sv. Jakub, ten nech si nemyslí, že niečo dostane: „*Nech prosí s vierou, bez pochybovania, lebo kto pochybuje, podobá sa vlne morskej, ktorú vietor ženie a sem tam hádže. Taký človek teda nech sa nenazdáva, že dostane niečo od Pána.*” (Jakl. 1, 6. 7.) Nedostane nič, lebo jeho nespravodlivá nedôvera za-

bráni Božiemu milosrdenstvu, aby vyslyšalo jeho prosby. „Neprosil si ma správne, pretože si prosil s pochybnosťami“, hovorí sv. Bazil;⁷ nedostal si milosť, pretože si o ňu prosil bez dôvery. Dávid hovorí, že naša dôvera v Boha musí byť pevná ako hora, ktorou neotrasie ani najsilnejší víchor: „*Ktorí v Pána dúfajú, stoja ako hora Sion; nepohne sa, na veky stojí.*“ (Ž. 124, 1.) K tomu istému nás napomína Vykupiteľ, keď chceme milosti, o ktoré prosíme: „*Všetko, čo si len žiadate v modlitbe, verte, že dostanete a stane sa vám.*“ (Mar. 11, 24.)

Niektó však povie: O čo mám ja, úbožiak, oprieť túto pevnú nádej, že dostanem, o čo prosím? O čo? O prislúbenie Ježiša Krista: „*Pýtajte a dostanete.*“ (Ján 16, 24.) „Kto sa bude báť klamu, keď dáva prislúbenie Pravda?“, pýta sa sv. Augustín.⁸ Ako by sme mohli pochybovať o vyslyšaní, keď Boh, pravda sama, nám sľubuje, o čo ho v modlitbe žiadame? „Nenabádal by nás k modlitbe,“ hovorí ten istý sv. učiteľ,⁹ „keby nechcel dať.“ Že však chce dať, zdôrazňuje toľko a toľkokrát znovu a znovu v Písme svätom: *Proste, žiadajte, hľadajte, a dostanete všetko, čo chcete: „Čo len chcete, proste, a stane sa vám.“* (Ján 15, 7.) A aby sme sa modlili s náležitou dôverou, učil nás Spasiteľ v modlitbe Otčenáša, aby sme nenazývali Boha, keď sa k nemu utiekame o milosti, potrebné ku spáse (všetky sú obsažené v Otčenáši), pánom, lež otcom. Chce, aby sme prosili Boha o milosti s podobnou dôverou, ako prosí chudobný alebo nemocný syn o podporu alebo liek svojho vlastného otca. Keď synovi hrozí smrť hladom, stačí, keď vyjaví svoju biedu otcovi a otec ho hneď zásobí pokrmom. A keď bol uštipnutý jedovatým hadom, stačí, keď ukáže otcovi ranu a otec mu dá hneď liek, ktorý už má prichytný.

Spoliehajte teda na Božie zaslúbenie a žiadajte vždy s dôverou neochvejnou, nezlomnou a

pevnou, ako hovorí apoštol: „*Zachovajme navždy vyznanie svojej nádeje, lebo verný je ten, ktorý prisľúbil.*” (Žid. 10, 23.) Ako je isté, že je Boh verný vo svojich zaslúbeniach, rovnako musí byť istá naša dôvera, že nás vyslyší, keď sa k nemu modlíme. A hoci bývame často suchopárni alebo rozrušení nejakým pokleskom a preto nezakúšame pri modlitbe nejakej citovej dôvery, ako by sme si priali, núťme sa predsa do modlitby a neprestávajme v nej, pretože Boh neostane dlžný vyslyšanie. Ba vyslyší nás ešte skôr, lebo prosíme s väčšou nedôverou v seba a dôverujeme len v dobrotu a vernosť Boha, ktorý sľúbil vyslyšanie každému, kto ho prosí. Ó ako sa ľúbi Bohu v dobe utrpenia, bázne a pokušenia, keď dúfame i proti nádeji, to znamená i proti tomu citu nedôvery, ktorý sa nám vtiera pre našu bezútešnosť. Preto chváli apoštol patriarchu Abrahama: „*On proti úfnosti s úfnosťou uveril.*” (Rím. 4, 18.)

Sv. Ján hovorí, že kto skladá pevnú dôveru v Boha, iste sa posväť: „*A každý, kto má túto nádej v ňom, posväcuje sa, ako i on je svätý.*” (I. Ján 3, 3.) Boh dáva veľmi štedre milosti všetkým, kto v neho dúfajú. Toľko mučeníkov, toľko panien, toľko detí zvíťazilo s touto dôverou nad mukami a mučiteľmi, hoci im mučitelia hrozili strašnými bolesťami. Niekedy sa modlíme, ale zdá sa nám, že nás Boh nechce počuť. V takej chvíli neprestávajme sa modliť a dúfať. Povedzme si s Jóbom: „*Aj keby ma zabil, nebojím sa.*” (Jób 13, 15.) Bože môj, aj keby si ma zahnal od svojej tváre, neprestanem Ťa prosiť a dúfať v tvoje milosrdenstvo. Robme tak, a dostaneme všetko, čo budeme chcieť od Boha. Tak si počínala žena kananejská a dostala všetko, čo chcela od Pána Ježiša. Jej dcéra bola posadlá zlým duchom; i prosila Vykupiteľa, aby ju zbavil od diabla: „*Smiluj sa nado mnou . . . Moja dcéra ťažko sa trápi od diabolstva.*” (Mat. 15, 22.) Pán jej odpovedal, že nebol poslaný k pohanom, lež k židom. Ale

žena neklesla na mysl, lež znovu prosila s dôverou: „*Pane, pomôž mi!*” Pane, ty ma môžeš potešiť, ty ma musíš potešiť. Pán ju znova odmietol, že nie je dobre chlieb synov hádzať psom: „*Nie je to dobre vziať chlieb deťom a hodiť psom.*” (Mat. 15, 26.) Ale, Pane môj, naliehala ona, aj psi jedia odrobinky, ktoré padajú so stola. Keď videl Pán veľkú dôveru tejto ženy, pochválil ju a splnil jej prosbu. „*Ó žena, veľká je tvoja viera; nech sa ti stane, ako chceš.*” (Mat. 15, 25.) Kto kedy vzýval Boha o pomoc, pýta sa Sirachovec, a Boh ním pohrdol a neprišiel mu na pomoc? „*Kto ho vzýval a on ním pohrdol?*” (Sir. 2, 12.)

Sv. Augustín(?)¹⁰ hovorí, že modlitba je kľúč, ktorý nám otvára nebo. V tej istej chvíli, keď vystupuje naša modlitba k Bohu, zostupuje k nám milosť, o ktorú prosíme. Kráľovský prorok napísal, že naše prosby idú s milosrdenstvom Božím: „*Nech je pochválený Boh, ktorý nezamietol moju prosbu a svoju milosť mi neodoprel.*” (Ž. 65, 20.) Preto hovorí sv. Augustín, že keď prosíme Pána, musíme mať istotu, že už nás vypočúva: „Keď zistíš, že od teba neodstúpila tvoja modlitba, buď uistený, že sa nevzdialilo od teba jeho milosrdenstvo.” Aby som povedal pravdu, nikdy nie som viac potešený vo svojej duši, ako keď sa modlím k Bohu a odporúčam sa mu. A myslím, že to isté zakúšajú všetci veriaci. Ostatné známky našej spásy sú všetky neisté a vratké; že však Boh vyslyší toho, kto ho prosí s dôverou, je istá, neomylná pravda, ako je neomylné, že sa Boh nemôže spreneveriť svojim sľubom.

Keď sme slabí a bezmocní v nejakom pokušení alebo veľmi ťažko môžeme splniť, čo od nás Boh žiada, povedzme si statočne s apoštolom: „*Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje.*” (Filip. 4, 13.) Nehovorme podľa vzoru niektorých: Nemôžem, netrúfam si! Je isté, že zo svojich síl nemôžeme nič, ale s pomocou Božou dokážeme

všetko. Keby riekol Boh niekomu: Vezmi na ramená túto horu a odnes ju, ja ti pomôžem; či by to nebol blázon alebo neverec, keby odpovedal: Nevezmem ju, pretože nemám sily, aby som ju uniesol? A tak keď vidíme svoju úbohosť a slabosť a sme občas napadnutí silnejšími pokušeniami, neklesajme na mysli, ale pozdvihnime oči k nebu a povedzme s Dávidom: „*Boh je pri mne, nebojím sa . . . hľadím víťazne na svojich nepriateľov.*” (Ž. 117, 6. 7.) S pomocou svojho Pána premôžem všetky útoky svojich nepriateľov k ich hanbe. A keď sme v nebezpečenstve, že urazíme Boha, alebo keď si nevieme rady v nejakej veľmi dôležitej veci, odporúčajme sa Bohu a povedzme: „*Pán je moje svetlo a moja spása, koho by som sa mal obávať?*” (Ž. 26, 1.) A buďme istí, že nás Boh osvieti a uchráni pred každou škodou.

Iný však namietne: Ja som hriešny a v Písme svätom čítam: „*Boh hriešnikov nepočuje.*” (Ján 9, 31.) Sv. Tomáš¹¹ so sv. Augustínom¹² odpovedajú, že to povedal slepec, keď ešte nebol osvietený: „Je to slovo ešte nie dokonale osvieteného a preto nie je správne.” A napokon dodáva Anjelský učiteľ, že spomenuté slovo platí dokonale o žiadosti hriešnika, pokiaľ je hriešnik, kým totiž žiada o niečo, aby mohol ďalej hrešiť. Keby napríklad žiadal o pomoc, aby sa mohol pomstiť na svojom nepriateľovi, ktorý prosí Boha o spásu, ale sám sa nijako nesnaží vyslobodiť sa z hriešneho stavu. Sú niektorí nešťastníci, ktorí milujú putá, v ktorých ich drží satan ako otrokov. Boh nevyslyší modlitby týchto ľudí, pretože sú to modlitby opovážlivé a Bohu sa hnusia. Čo je bezočivejšieho, ako žiadať o milosť knieža, ktoré človek nielen častejšie urazil, lež ktorého chce urážať i ďalej! V tomto smysle je treba rozumieť slovám Ducha svätého, že je ohavná a Bohu protivná modlitba toho, kto odvracia sluch od Božích prikázaní: „*Keď niekto odvracia uši, aby nepočul zákon, toho i modlitba bude ohavnosťou.*”

(Prísł. 28, 9.) Takým ľuďom hovorí Pán: *Nadarmo prosíte, lebo „keď rozprestierate svoje ruky, odvraciam svoje oči od vás a keď rozmnožujete modlitby, nepočúvam vás”*. (Iz. 1, 15.) Taká bola modlitba bezbožného kráľa Antiocha, ktorý prosil Boha a sľuboval mu veľké dary, ale len naoko. Jeho srdce liplo neústupne po hriechu. Modlil sa len preto, aby unikol hroziacemu trestu. Preto nedoprial Pán sluchu jeho modlitbám, lež dopustil, aby zomrel, súc rozožraný od červov: *„I modlil sa ten nešlachetník k Pánovi, od ktorého nemal dosiahnuť milosrdenstvo”*. (2. Mach. 9, 13.)

Iní zasa hrešievajú zo slabosti alebo z návalu vášne, stenajú pod jarmom nepriateľovým, túžia zlomiť putá smrti a vyslobodiť sa z biedneho otroctva a preto si vyprosujú pomoc od Boha. Ak sa budú vytrvalo modliť, vyslyší Boh ich modlitbu, lebo uisťuje, že každý, kto prosí, berie a kto hľadá milosť, nachádza ju: *„Každý, kto pýta, dostane, a kto hľadá, nájde”*. (Mat. 7, 8.) Autor „Nedokončeného diela” vysvetľuje: *„Každý, nech je to spravodlivý alebo hriešnik”*. A keď hovoril Ježiš Kristus u sv. Lukáša o človekovi, ktorý dal všetok svoj chlieb priateľovi, nie z lásky, ale pre jeho dotieravosť, riekol: *„Povedám vám, že keď i nevstane a nedá mu preto, že mu je priateľom, avšak predsa pre jeho neodbytnosť vstane a dá, koľko potrebuje. I ja povedám vám: Pýtajte si, a dá sa vám”*. (Luk. 11, 8, 9.) Preto vymáha vytrvalá modlitba od Boha milosrdenstvo i tým, ktorí nie sú jeho priateľmi. *„Čo nedostane človek na základe priateľstva”*, hovorí sv. Ján Zlatoústý,¹³ *„dostáva skrze modlitbu.”* Áno, tento svätý tvrdí, že u Boha má väčšiu cenu modlitba ako priateľstvo. Sv. Bazil¹⁴ neváha prehlásiť, že aj hriešnici dosiahnu splnenia svojich prosieb, len keď sa vytrvalo modlia. To isté učí sv. Gregor Veľký:¹⁵ *Nech volá hriešnik a jeho modlitba príde k Pánovi. Rovnako píše sv. Hieronym;¹⁶*

vraví, že aj hriešnik smie nazývať Boha svojím otcom, keď ho prosí, aby ho znova prijal za syna a keď si počína ako márnokratný syn, ktorý volal k svojmu otcovi: „Otče, zhrešil som!” hoci mu ešte nebolo odpustené. „Keby Boh nevyslyšal hriešnikov”, hovorí sv. Augustín,¹⁷ „bol by si mýtnik nadarmo vyprosival odpustenie.” Evanjelium však dosvedčuje, že mýtnik dosiahol svojou modlitbou odpustenia: „*Sostúpil tento ospravedlnený do svojho domu.*” (Luk. 18, 14.)

Ale najpodrobnejšie skúma túto otázku Anjelský učiteľ.¹⁸ Bez rozpakov tvrdí, že býva vyslyšaný aj hriešnik, keď sa modlí. Hoci jeho modlitba nie je záslužná, predsa má silu účinnú, pretože moc vyprosovacia sa neopiera o spravodlivosť, lež o dobrotu Božiu. V tom smysle sa modlil Daniel: „*Nakloň, Bože môj, ucho svoje a počuj... lebo prestierame svoje prosby pred tebou, nedôverujúc vo svoje spravodlivé skutky, ale v tvoje mnohé milosrdenstvá.*” (Dan. 9, 18.) Keď sa teda modlíme, hovorí sv. Tomáš,¹⁹ nemusíme byť priateľmi Božími, aby sme dosiahli vyslyšania. „Modlitba sama nás robí priateľmi Božími.” Sv. Bernard²⁰ udáva ešte iný krásny dôvod. Hovorí, že prosba hriešnikova, aby sa vyslobodil z hriechu, rodí sa z túžby po milosti Boha samého. Načo by však dával Boh hriešnikovi túto túžbu, keby ju nechcel vyslyšať? V Písme svätom máme hojnosť dokladov, že hriešnici boli skrze modlitbu zbavení hriechu. Tak napríklad bol očistený od hriechu kráľ Achab, kráľ Manasses, kráľ Nabuchodonozor, kajúci lotor. Akú podivuhodnú silu má modlitba! Na Kalvárii umierajú vedľa seba dvaja hriešnici. Jeden, pretože sa modlí: „*Spomeň si na mňa*” (Luk. 23, 42.), je spasený, druhý, pretože sa nemodlí, je zatratený.

Krátko hovorí sv. Ján Zlatoústý:²¹ „Nie je hriešnika, ktorý by bol kajúcne prosil Pána o dobrodenie a neobdržal, čo chcel.” Načo však uvádzať

iné svedectvá a iné dôvody, keď Ježiš sám hovorí: „*Podťte ku mne všetci, ktorí sa ustávajú a ste obťažaní, a ja vás občerstvím.*” (Mat. 11, 28.) Týmito obťažanými ľuďmi rozumie sv. Hieronym,²² sv. Augustín²³ a iní, hriešnikov, ktorí stenajú pod bremenom svojich vín. Keď sa budú utiekať k Bohu o pomoc, budú podľa tohoto prisľúbenia jeho milosťou občerstvení a spasení. Sv. Ján Zlatoušty²⁴ hovorí: že ani my netúžime toľko po odpustení hriechov, ako Boh túži nám hriechy odpustiť. Niet milosti, hovorí inde svätý,²⁵ ktorú by nebolo možné získať modlitbou i keď ju koná najhorší hriešnik, len keď sa modlí vytrvale. A majme na mysli slová sv. Jakuba: „*Keď kto z vás potrebuje múdrosti, nech si prosí od Boha, ktorý dáva hojne všetkým, a to bez vytýkania, a bude mu daná.*” (Jak. 1, 5.) Teda všetci, ktorí idú k Bohu s prosbou, dôjdu vyslyšania, sú zahrňovaní milosťami: *Dáva všetkým hojne.* Všimnime si zvlášť ďalšieho slova: *Bez vytýkania.* To znamená, že Boh si nepočína ako ľudia. My, keď nás príde prosiť niekto, kto nás prv pri nejakej príležitosti urazil, vytýkame mu jeho urážku. Boh však nerobí takto s človekom, ktorý ho ide prosiť, aj keby to bol najväčší hriešnik na svete. Keď ho prosí o milosť osožnú večnej spáse, nevytýka mu jeho urážky, ale ako by nebol nikdy nič zlého urobil, hneď ho prijíma, teší ho a hojne zahrňuje svojimi darmi. Božský Vykupiteľ, aby nás povzbudil k modlitbe, hovorí predovšetkým: „*Veru, veru povedám vám, keď budete niečo pýtať od svojho Otca v mojom mene, dá vám.*” (Ján 16, 23.) Ako by povedal: Neklesajte na mysli, hriešnici, nedajte sa zdržať svojimi hriechami, keď idete k môjmu Otcovi v mojom mene a dúfajúc od neho spásu, keď po nej túžite. Nemáte síce zásluh, aby ste museli dostať žiadané milosti, lež len samé viny, aby ste za ne dostali trest. Počínajte si však takto: Idťte k môjmu Otcovi v mojom mene a pre moje zásluhy si

od neho vyprosujte milosti, ktoré chcete a ja vám sľubujem a prisahám — podľa sv. Augustína²⁶ znamenajú slová „Veru, veru povedám vám” prisahu — že za čo budete žiadať, môj Otec vám dá. Môj Bože, čo by mohlo potešiť hriešnika v jeho nešťastí viac ako isté vedomie, že obdrží všetko, za čo bude prosiť Boha v mene Ježiša Krista?

Hovorím všetko, čo súvisí s večnou spásou. Dobrá časné, ako sme povedali prv, nám Boh niekedy odopiera, aj keď o ne prosíme, lebo vidí, že by škodily našej duši. Čo však sa týka darov duchovných, nie je jeho prisľúbenie o vyslyšaní podmienené, lež úplné. Preto upozorňuje sv. Augustín,²⁷ že máme prosiť s plnou istotou o tie veci, ktoré sľubuje Boh bezpodmienečne. „Ako by nám mohol Pán niečo odoprieť (pýta sa svätý²⁸), keď ho prosíme s dôverou, keď on viacej túži nám udeliť svoje milosti, ako my si prajeme ich dostať?”

Sv. Ján Zlatoústý²⁹ hovorí, že sa Boh hnevá len vtedy, keď zanedbávame modlitbu za jeho dary. Ako by sa vzpierať Boh vyslyšať dušu, ktorá ho prosí len o veci jemu milé? Ako by mohol Boh nevyslyšať dušu, keď k nemu volá: Pane, neprosím ťa o veci tohto sveta, o bohatstvo, rozkoše a pocty, lež o tvoju milosť. Zbav ma hriechu, daj mi dobrú smrť, priveď ma do neba, daj mi svoju svätú lásku. — Sv. František Saleský hovorí, že na prvom mieste máme prosiť o túto milosť: Daj mi odovzdanosť do tvojej vôle!” Ktoré prosby vyslyšíš, Bože môj”, pýta sa sv. Augustín,³⁰ „keď nevyslyšíš tie, ktoré sú celkom podľa tvojho srdca?” Keď však prosíme Boha o milosti duchovné, musí byť naša nádej nadovšetko oživená slovami Ježiša Krista: „Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dobré dary dávať svojim deťom, čím viac Otec váš nebeský dá dobrého ducha tým, ktorí ho prosia?” (Luk. 11, 13.) Keď vy sami, hovorí Spasiteľ, takí lakomí a plní sebalásky,

neviete odmietnuť žiadosť svojich detí, čím skôr dá vám dobro duchovné váš nebeský Otec, ktorý vás miluje viacej ako ktorýkoľvek otec pozemský, keď ho budete o ne prosiť?

4. Vytrvalosť v modlitbe.

Naše modlitby teda musia byť pokorné a dôvernú. To však nestačí, aby sme zotrvali až do konca a dosiahli večnej spásy. Jednotlivé modlitby nám získajú jednotlivé milosti, o ktoré Boha prosíme. Ale ak nie sú stále, nezískajú nám konečné zotrvanie. Toto zotrvanie v dobrom až do konca predpokladá súhrn všetkých milostí a preto je k nemu treba mnoho modlitieb, trvajúcich až do smrti. Milosť spásy nie je milosťou jedinou, ale je to reťaz milostí, ktorá sa končí milosťou konečného zotrvania. S touto reťazou milostí musí súčasne postupovať reťaz našich modlitieb. Keď pretrhneme svojou nedbalosťou reťaz našich modlitieb, pretrhne sa tiež reťaz milostí, ktoré vedú k spásu, a zahynieme.

Je síce pravda, že si nemôžeme zaslúžiť zotrvanie v dobrom až do konca, ako učí svätý snem tridentský:¹ „Túto milosť dostane len ten, komu ju dá Boh, ktorý má moc upevniť stojaceho, aby stál vytrvale.“ Napriek tomu však hovorí sv. Augustín,² že si môžeme tento veľký dar zotrvania akosi zaslúžiť modlitbami, to znamená, že si ho môžeme vymodliť a vyprosiť. Suarez³ k tomu dodáva, že kto sa modlí, neomylné dostane tento dar. Aby sme ho však dostali a spasili sa, upozorňuje sv. Tomáš,⁴ je potrebná vytrvalá a neprestajná modlitba: „Po prijatí krstu je človekovi potrebná neustála modlitba, aby prišiel do neba.“ Už prv to viackrát riekol sám Spasiteľ: „*Treba vždycky sa modliť a neustávať.*“ (Luk. 18, 1.) „*Bedlite teda a modlite sa po celý čas, aby ste boli uznaní za hodných ujsť všetkému tomu, čo sa má stať a stať pred Synom človeka.*“ (Luk. 21,

36.) To isté učí dávno predtým Starý zákon: „*Nedaj si prekážať, aby si sa modlil ustavične.*” (Sir. 18, 22.) „*Dobroreč Bohu každú chvíľu a pros ho, aby riadil tvoje cesty.*” (Tob. 4, 20.) Preto napomínal apoštol svojich učeníkov, aby nikdy neustávali v modlitbe: „*Modľievajte sa bez prestania!*” (1. Thes. 5, 17.) „*Vytrvajte v modlitbe a bedlite pri nej s poďakovaním.*” (Kolos. 4, 2.) „*Chcem teda, aby sa muži modľievali na každom mieste.*” (1. Tim. 2, 8.) Boh nám chce dať rád zotrvanie v dobrom a život večný, ale ako hovorí sv. Nilus,⁵ nechce poskytnúť tieto milosti iba tomu, kto o ne prosí vytrvale. Mnohí hriešnici sa obrátia s pomocou milosti k Bohu a dosiahnu odpustenia; pretože však neprosia o zotrvanie, znovu upadajú do hriechu a strácajú všetko.

A nestačí, upozorňuje sv. Róbert Bellarmin,⁶ prosiť o milosť zotrvania raz, dva razy, musíme o ňu prosiť stále, každý deň až do smrti, ak ju chceme obdržať. Kto o ňu prosí jeden deň, dostane ju na ten deň. Keď však o ňu nebude prosiť zajtra, zajtra padne. O tom nás chcel presvedčiť Pán v podobenstve o priateľovi, ktorý nechcel dať prosebníkovi chleba iba po mnohom o dotieravom prosení. Spasiteľ povedal: „*Keď i nevstane a nedá mu preto, že mu je priateľom, však predsa pre jeho neodbytnosť vstane a dá mu, koľko potrebuje.*” (Luk. 11, 8.) Sv. Augustín⁷ píše: Keby taký priateľ dal žiadaný chlieb i nerád, len aby sa ho zbavil, čím skôr Boh, dobrota nekonečná, ktorý toľko túži udeliť nám svoje dobré, dá nám svoje milosti, keď ho o ne prosíme? Zvlášť keď nás sám nabáda, aby sme o ne prosili, ako poznamenáva k spomenutému výroku evanjelia Kornelius a Lapide.⁸ Ľuďom sú síce dotieraví prosebníci neznesiteľní, Boh však nielen našu dotieravosť znáša, lež priamo chce, aby sme boli neodbytní, keď ho prosíme o milosti, najmä o milosť zotrvania. Sv. Gregor⁹ hovorí, že Boh chce, aby

sme mu činili násilie modlitbami, lebo také násilie ho nehnevá, ale usmieruje.

Preto je potrebné, ak chceme zotrvať v dobrom, aby sme sa stále odporúčali Bohu, ráno, večer, pri rozjímaní, pri sv. omši, pri sv. prijímaní, jednoducho vždy; ale najviac v čase pokušenia máme znovu a znovu opakovať: Pane, pomôž mi, Pane, stoj pri mne! Drž nado mnou ruku, neopúšťaj ma, smiluj sa nado mnou! Je niečo ľahšieho ako povedať: Pane, pomôž mi! Pane, stoj pri mne? K slovám žalmistovým: „*Modlitbu si spievam k živému Bohu*” (Ž. 41, 9.) hovorí Glosa: „Nieкто povie: Nemôžem sa postiť, nemôžem dávať almužnu; nemôže to však povedať, keď sa mu povie: Modli sa! pretože nie je ľahšej veci ako modlitba.” Nesmieme však nikdy ustať v modlitbe, musíme bez prestania činiť Bohu akési násilie, aby nám stále pomáhal; toto násilie je mu milé a vítané, ako napísal Tertulian.¹⁹ A sv. Hieronym¹¹ hovorí, že čím sú naše modlitby vytrvalejšie a neodbytnéjšie, tým sú Bohu milšie.

„*Blahoslavený človek, ktorý ma počúva, ktorý každý deň bedlí pri mojich dverách.*” (Prísl. 8, 34.) Blahoslavený človek, ktorý čaká a bedlí neustále v modlitbách pri dverách môjho milosrdenstva, hovorí Boh. A Izaiáš volá: „*Blahoslavení všetci, ktorí v neho dúfajú.*” (Iz. 30, 18.) Blahoslavení sú tí, ktorí až do konca čakajú v modlitbách svoje spasenie od Boha. Preto nás nabáda Ježiš Kristus k modlitbe zvláštnym spôsobom: „*Pýtajte si, a dá sa vám, hľadajte, a nájdete; klopte, a otvorí sa vám.*” (Luk. 11, 9.) Stačilo povedať: Pýtajte si! Prečo ešte dodal: Hľadajte a klopte? Ale tieto slová nie sú zbytočné. Pán chcel nám nimi naznačiť, že si musíme počínať ako chudobní, keď žobrujú. Ak nedostanú žiadanú almužnu a sú odbavení, žobrujú o ňu znovu a znovu, a keď sa neobjavuje pán domu, klopú neodbytné na jeho dvere. Boh chce, aby sme si voči nemu počínali tiež tak, aby sme sa

modlili, vždy znovu začínali sa modliť a nikdy neprestávali, aby stál pri nás, aby nám pomáhal, nás osvecoval, nás posilňoval a nedopustil, aby sme niekedy stratili jeho milosť. Učený Lessius¹² hovorí, že uvažuje na seba ťažký hriech ten človek, ktorý sa nemodlí, keď je v hriechu alebo v nebezpečenstve smrti, alebo kto vôbec zanedbáva modlitbu dlhší čas, totiž jeden alebo dva mesiace. Pravda, to platí o dobe mimo pokušenia, lebo kto je napadnutý nejakým ťažkým pokušením, iste ťažko hreší, keď sa neobracia modlitbou na Boha a nežiada ho o pomoc, pretože sa tak vydáva do blízkeho, áno istého nebezpečenstva hriechu.

Niektó však povie: Keď mi chce a môže Boh dať zotrvanie v dobrom, prečo mi ho nedá hneď naraz, keď o ne prosím? Svätí Otcovia uvádzajú pre túto vec mnoho dôvodov. Boh neudeľuje túto milosť naraz a odkladá ju,

1. aby lepšie vyskúšal našu dôveru,
2. aby sme po ňom viac túžili. Sv. Augustín¹³ píše, že veľké dary si musíme žiadať veľkou túžbou, lebo dobrá ľahko prijaté si nevážime toľko, ako tie, po ktorých sme túžili dlhšiu dobu.

3. Boh robí tak preto, aby sme na neho nezapudli. Keby sme mali istotu o svojom zotrvaní a o svojej spáse a nepotrebovali ustavičnej pomoci Božej, aby sme sa zachovali v milosti Božej a spasili sa, ľahko by sme na Boha zapudli. Núdza núti chudobných, aby obchádzali domy boháčov. A preto, aby nás Boh k sebe pritiahol, hovorí sv. Ján Zlatoústý,¹⁴ aby nás často videl pri sebe a mohol nás takto bohatšie obdať, odkladá s milosťou spasenia až do chvíle našej smrti.

4. Napokon činí tak preto, aby ustavičná modlitba spojila nás s ním dokonalejšie sladkými putami lásky. „Modlitba“, hovorí sv. Ján Zlatoústý,¹⁵ „je nemalým putom lásky k Bohu; lebo nás navyká hovoriť s Bohom.“ Ako veľmi rozne-

cuje našu lásku a ako vrúcne nás spojuje s Bohom neustály styk s ním v modlitbe a dôverné očakávanie žiadaných milostí!

Lež ako dlho máme zotrvať na modlitbách? Stále, odpovedá ten istý svätý,¹⁶ dokiaľ nepočujeme priaznivý rozsudok o svojom spasení, čiže až do smrti. A dodáva, že kto hovorí: neprestanem sa modliť, dokiaľ sa nespasím, iste sa spasí. Apoštol píše, že mnohí závidia o čestnú odmenu, ale len jeden ju dostane: „*Neviete, že tí, ktorí v závodisku bežia, všetci síce bežia, ale jeden dostáva odmenu? Tak bežte, aby ste dosiahli.*” (1. Kor. 9, 24.) Nestačí teda modliť sa za spasenie len niekedy. Modliť sa musíme vždy, dokiaľ nedosiahneme koruny, ktorú sľubuje Boh jedine tým, ktorí ho vytrvale prosia až do konca.

Ak sa chceme spasiť, musíme tak robiť, ako Dávid, ktorý mal stále obrátené oči k Bohu o pomoc, aby nebol porazený od svojich nepriateľov: „*Moje oči sú upreté stále na Pána, lebo on vyslobodí moje nohy z osídla.*” (Ž. 24, 15.) Podľa slov sv. Petra diabol nám činí ustavičné nástrahy, aby nás zožral: „*Protivník váš diabol, ako lev ručiaci obchádza a hľadá, koho by zožral.*” (1. Peter 5, 8.) Podľa toho musíme byť stále na stráži so zbraňou v ruke proti tomuto nepriateľovi a hovoriť s kráľovským prorokom: „*Stíhal som nepriateľov a dostihol som ich, nevrátil som sa, kým nezahynuli.*” (Ž. 17, 38.) Ako však dosiahneme tak dôležitého a tak ťažkého víťazstva? Len vytrvalými prosbami, odpovedá sv. Augustín.¹⁷ Ako dlho majú trvať tieto prosby? Dokiaľ bude trvať boj: „*Ako nikdy neprestáva boj*”, hovorí sv. Bonaventúra,¹⁸ „*tak neprestávajme nikdy prosiť o milosrdenstvo.*” Beda tomu, kto sa prestane modliť v tomto boji, hovorí Mudrc: „*Beda tým, ktorí stratili trpezlivosť.*” (Sir. 2, 16.) Spasíme sa, hovorí apoštol, ale s jednou podmienkou, „*ak až do konca zachováme dôveru a chvalitebnú nádej.*” (Žid. 3, 6.)

Volajme teda s tým istým apoštolom v dôvere v Boha a v jeho sľuby: „*Kto nás teda odlúči od lásky Kristovej, trápenie alebo súženie? . . . alebo nebezpečenstvo, (že stratíme časné veci) alebo prenasledovanie (od diablov alebo od ľudí) alebo meč (trýznenie mučiteľov)? V tom vo všetkom víťazíme pre toho, ktorý zamiloval si nás.*” (Rím. 8, 35. 37.) Nijaké súženie, nijaká úzkosť ani nebezpečenstvo, ani prenasledovanie a mučenie nás neodlúči od lásky Ježiša Krista, pretože nad všetkým víťazíme s pomocou Božou z lásky k Pánovi, ktorý obetoval za nás život. Keď sa rozhodol Hippolyt Durazzo¹⁹ zriecť sa cirkevnej hodnosti v Ríme a zasvätiť sa úplne Bohu v Tovarištvie Ježišovom, napadla ho obava, že sa zo slabosti spreneverí svojmu povolaniu; i prosil Boha: „Neopúšťaj ma, Pane, keď som sa ti teraz celkom venoval, neopúšťaj ma pre svoje milosrdenstvo!” Ale v srdci počul hlas Boží: „Skôr ja hovorím tebe, neopúšťaj ty mňa!” Nato riekol služobník Boží, dôverujúc v Božiu dobrotu a pomoc: „Môj Bože, ty teda neopustíš mňa a ja neopustím teba.”

Končím. Ak chceme, aby nás Boh neopustil, neprestávajme ho nikdy prosiť, aby nás neopúšťal. Keď tak budeme robiť, iste bude s nami a nikdy nedopustí, aby sme sa od neho odlúčili a stratili jeho lásku. Preto ho prosme ustavične za konečné zotrvanie v dobrom a za milosti k tomu potrebné. A nielen to. Prosme pritom vždy Pána už vopred o milosť ďalšej modlitby. Tento vzácny dar sľúbil Boh svojim vyvoleným ústami prorokovými: „*A vylejem na dom Dávidov a na obyvateľstvo jeruzalemské ducha milosti a modlitieb.*” (Zach. 12, 10.) Akou veľkou milosťou je duch modlitby, totiž milosť daná od Boha duši, aby sa ustavične modlila?! Nikdy neprestávajme prosiť Boha o túto milosť, o ducha ustavičnej modlitby. Lebo keď sa budeme vždy modliť, iste obdržíme od Boha zotrvanie a všetky dary, o ktoré žiadame. Pán sa predsa nemôže spreneveriť sľubu, že vyslyší kaž-

dého prosebníka: „*Lebo v nádeji sme spasení.*” (Rím. 8, 24.) Pre túto nádej, že sa môžeme ustavične modliť, môžeme sa považovať už za spasených. „Táto nádej,” hovorieval sv. Beda Ctihodný, (?)²⁰ „prinesie nám iste vstup do nebeského mesta”.

Diel II.

**Milosť modlitby je daná všetkým.
Ako milosť obyčajne pôsobí.**

Úvod.

Ak je isté, ako sme dokázali v Diele I., hlave I., že k dosiahnutiu spásy je nám treba modlitba, musíme na základe toho pripustiť ako istú pravdu, že Boh pomáha svojou pomocou každému, aby sa skutočne mohol modliť a modlitbou si vyprosiť všetky ostatné milosti, ktorých potrebuje, aby ustavične zachovával prikázania a dosiahol život večný. Preto nebude mať nikdy výhovorku ani jeden zatratený. Nezahynul, že by mu azda chýbala pomoc, potrebná k spásu. Ako ustanovil Boh v prirodzenom poriadku, aby sa človek narodil nahý a bol odkázaný na mnoho vecí, ale dal mu ruky a hlavu, aby sa mohol obliecť a zaopatriť si, čo potrebuje, tak aj v poriadku nadprirodzenom rodí sa človek bezmocný a nemôže dôjsť spásy vlastnými silami. Boh však dáva vo svojej добрote každému milosť modlitby, s ktorou si potom môže vyprosiť všetky ostatné milosti, potrebné k zachovávaní príkazov a k spásu.

Skôr, ako objasním túto vec, dokážem najprv dve pravdy: Za prvé, že Boh chce spasiť všetkých ľudí, a preto že Ježiš Kristus zomrel za všetkých; za druhé, že Boh dáva všetkým milosti, potrebné k spásu, s ktorými sa môže každý spasiť, keď s nimi spolupôsobí.

HLAVA I.

Boh chce spasíť všetkých, preto zomrel Ježiš Kristus za spásu všetkých.

1. Boh chce spasíť všetkých.

Boh miluje všetky veci, ktoré stvoril: „*Miluješ všetko, čokoľvek je a nemáš v nenávisti nič z tých vecí, ktoré si učinil.*” (Mudr. 11, 25.) Láska nemôže byť nečinná. V každej láske je sila, ktorá sa musí uplatniť, hovorí sv. Augustín.¹ Láska prináša nevyhnutne so sebou záujem o blaho druhého. Milujúci neustále preukazuje dobro osobe milovanej, ako len môže. Láska sa snaží urobiť to, čo považuje za dobré milovanej osobe, napísal Aristoteles.² Keď teda Boh miluje všetkých ľudí, chce, aby všetci došli večnej spásy, najvyššieho a jediného dobra, lebo to je jediný cieľ človeka, pre ktorý ho Boh stvoril. „*Máte svoj úžitok v posvätení a koniec život večný.*” (Rím. 6, 22.) Náuka, že Boh chce spásu všetkých a že Ježiš Kristus zomrel pre spasenie všetkých, je dnes istá a všeobecné presvedčenie Cirkvi, ako sverne učia bohoslovci: Petavius,³ Gonet,⁴ Gotti,⁵ Tournely⁶ a iní. Tento posledný tvrdí, že je to pravda blízka článkom viery.

a) *Náuka svätej Cirkvi.*

Preto boli právom odsúdení predestináciáni, ktorí medzi inými bludmi — (Srov. u Norisa,⁷ Petavia a najmä u Tournelyho⁸) — hlásali, že Boh nechce spásu všetkých. Dosvedčuje to remešský arcibiskup Hinkmar⁹ v liste pápežovi Mikulášovi I., kde píše: „Starí predestináciáni tvrdili, že Boh nechce, aby sa všetci spasili, lež len tí, ktorí dosiahnu spásy.” Boli odsúdení najprv na

sneme v Arles¹⁰ r. 475(?) slovami: „Nech je vyobcovaný ten, kto povie, že Kristus nezomrel za všetkých, ani že nechce spásu všetkých.“ Ten istý rozsudok vyniesol snem lyonský¹¹ v tej istej dobe. A keď obnovil v 9. storočí tento blud Gotšalk, bol odsúdený synodou v Quiersy¹² (849), ktorá sa v článku III. vyriekla: „Boh chce, aby všetci ľudia bez výnimky boli spasení, hoci všetci nedôjdu spásy.“ A v článku V.: „Nieto človeka, za ktorého by Kristus nebol trpel, hoci nie sú všetci tajomstvom jeho smrti vykúpení (t. j. spasení).“ Naposledy bol tento blud zavrhnutý v 12. a 30. vete Quesnellovej.¹³ Prvá znela: „Keď chce Boh spasiť dušu, má vôľa Božia neomylný účinok.“ Druhá: „Všetci, ktorých chce spasiť Boh skrze Krista, neomylnne sa spasia.“ Tieto vety boli právom zavrhnuté, pretože naznačovali, že Boh nechce spasiť všetkých. Z vety „Neomylnne sa spasia tí, ktorých chce Boh spasiť“, plynulo, že Boh nechce spasiť všetkých veriacich, tým menej všetkých ľudí.

Jasne to prehlásil aj snem tridentský,¹⁴ ktorý riekol, že „Ježiš Kristus zomrel, aby sme obdržali prijatie za synov.“ (srov. Gal. 4, 5.) V hlave III. (zasadnutie VI.) vraví: „Pravda, hoci za všetkých zomrel, predsa nie všetci majú účasť na dobrodení jeho smrti.“ Snem teda predpokladá ako isté, že Vykupiteľ zomrel nielen za vyvolených, lež i za tých, ktorí svojou vinou nie sú účastní dobrodenia vykúpenia. Nesprávna je námietka, že snem len mienil prehlásiť, že Ježiš Kristus dal svetu cenu, ktorá stačí ku spásu všetkých. Lebo v tom smysle by sa mohlo povedať, že zomrel i za diablov. Okrem toho chcel snem tridentský odsúdiť blud protestantov. Tí nepopierali, že krv Ježiša Krista stačila ku spásu všetkých, lež učili, že nebola naozaj vyliata a daná za všetkých. Snem chcel zavrhnúť tento blud slovami, že Spasiteľ zomrel za všetkých. Na to v hlave VI. hovorí, že hriešnici sa pripravujú na ospravedlnenie

nádejou v Boha pre zásluhy Ježiša Krista. Keby však nebol Ježiš Kristus ponúkol zásluhy svojho umučenia za všetkých, nikto by nemohol mať bez zvláštneho zjavenia istotu, že je z počtu tých, ktorým ráčil Vykupiteľ venovať ovocie svojich zásluh. Žiadny hriešnik by sa potom nemohol pripraviť touto nádejou na milosť. Chýbal by mu bezpečný, k nádeji nevyhnutný základ, totiž istota, že Boh chce všetkých spasíť a odpustiť všetkým hriešnikom, ktorí ľutujú, pre zásluhy Ježiša Krista. Je to aj dávno zavrhnutý blud Baiov, ktorý tvrdil, že Ježiš Kristus zomrel len za vyvolených. Tento blud bol tiež zavrhnutý v 5. vete Janseniovej,¹⁵ ktorá znela: „Je semipelagiánske učenie povedať, že Kristus zomrel úplne za všetkých ľudí alebo, že za nich vylial krv.“ A Innocenc X.¹⁶ výslovne prehlásil vo svojej konštitúcii „Cum occasione“ z r. 1653, že je bezbožné a kacírske tvrdiť, že Kristus zomrel len za spásu vyvolených.

b) *Písmo sväté.*

Písmo sv. i sv. Otcovia nás uistujú, že Boh chce úprimne a opravdivo spásu všetkých a obrátenie všetkých hriešnikov, kým žijú na tomto svete. O tom máme na prvom mieste výslovné svedectvo sv. Pavla: „Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení a prišli k poznaniu pravdy.“ (1. Tim. 2, 4.) Bezpodmienečne a neodvolateľne hovorí apoštol: „Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení“. Tieto slová znamenajú vo svojom vlastnom smysle, že Boh naozaj chce, aby všetci boli spasení. Je však všeobecne uznaná pevná zásada, že sa slová Písma sv. nesmú vykladať v nevlastnom smysle, leda že by smysel slovný odporoval viere alebo dobrým mravom. To isté hovorí o našej veci sv. Bonaventúra,¹⁷ keď píše: „Musíme povedať: Keď hovorí apoštol, že Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení, musíme pripustiť, že Boh naozaj chce.“ Pravda, pripúšťam, že podľa svedectva sv. Augu-

stína¹⁸ a sv. Tomáša¹⁹ vykladali niektorí tento výrok rôzne. Ale obidvaja títo svätí učители rozume-
li mu tak, že Boh chce opravdivou vôľou spasíť
všetkých, nevynímajúc ani jediného. Neskôr u-
vidíme, že taká bola mienka sv. Augustína. Preto
sv. Prosper²⁰ odmieta, ako nespravodlivé ohová-
ranie sv. učiteľa domnienku, že by bol Augustín
niekedy tvrdil, že Boh nechce úprimne spasíť vše-
tkých a jednotlivých ľudí. Preto hovorí sám ako
jeho najvernejší žiak: „Čo najúprimnejšie musíme
veriť, že Boh chce spásu všetkých ľudí. Lebo
apoštol, od ktorého je tento výrok, čo najprísnej-
šie prikazuje . . . aby sa konaly k Bohu modlitby
za všetkých ľudí.“ Dôkaz sv. Prospera, ktorým
podopiera svoju náuku, je jasný. Sv. Pavol totiž
na spomenutom mieste najprv povedal: „Vyzý-
vam teda, aby sa konaly modlitby za všetkých
ľudí.“ (1. Tim. 2, 1.) A potom dodáva: „Lebo to
je dobré a vzácne u Spasiteľa, Boha nášho, ktorý
chce, aby všetci ľudia boli spasení.“ (1. Tim. 2,
3—4.) Apoštol teda chce, aby sa za všetkých ko-
naly prosby, pretože Boh chce spásu všetkých.
Rovnako súdil sv. Ján Zlatoústý:²¹ „Keď chce
Boh, aby boli všetci spasení, právom je treba, aby
boly za všetkých konané modlitby. Keď chce Boh
spásu všetkých, prispôsob sa aj ty jeho vôli.“ —
Pravda, sv. Augustín²² v rozhovore so semipela-
giánmi vysvetľuje tento výrok zdanlivo ináč. Po-
dľa tohoto miesta by Boh nechcel spásu všetkých
ľudí, lež len niektorých. Múdro však poznamená-
va učený Petavius, že Augustín tu hovorí len mi-
mochodom a nepúšťa sa do podrobného výkladu.
Lebo hovorí o bezpodmienečnej, všemohúcej vôli
Božej, pokiaľ chce Boh spásu niekoho úplne (ab-
solútne). O tejto vôli Božej hovoril svätý: „Vôľa
Všemohúceho je vždy nepremožiteľná.“ V tomto
smysle usmieruje sv. Tomáš výrok sv. Augustína
so slovami sv. Jána z Damašku,²³ ktorý hovorí,
že Boh chce spásu všetkých i jednotlivých ľudí
vôľou predchádzajúcou: Boh chce predchádzajú-

cou vôľou spasenie všetkých, aby nás učinil účasťnými svojej dobroty, lebo je dobrý; pre hriešnikov však chce trest, lebo je spravodlivý. Pretože, ako sme povedali, smýšľa sv. Augustín na inom mieste ináč, smieruje sv. Tomáš²⁴ obidva výroky a vraví, že sv. Ján z Damašku hovorí o predchádzajúcej vôli Božej, ktorou chce Boh opravdu spásu všetkých, avšak sv. Augustín hovorí o vôli nasledujúcej. Potom obširne vysvetľuje, v čom záleží vôľa predchádzajúca a v čom nasledujúca: Vôľa predchádzajúca je tá, ktorou chce Boh spásu všetkých ľudí . . . Po uvážení všetkých okolností nie je u všetkých dobré, aby boli spasení; dobré je, aby bol spasený ten, kto sa pripravuje (k spásu) a spolupracuje (s milosťou), nie však ten, kto nechce spolupracovať (s milosťou) a jej odporuje . . . Toto je vôľa nasledujúca, lebo nasleduje za predvedením (praescientia) skutkov, nie síce ako príčinu (vôle), ale ako dôvod chcenej veci.

Sv. Tomáš²⁵ je teda presvedčený, že Boh chce spasiť všetkých ľudí a každého jednotlivca. Toto presvedčenie potvrdzuje na mnohých miestach. Pri výklade slov evanjelia: „*Toho, ktorý príde ku mne, nevyhodím von,*” (Ján 6, 37.) vkladá podľa vzoru sv. Jána Zlatoústeho²⁶ do úst Kristových túto reč: „Keď som sa vtelil pre spásu ľudí, ako by som ich mohol od seba odohnať?” V tom smysle hovorí: „Preto nevyženiem, lebo som sostúpil s neba . . . aby som činil vôľu . . . Otca, ktorý chce, aby boli všetci spasení.” Na inom mieste hovorí sv. Tomáš:²⁷ „Boh dáva vo svojej nesmiernej štedrosti milosť každému, kto sa na ňu pripravuje . . . Chce, aby všetci ľudia boli spasení.” Ešte jasnejšie sa vyjadruje vo výklade uvedeného výroku sv. Pavla „*ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení*”. Svätý učiteľ²⁸ hovorí: „U Boha je spása všetkých ľudí sama o sebe vecou hodnou priania; táto vôľa je predchádzajúca. Keď však má Boh na mysli dobro spravodlivosti, aby boly hriechy

potrestané, v tom smysle nechce spásu všetkých — a to je vôľa nasledujúca. „Odtiaľ je jasné, čo rozumel Anjelský učiteľ vôľou predchádzajúcou a nasledujúcou. Potvrdzuje len to, čo povedal v spomenutom výklade (I. knihy Sentencií Petra Lombarda). Na tomto mieste dodáva len prirovnávanie s kupcom, ktorý chce predchádzajúcou vôľou zachrániť všetok svoj tovar; keď však nastane búrka, nechce ho už zachrániť, aby zachránil svoj život. A rovnako Boh, keď vidí bezbožnosť niektorých, praje si ich potrestanie z lásky k spravodlivosti a preto ich nechce spasiť; predtým však chce skutočnou, v istom smysle absolútnou vôľou spásu všetkých. A tak vôľa Božia spasiť všetkých, píše svätý²⁹ na inom mieste, je sama v sebe absolútna; podmienená je len so strany chceného predmetu, ak totiž človek chce spolupôsobiť s milosťou tak, ako žiada správny poriadok. A v Bohovednej summe³⁰ vykladá svätý znovu a určitejšie, čo rozumie vôľou predchádzajúcou a čo nasledujúcou: „Sudca najprv chce, aby každý človek žil, ale potom chce, aby vrah bol obesený. Podobne Boh najprv chce, aby každý človek bol spasený, ale zatým chce, aby niektorí ľudia boli zatratení, podľa požiadavky svojej spravodlivosti.“

Nijako nechcem na tomto mieste zavrňovať mienku tých, ktorí učia predurčenie ku sláve, ktoré predchádza predvedeniu (*praescientia*) zásluh; hovorím len, že nemôžem pochopiť, ako zastancovia tejto náuky, že totiž Boh jedných vyvolil k sláve bez ohľadu na ich zásluhy a druhých z nej (podobne) vylúčil, môžu súčasne veriť, že Boh chce spásu všetkých; leda že majú na mysli nie vôľu skutočnú, ale len podmienenú a v smysle prenesenom. Nechápe, ako možno tvrdiť, že Boh chce všetkých ľudí spasiť a uviesť do slávy, keď by veľkú väčšinu z nich už prv vylúčil zo slávy, bez ohľadu na ich vinu. Keď Petavius³¹ dokazuje svoju opačnú mienku hovorí:

„Načo by bol dal Boh všetkým ľuďom túžbu po večnej blaženosti, keď by bol už vopred väčšinu z nich z nej vylúčil bez ohľadu na ich hriechy? Načo by bol prišiel Ježiš Kristus, ak ozaj priniesol všetkým spásu svojou smrťou, keď by ju už vopred bol Boh odoprel toľkým nešťastným ľuďom? Načo by im dal prostriedky, keby boli už vopred vylúčení z dosiahnutia cieľa?“ — Preto pripojuje Petavius veľmi vážne slová: „Keby to bola pravda, museli by sme povedať, že Boh, ktorý miluje všetko stvorené, nebol by miloval všetkých ľudí, keď ich stvoril, lež väčšinu z nich by mal v nenávisti, keby vylučoval zo slávy tých, ktorých stvoril pre slávu. Je isté, že šťastie tvora záleží v dosiahnutí toho cieľa, pre ktorý je stvorený. Rovnako je isté, že Boh stvoril všetkých ľudí pre život večný. Keby teda bol Boh stvoril niektorých ľudí pre život večný a potom ich bez ohľadu na ich viny z neho vylúčil, mal by ich bezdôvodne pri stvorení v nenávisti a tým by im zapríčinil najväčšiu mysliteľnú škodu. Boli by vylúčení z dosiahnutia cieľa, totiž slávy, pre ktorú boli stvorení.“ „Boh nemôže mať“, hovorí Petavius, „nejaký prostredný cit medzi láskou a nenávisťou voči tvorom a najmä voči ľuďom, ktorých alebo . . . miluje pre život večný, alebo nenávidí . . . k záhube. Najväčším zlom človeka však je byť od Boha vzdialený a zatratený. Keď teda Boh chce záhubu duše niekoho . . . toho nemiluje, lež má ho v najväčšej mysliteľnej nenávisti.“ Slovanami „večnú záhubu“ nemyslí Petavius pozitívne zatratenie od Boha, lež vylúčenie zo slávy. A naozaj, ako hovorí Tertulian,³² čo by nám bolo platné, že nás Boh nestvoril pre peklo, keby nás bol pri samom stvorení vylúčil z počtu vyvolených? Byť odtiaľ vylúčený znamená byť pozbavený spásy a upadnúť do večnej záhuby, pretože niet nijakého prostredného stavu: „Aký bude osud vylúčených? Či nie strata spásy?“ Petavius končí: „Preto, keď miluje Boh každého človeka

láskou, ktorá predchádza jeho zásluhy, nemá v nenávisti ich duše a preto nechce pre ne najväčšie nešťastie. Keď teda Boh miluje všetkých ľudí, a to je isté, musíme veriť, že chce spásu všetkých a že nemá nikoho v svojej strašnej nenávisti, aby určil pre neho najväčšie nešťastie, vylúčenie zo slávy, prv ako by vedel jeho viny.”

Opakujem však znovu a znovu, že tejto tvrdej mienke nemôžem rozumieť. Napokon otázka predurčenia je tak hlboké tajomstvo, že apoštol zvolal: „*Ó, hlbokosť bohatstva, múdrosti a vedomosti Božej! Aké nepochopiteľné sú jeho súdy a nevyskúmateľné jeho cesty! Veď ktože poznal smysel Pánov?*” (Rím. 11, 33—34.) Preto sa musíme podrobiť vôli Božej, ktorý chce, aby toto tajomstvo ostalo neprístupným v jeho Cirkvi, aby sme sa pokorne sklonili pred riadením jeho prozreteľnosti. A to tým skôr, že milosť Božia, ktorá jediná môže ľuďom dopomôcť k životu večnému, sa nám udeľuje bez všetkej pochybnosti vo väčšej alebo menšej miere úplne zadarmo, bez najmenšieho ohľadu na naše zásluhy. Aby sme teda došli spásy, musíme sa každý neustále vrhať do náručia milosrdenstva Božieho, aby nám pomohlo svojou milosťou k spáse a musíme neustále veriť neomylnému slovu toho, ktorý sľúbil, že vyslyší a spasí každého, kto sa bude modliť.

Prejdime však k iným výrokom, ktoré dokazujú to isté, že totiž Boh chce úprimnou vôľou všetkých spasiť. Ústami Ezechielovými vraví: „*Ako že živý som ja, vraví Pán Boh, nechcem smrť bezbožného, ale aby sa obrátil od svojej cesty a bol živý.*” (Ez. 33, 11.) Nehovorí len, že nechce smrť hriešnika, ale vraví, že chce jeho život a prisahá, aby sme mu skôr verili, ako poznamenáva Tertullian.³³

Okrem toho vraví Dávid: „*Trest v rozhnevaní jeho a život vo vôli jeho.*”³⁴ (Ž. 29, 6.) Trestá preto, že ho naše hriechy nútia k hnevu; vo svojej vôli však nechce našu smrť, ale náš život. —

K týmto slovám poznamenáva sv. Bazil:³⁵ „A život vo vôli jeho. Čo tým chce povedať? Že Boh chce, aby všetci mali účasť na živote.” Ten istý kráľovský prorok ešte hovorí: „Boh je nám Bohom akejkoľvek pomoci; Boh, Pán má i zo smrti východisko.” (Ž. 67, 21.) Sv. Róbert Bellarmin²⁶ vykladá tieto slová: „To je mu vlastné, to je jeho prirodzenosť — všetkých spasíť a zachrániť pred večnou smrťou.”

Okrem toho vraví Pán: „*Podťte ku mne všetci, ktorí sa ustávajú a ste obťažaní, a ja vás občerstvím.*” (Mat. 11, 28.) Keď všetkých zve ku spásu, iste chce všetkých spasíť. Okrem toho píše sv. Peter: „*Pán . . . shovieva pre vás, lebo nechce, aby niektorí zahynuli, ale aby sa všetci obrátili na pokánie*” (2. Peter 3, 9.), a tak sa spasili.

Ďalej hovorí Pán: „*Hľa, stojím pri dverách a klopem; ak mi niekto . . . otvorí dvere, vojdem k nemu.*” (Zjav. 3, 20.) „*Prečo by si mal umrieť, dom Izraelov? . . . Obráťte sa a buďte živí.*” (Ez. 18, 31—32.) „*Čo som mal viac urobiť svojej vinici a neučinil som jej?*” (Iz. 5, 4.) „*Koľko ráz chcel som shromaždiť tvoje dietky, tak ako sliepka shromažďuje svoje kurence pod krídla a nechcel si!*” (Mat. 23, 37.) Ako by mohol Pán tvrdiť, že klope na naše hriechne srdcia? Ako by nás mohol toľko nabádať, aby sme sa vrátili do jeho náručia? Ako by nám mohol vytýkať: „*Čo som mal ešte urobiť, aby som vám získal spasenie?*” Ako by nám mohol povedať, že nás chcel prijať za dietky, keby nemal opravdivú vôľu spasíť všetkých? Okrem toho rozpráva sv. Lukáš, že Ježiš Kristus, keď sa z diaľky pozeral na Jeruzalem a myslel na záhubu národa pre jeho hriechy, „*zaplakal nad ním*”. (Luk. 19, 41.) „*Prečo však plakal vtedy*”, pýta sa sv. Theofylakt³⁷ so sv. Jánom Zlatouústym,³⁸ „*pri pohľade na skazu mesta, keď nie preto, že opravdu túžil po ich spásu?*” Keď teda svedčí Boh na toľkých miestach, že chce spasíť všetkých, kto sa opováži tvr-

diť, že Boh nechce, aby boli všetci spasení? Petavius³⁹ sa pýta: „Je dovolené, samo Písmo sv., v ktorom Boh na toľkých miestach dosvedčil svoju vôľu tak skvelými, tak často opakovanými slovami, áno, slzami a prísahou, je dovolené ho tupiť a vykladať v opačnom smysle, ako by bol Boh ustanovil, že zahubí celé ľudské pokolenie okrem niekoľko málo ľudí... a ako by sa vôbec nestaral o jeho záchranu...? A čo je v ostatných článkoch viery ešte tak jasné, aby bolo isté pred podobnou krivdou a potupou?“ Podľa súdu tohto veľkého bohoslovca je tvrdenie, že Boh nechce naozaj spasíť všetkých, toľko, ako výsmech z vieroučných výrokov nad slnko jasnejších a krivda proti nim. A kardinál Sfondrati⁴⁰ hovorí: „Kto smýšľa ináč, neviem, či nerobí z Boha pravého len Boha zdanlivého... tak ako na divadle vystupujú králi, ktorí majú ku kráľom veľmi ďaleko!“

c) *Cirkevní Otcovia.*

Túto pravdu, že Boh chce spasíť všetkých, potvrdzujú všetci svätí Otcovia. Nieto pochybnosti o jednomyseľnom presvedčení Otcov gréckych, že Boh chce spasíť všetkých i jednotlivých ľudí. Tak učí sv. Justín, sv. Bazil, sv. Gregor Naziansky, sv. Metod, sv. Ján Zlatoústý (ich svedectvá uvádza Petavius⁴¹). Všimnime si však Otcov latinských. Svätý Hieronym⁴² hovorí: „Boh chce spásu všetkých... Pretože sa však nik nespasí bez vlastnej vôle... chce (Boh), aby sme chceli dobro, aby potom chcel aj on v nás splnenie svojich úmyslov.“ A na inom mieste:⁴³ „Preto ich (židov) chcel spasíť podľa ich želania a nabádal ich k práci na vlastnej spáse, aby sa dostalo ich vôli odmeny, ale oni nechceli uveriť.“ Sv. Hilarius:⁴⁴ „Boh chce, aby sa spasili všetci ľudia a nielen tí, ktorí budú patriť do počtu svätých, lež bez výnimky všetci, aby nik nemal výhovorku.“ Sv. Pavlín:⁴⁵ „Všetkým hovorí (Kristus): Poďte

ku mne všetci . . . lebo kým záleží na ňom, ktorý stvoril všetkých, chce, aby sa každý človek spasil." Sv. Ambróz:⁴⁶ „Boh musel ukázať svoju vôľu aj na bezbožných. A preto nesmel vynechať ani zradcu, aby mohli všetci poznať, že i pri voľbe svojho zradcu zamýšľa spasiť všetkých . . . A ukázal spásu všetkým, že pokiaľ záležalo na Bohu, chcel spasiť všetkých." Spisovateľ diela,⁴⁷ nadpísaného „Výklad Ambrózov" (podľa Petavia je to diakon Hilarius), dáva si na slová apoštola: „Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení", túto otázku: „Keď Boh, ktorý je všemohúci, chce, aby boli všetci spasení, prečo ich toľko nedosiahne spásy?" A odpovedá si: „Chce, aby boli spasení, ak chcú sami; lebo ten, kto dal zákon všetkým, nikoho nevyľúčil zo spásy . . . Tento liek však neosoží ani kolísavým, ani tým, ktorí ho (otvorene) odmietajú." Vraví, že Pán nikoho nevyľúčil z práva na slávu a všetkým že dáva milosť, aby sa spasili, ale s podmienkou, že budú spolupôbiť s milosťou, lebo milosť neosoží nič tomu, kto ju odmieta. Na túto otázku rovnako odpovedá i sv. Ján Zlatoústý i sv. Augustín. Sv. Ján Zlatoústý⁴⁸ hovorí: „Prečo teda nedochádzajú všetci spásy, keď Boh chce, aby všetci boli spasení? Pretože sa neriadi vôľou všetkých vôľou jeho a pretože on nikoho nenúti." Sv. Augustín⁴⁹ hovorí: „Boh chce, aby boli všetci ľudia spasení; nie však tak, že by im bral slobodnú vôľu." To isté hlása sv. Augustín na mnohých iných miestach, ktoré uvediem ďalej.

2. Ježiš Kristus zomrel za spásu všetkých.

Nie menej je jasné z Písma sv. i zo sv. Otcov, že Ježiš Kristus zomrel za všetkých a za každého jednotlivého človeka. Hriech Adamov iste spôsobil strašnú pohromu celému ľudskému pokoleniu. Ježiš Kristus však nahradil milosťou vy-

kúpenia všetky škody, ktoré nám zapríčinil Adam. Preto prehlásil snem tridentský,⁵⁰ že svätý krst vracia dušiam čistotu a bezúhonnosť. Čo sa týka žiadostivosti, ktorá v nich ostáva, nie je im na škodu, lež pre nadobudnutie slávnejšej koruny, keď budú odporovať svojim vášňam. Sv. Lev⁵¹ hovorí: „Viac som získal milosťou Kristovou, než som stratil závišťou diablovou.“ To isté prehlásil apoštol slovami: „*Lenže nie, ako hriech tak i dar (milosť) . . . Keď sa rozmnožil hriech, ešte nad to rozhojnila sa milosť.*“ (Rím. 5, 15, 20.) Sám Spasiteľ povedal: „*Ja som prišiel, aby mali život a hojnejšie ho mali.*“ (Ján 10, 10.) Už dávno predtým to povedal Dávid a Izaiáš. Dávid vraví: „*Hojné je u neho vykúpenie.*“ (Ž. 129, 7.) Izaiáš: „*Lebo vzal dvojnásobne z mojej ruky za všetky svoje viny.*“ (Iz. 40, 2.) K týmto slovám poznamenáva vykladateľ Písma sv.:⁵² „Boh odpustil svojej Cirkvi tým spôsobom, že dostala dvojnásobnú, t. j. mnohonásobnú milosť namiesto trestov, ktoré zasluhovala.“

a) *Písmo sväté.*

Že zomrel náš Spasiteľ, ako som povedal, za všetkých a že obetoval večnému Otcovi dielo svojho vykúpenia za spásu jednotlivých ľudí, uisťuje Písmo sv.: „*Lebo Syn človeka prišiel spašiť, čo zahynulo.*“ (Matúš 18, 11.) (Spasiteľ) . . . „*Ktorý dal seba samého za všetkých na vykúpenie.*“ (1. Tim. 2, 6.) „*Za všetkých umrel Kristus, aby aj tí, ktorí žijú, už nežili sebe, ale tomu, ktorý za nich umrel.*“ (2. Kor. 5, 15.) „*Veď preto sa ustávame a znášame potupenie, lebo úfame v živom Bohu, ktorý je Spasiteľom všetkých ľudí, najmä veriacich.*“ (1. Tim. 4, 10.) „*A on je smierením za naše hriechy a nielen za naše, ale i (za hriechy) celého sveta.*“ (1. Ján 2, 2.) „*Láska Kristova totiž núti nás tak súdiť, že keď jeden umrel za všetkých, teda všetci umreli.*“ (2. Kor. 5, 14.) Zastavme sa aspoň pri týchto posledných slovách.

Pýtam sa: Keby nepokladal apoštol za isté, že Ježiš Kristus naozaj za všetkých umrel, ako by mohol súdiť z Kristovej smrti podstupenej za všetkých, že všetci umreli? A to tým skôr, že apoštol vyvodzuje z tejto pravdy pohnútku, ktorá musí roznieť naše srdce láskou k Spasiteľovi. Najlepšie však ukazujú túžbu a vôľu Božiu spasíť všetkých slová apoštolove: „*Ten, ktorý ani svojho vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás za všetkých.*” A ešte mocnejšie sú ďalšie slová: „*Akože nám s ním nedal i všetko?*” (Rím. 8, 32.) Keď nám Boh všetko daroval, čo by sme sa báli, že nám odoprel vyvolenie k sláve — pravda s podmienkou, že budeme spolupracovať s milosťou? „Keď teda daroval svojho Syna”, hovorí učený kardinál Sfondrati,⁵³ „ako by nám odoprel milosť spásy?” Apoštol nás tu poučuje jasnými a istými slovami, že nám neodoprie dar menší, keď nám dal väčší; že nám neodoprie dar spásy, keď nám dal svojho Syna, aby sme boli spasení.” A je to pravda. Ako by mohol tvrdiť sv. Pavol, že nám dal všetko, keď nám daroval svojho Syna, keby bol presvedčený, že nás mnohých vylúčil zo slávy, jediného to dobra a jediného cieľa, pre ktorý nás stvoril? Tomuto množstvu ľudí dal by síce všetko, ale odoprel by to najlepšie, večnú blaženosť, bez ktorej musí prepadnúť večnému nešťastiu, lebo tretej možnosti niet. Lež, že by sme chceli tvrdiť inú väčšiu opovážlivosť, ako poznamenáva iný učený spisovateľ,⁵⁴ že Boh síce dáva všetkým milosť k dosiahnutiu slávy, mnohým ľuďom však odopiera prístup k jej požívaniu, že teda dáva prostriedok k cieľu, ale cieľ odopiera.

b) *Cirkevní Otcovia.*

Všetci svätí Otcovia učia jednohlasne, že Ježiš Kristus zomrel preto, aby všetkým získal večnú spásu. Svätý Hieronym(?)⁵⁵ hovorí: „Za všetkých zomrel Kristus; bol nájdený jediný hodný, ... aby bol obetovaný za tých, ktorí boli mŕtvi v hrie-

chu." Sv. Ambróz:⁵⁶ „Kristus prišiel preto, aby nás vyľiečil z našich rán. Pretože však nežiadajú všetci jeho liek . . . uzdravuje (len) tých, ktorí chcú, nenúti však tých, ktorí nechcú." Inde:⁵⁷ „Všetkým priniesol prostriedok k uzdraveniu, aby každý, kto zahynie, pričítal sám sebe príčinu svojej smrti, že nechcel byť uzdravený, hoci mal liek . . . Nech je však velebené isté Kristovo milosrdenstvo ku všetkým . . . keď chce spásu všetkých ľudí." A ešte jasnejšie na inom mieste⁵⁸ hovorí: „Ježiš napísal svoju záveť nie v prospech jedného, ani nie pre niekoľko málo, lež v prospech všetkých; všetci sme napísaní ako dediči . . . záveť je spoločná a dáva právo všetkým; dedičstvo náleží všetkým a každému osobitne." Všimnime si slov: Všetci sme napísaní ako dediči. To znamená, že nás všetkých napísal Vykupiteľ ako dedičov nebies. Sv. Lev⁵⁹ píše: „Ako Kristus ne našiel nikoho bez hriechu, tak prišiel na pomoc všetkým." Sv. Augustín⁶⁰ uvádza slová sv. Jána: „*Boh neposlal svojho Syna na svet, aby súdil svet, ale aby svet bol spasený skrze neho*" (Ján 3, 17.) a hovorí: „Prišiel teda uzdraviť svet, pokiaľ je to v moci lekára." Treba dať pozor na slová: Pokiaľ je to v moci lekára. Sám Boh chce účinne spásu všetkých; nemôže však uzdraviť toho, kto uzdravenie odmieta, ako dodáva sv. Augustín:⁶¹ „Celkom iste uzdravuje (Boh), nie však toho, kto nechce. Čo ťa môže viac oblažiť ako myšlienka, že máš vo svojej ruke život a od tvojej vôle že závisí tvoje zdravie?" Zastavme sa pri jednotlivých slovách: „Uzdravuje". Sv. učiteľ teda hovorí o hriešnikoch, ktorí sú chorí a nemôžu sami zo svojich síl nadobudnúť zdravie. „Celkom iste". So strany Božej nechýba nič, čoho je treba k uzdraveniu a k spáse hriešnikov. „Máš vo svojej ruke svoj život a od tvojej vôle závisí tvoje zdravie." Tieto slová ukazujú, že Boh chce skutočnou vôľou spasiť všetkých. Ináč by sme nemali vo svojich rukách možnosť nadobud-

núf zdravia duše a večného života. Na inom mieste⁶² hovorí: „Ten, ktorý nás vykúpil za takú cenu, nechce, aby títo vykúpení zahynuli. Nekúpil nás, aby nás zahubil, lež, aby nám dal život.“ Všetkých nás vykúpil, aby nás všetkých spasil. A potom nás všetkých svätý nabáda chýrnymi slovami k práci na dosiahnutie večnej blaženosti:⁶³ „Nech sa vzpriami krehkosť ľudská . . . Nik nech nehovorí: Nebudem spasený . . . Oveľa viac Kristus učinil, ako slúbil. Čo učinil? Zomrel za teba. Čo prisľúbil? Že budeš s ním živý.“ Niektorí tvrdili, že Kristus vylial svoju krv za všetkých, aby všetkým získal milosť, ale nie spásu. Ich mienku rázne odmieta učenec z Périgueux:⁶⁴ „Ako je to nesprávne myslenie! Ako by mohla Múdrost Božia . . . chcieť prostriedok k spásu, ale spásu nie?“ Okrem toho sa obracia sv. Augustín(?)⁶⁵ na Židov so slovami: „Poznávate bok, ktorý ste prebodli, pretože bol otvorený i od vás i pre vás.“ Keby však Kristus nebol vylial svoju krv opravdu za všetkých, mohli by Židia odpovedať sv. Augustínovi, že síce bok Pána otvorili, ale že tento bok nebol otvorený pre nich.

Ani sv. Tomáš⁶⁶ nijako nepochybuje, že Ježiš Kristus zomrel za všetkých. Z tejto pravdy vyvodzuje dôsledok, že Ježiš Kristus chce spásu všetkých. Ježiš Kristus je prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi, nielen niektorými, lež všetkými. Nebol by ním však, keby nechcel všetkých spasiť.”

Dôkazom tejto pravdy je odsúdenie 5. vety Janseniovej,⁶⁷ ako sme povedali prv: „Je semi-pelagiánske učenie povedať, že Kristus zomrel úplne za všetkých ľudí, alebo že za nich vylial krv.“ Podľa ostatných zavrhnutých viet a podľa Janseniových zásad je smysel vety tento: Ježiš Kristus nezomrel, aby zaslúžil všetkým dostatočné milosti k spásu, ale zomrel len za predurčených, ako napísal Jansenius jasne na inom mieste:⁶⁸ „Ani v najmenšom sa neshoduje so zásadami sv. Augustína učenie, že Kristus Pán vylial

svoju krv za večnú spásu alebo neveriacich, ktorí umierajú v nevere, alebo spravodlivých, ktorí nezotrývajú v dobrom." Katolícky smysel je teda opačný: „Nie je semipelagiánske, lež správne učenie, že Ježiš Kristus zomrel, aby zaslúžil milosti potrebné v terajšom poriadku k dosiahnutiu spásy nielen pre predučených, lež i pre zatratených."

Že chce Boh naozaj spásu všetkých a že Ježiš Kristus zomrel za spásu všetkých, presvedčuje nás ďalej prikázanie o nádeji, ktoré Boh všetkým ukladá. Dôvod je jasný. Sv. Pavol nazýva kresťanskú nádej istou a pevnou kotvou duše: „*Utiekali sme sa pridržať sa predloženej nádeje, ktorú máme ako kotvu duše i bezpečnú i pevnú.*" (Žid. 6, 18—19.) A v čom môžeme mať túto bezpečnú a pevnú kotvu svojej nádeje, ak nie v pravde, že Boh chce spásu všetkých?" Ako môžu dúfať v milosrdenstvo Božie ľudia", pýta sa bohoslovec z Périgueux, „ak nie je isté, že Boh chce spásu všetkých? S akou nádejou by mohli obetovať Bohu smrť Kristovu, aby dosiahli odpustenie, keby nebolo isté, že bola prinesená ako obeta za nich?" A kardinál Sfondrati⁶⁹ hovorí, že keby bol Boh jedných vyvolil k životu večnému a druhých z neho vylúčil, že by sme mali viac dôvodov k zúfalstvu ako k nádeji, lebo oveľa viac je zatratených ako vyvolených. A keby nebol umrel Ježiš Kristus za spásu všetkých, ako by sme mohli mať bez zvláštneho zjavenia istý základ svojej nádeje, že budeme spasení pre zásluhy Ježiša Krista? O tom nikdy nepochyboval sv. Augustín,⁷⁰ lebo hovorí: „Všetka nádej a istota viery spočíva pre mňa v drahocennej krvi Kristovej, ktorá bola vyliata za nás a za našu spásu." Preto skladá svätý všetku svoju nádej v krvi Ježiša Krista, lebo viera mu dáva istotu, že Ježiš Kristus zomrel za všetkých. O tomto dôvode kresťanskej nádeje podrobnejšie pouvažujem v hlave III., až budem hovoriť o hlavnej veci, že totiž milosť modlitby je daná všetkým.

3. O deťoch, zomretých bez krstu.

Ostáva ešte rozriešiť ťažkosť, prečo hynú deti umierajúce pred krstom, prv ako nadobudly užívanie rozumu. Keď chce Boh spásu všetkých, prečo hynú tieto deti bez vlastnej viny, pretože sa im nedostáva od Boha nijakej pomoci, aby došli spásy? Sú dve odpovede, z ktorých druhá je správnejšia. Vyložím krátko obidve.

Prvá odpoveď: Boh chce vôľou predchádzajúcou spásu všetkých, a preto prichystal všeobecné prostriedky, aby všetci mohli dôjsť spásy. Tieto prostriedky však nespĺnia svoju úlohu alebo vinou tých, ktorí ich nechcú užívať, alebo že ich užitie prekazia príčiny druhotné (ako je napríklad prirodzená smrť detí); Boh však, ktorý všetko správne a múdro vo svojej prozreteľnosti upravil, nie je povinný zamedziť činnosť týchto príčin. Sú to myšlienky sv. Tomáša,⁷¹ ktorý hovorí, že Ježiš Kristus síce obetoval svoje zásluhy za všetkých a že pre všetkých ustanovil krst; že však nie je udelený tento prostriedok spásy deťom, ktoré umierajú pred užívaním rozumu, nestáva sa priamym zásahom vôle Božej, lež len z dopustenia Božieho. A Boh, ako svrchovaný Pán sveta, nesmie rušiť celkový poriadok preto, aby sa pomohlo jednotlivým veciam.

Druhá odpoveď: Je rozdiel medzi tým, keď niekto nie je blažený a keď je zatratený. Lebo večná blaženosť je dar daný celkom nezaslúžene, preto jej strata nemá povahu trestu. Veľmi odôvodnený je názor sv. Tomáša, že deti, zomreté ako nemlúvniatka, netrpia ani trest smyslov ani trest straty. Netrpia trest smyslov, lebo ako hovorí sv. učiteľ,⁷² tento trest zodpovedá náklonnosti k tvorom (pretože v ňom niet osobnej viny); za dedičný hriech teda neprísluší trest smyslov, lebo v ňom niet úkonu. Protivníci uvádzajú proti tomu náuku sv. Augustína,⁷³ podľa ktorého by boly tieto deti odsúdené aj k trestom smyslov. Ale na inom

mieste⁷⁴ tento svätý prehlasuje, že je v tejto otázke veľmi bezradný. Hovorí: „Keď ide o trest maličkých, som vo veľkých pochybnostiach a nazaj neviem, čo odpovedať.“ A inde⁷⁵ pripúšťa domienku, že tieto deti nedostávajú ani odmenu ani trest: „Nie je treba sa báť, keď mohla byť akási stredná cesta medzi správnym skutkom a hriechom, môže tiež znieť rozsudok Sudcu ku stavu medzi odmenou a zatratením.“ Túto mienku zastáva potom celkom rozhodne sv. Gregor Naziánsky:⁷⁶ „Spravodlivý Sudca nedá im ani nebeskú odmenu ani muky.“ A rovnako sv. Gregor Nyssenský:⁷⁷ „Predčasná smrť detí dokazuje, že tí, ktorí takto stratia život, nebudú trpieť v bolestiach a mukách.“

Čo sa týka trestu straty, sú tieto deti vylúčené zo slávy; ako učí sv. Tomáš,⁷⁸ ktorý túto vec čo najdôkladnejšie uvážil, nikto netrpí pre stratu dobra, ktorého nie je schopný. Nikto napríklad neplače preto, že nemôže lietať a žiadny obyčajný človek nie je smutný preto, že nemôže byť cisárom. Tak nie sú smutné ani deti, že nemajú slávu, ktorej nikdy neboly schopné. Nemaly na ňu nároky ani na základe svojej prirodzenosti, ani pre svoje zásluhy. Inde⁷⁹ uvádza ešte iný dôvod. Hovorí, že nadprirodzené poznanie slávy je možné len úkonom viery, tento úkon však prevyšuje všetko prirodzené poznanie. Preto nemôžu tieto dietky byť smutné nad stratou slávy, pretože nikdy o nej nemaly nadprirodzeného poznania. Okrem toho vraví,⁸⁰ že nielen nebudú trpieť pre stratu večnej blaženosti, lež že sa budú viac radowať z veľkej účasti na Božej добрote a jeho dokonalostiach, pokiaľ sú prirodzene prístupné. A hoci s ním nie sú spojené slávou, sú s ním predsa sblížené účasťou na dobrách prirodzených a takto môžu z neho čerpať radosť prirodzeným poznaním a prirodzenou láskou k nemu.

**Boh dáva všetkým spravodlivým milosť
potrebnú k zachovávaní prikázaní
a hriešnikom milosť potrebnú k obráteniu.**

Ak chce Boh, aby všetci boli spasení, dáva iste všetkým milosť a pomoc, potrebnú k spáse. Ináč by sme nemohli povedať, že má opravdivú vôľu spasiť všetkých. „Účinkom predchádzajúcej vôle, ktorou chce Boh spásu všetkých“, hovorí sv. Tomáš,¹ „je usmernenie prirodzenosti k spáse a poskytnutie všetkých prostriedkov k cieľu potrebných ako prirodzených tak nadprirodzených.“ Luther a Kalvín rúhavo tvrdili, že Boh dal zákon, ktorý nie je možné zachovať. Ale je isté, že bez pomoci milosti nemožno vyplniť zákon, ako prehlásil proti pelagiánom Innocenc I.:² „Iste zvíťazíme s pomocou toho, bez ktorého pomoci iste budeme porazení.“ To isté povedal pápež Celestín.³ Keď teda Pán dáva všetkým zákon, ktorý môžu splniť, dáva všetkým aj milosť k jeho zachovaniu a to alebo bezprostredne alebo skrze modlitbu, ako veľmi jasne prehlásil sv. snem tridentský:⁴ „Boh neprikazuje nemožné veci; ale keď dáva prikázania, napomína, aby si robil, čo môžeš a aby si prosil o to, čo nemôžeš a dáva ti pomoc, aby si mohol.“ Keby nám Boh odoprel i bezprostrednú i vzdialenú milosť, potrebnú k vyplneniu zákona, alebo by bol zákon vydaný nadarmo, alebo by bol hriech nevyhnutelný; keby však bol hriech nevyhnutelný, nebol by už hriechom, ako hneď obšírne dokážem.

1. Náuka gréckych Otcov.

To je všeobecné učenie Otcov, ako sa presvedčíme. Sv. Cyril Alexandrijský⁵ hovorí: „Keď klesne dobrovoľne nejaký hriešnik, rovnako obdarený milosťami Božími ako iní, nemôže sa povedať, že ho Kristus nezachránil, lebo Kristus človeka o-

slobodil, keď mu dal všetky prostriedky, potrebné proti hriechu." Ako by sa mohol sťažovať taký hriešnik na Ježiša Krista? Sv. Ján Zlatoústý⁶ sa pýta: „Ako to, že niektorí sú nádobami hnevu a iní milosrdenstva?" A odpovedá: „Každý svojou slobodnou vôľou. Veď Boh, pretože je dobrý, ukazuje jedným aj druhým rovnakú dobrotu." Zmieňuje sa o faraónovi, o ktorom Písmo sv. vraví, že bol tvrdého srdca a hovorí: „Ak sa faraón nespasil, celá vina je na ňom, lebo nebolo mu poskytnuté o nič menej (milostí), ako tým, ktorí došli spásy." A na inom mieste,⁷ kde hovorí o matke synov Zebedeových a o slovách Kristových: „*Dať vám . . . nepatrí mne atď.*" (Mat. 20, 23.) píše: „Kristus chcel tu ukázať, že nestačí, aby on dával, že musí aj ten, ktorý zápasí, brať. Lebo keby všetko záležalo len na ňom jedinom, všetci ľudia by sa spasili." Sv. Izidor z Pelúzia:⁸ „Boh chce vážne a všemožne pomôcť tým, ktorí sú v neresti, aby im odňal možnosť všetkej výhovorky." Sv. Cyril Jeruzalemský:⁹ „Pán otvoril brány k životu večnému, aby ho všetci bez prekážky dosiahli."

Náuka gréckych Otcov sa však nepáči Janseniovi, ktorý sa opovažuje povedať tieto slová:¹⁰ „Nikto nehovoril nepresnejšie o milosti ako Gréci." V otázkach o milosti by sme sa teda nemali riadiť učením gréckych Otcov, ktorí boli prvými učiteľmi a stĺpmi Cirkvi? Či sa azda líšila náuka Grékov v tejto dôležitej veci od učenia Cirkvi latinskej? Vôbec nie! Naopak, je isté, že z Cirkvi gréckej prešlo pravé učenie viery do Cirkvi latinskej. Preto niet pochybnosti, že rovnako veria Latiníci aj Gréci, ako odpovedal sv. Augustín¹¹ Juliánovi Eklanskému, keď tento bojoval proti nemu autoritou gréckych Otcov. Čím sa máme riadiť? Azda bludami Janseniovými, ktoré zavrhol Cirkev ako kacírstvo? Tak odsúdila jeho opovážlivé tvrdenie, že ani spravodliví nemajú milosť, aby mohli zachovať niektoré prikázania

a že človek získava zásluhy alebo hreší i keď koná z donútenia, len keď nepodlieha vonkajšiemu násiliu. Tento a iné bludy vyplývajú z jeho falošnej náuky a relatívne víťaznej rozkoši.

2. Náuka latinských Otcov.

Pretože Jansenia neuspokojujú Otcovia grécki, všimnime si, čo učia Otcovia latinskí. Tí sa však nelíšia v ničom od Otcov gréckych. Sv. Hieronym¹² hovorí: „Nič dobrého nemôže človek konať bez toho, ktorý mu dal slobodnú vôľu a neodopiera mu k jednotlivým skutkom svoju milosť.“ Sv. Amróz:¹³ „Kto prichádza a klope na bránu, chce v každej chvíli vstúpiť; je to jeho vina, že v každej chvíli nevstupuje.“ Sv. Lev:¹⁴ „Právom trvá na prikázaní ten, ktorý predchádza (ich zachovávanie) svojou milosťou.“ Sv. Hilarius:¹⁵ „Teraz sa rozliat dar života a milosti ospravedlnenia z jedného na všetkých.“ Innocenc I.:¹⁶ „Každý deň poskytuje prostriedky, bez ktorých by sme nemohli nijako prekonať ľudské bludy.“ Sv. Augustín:¹⁷ „Nepričíta sa ti za hriech, že niečo nevieš proti svojej vôli, lež že zanedbávaš hľadanie toho, čo nevieš. Ani sa ti nepričíta, že neobväzuješ zranené údy, lež že pohrdaš lekárom, ktorý ťa chce uzdraviť. To sú tvoje vlastné hriechy. Žiadny človek nie je zbavený vedomosti, ako má užitočne hľadať to, čo potrebuje.“ A inde:¹⁸ „Že duša nevie, čo má robiť, je tým, že ešte neobdržala milosť; i tejto milosti sa jej však dostane, až dobre použije toho, čo obdržala; dostala však milosť hľadať so zbožnou horlivosťou, ak chce.“ Preto dostáva každý aspoň vzdialenú milosť, aby hľadal a keď ju použije, dostane bezprostrednú milosť k dobrému skutku, ktorého prv nebol schopný. Všetky tieto tvrdenia opiera sv. učiteľ o zásadu, že nik nezhreší v tom, čomu nemôže zabrániť. Keď teda človek v niečom hreší, hreší potiaľ, pokiaľ sa môže uvarovať hriechu s milo-

sťou Božou, ktorá nikomu nechýba. Z tohoto zrejmého dôvodu vyplýva iná pravda: Keby chýbala človekovi milosť, potrebná k zachovaniu prikázaní, nebolo by vôbec hriechu. (Až budem hovoriť o hriechu zatvrdilých, pohovorím o tejto veci dôkladnejšie.)

To isté učí sv. Tomáš¹⁹ na mnohých miestach. Na jednom vysvetľuje slová apoštolove: „*Boh . . . chce, aby všetci ľudia boli spasení*” (1. Tim. 2, 4.) a hovorí: Preto nechýba nikomu milosť. Boh sa dáva všetkým, pokiaľ záleží na ňom, rovnako, ako slnko nechýba slepým očiam.” Ako slnko dáva všetkým svoje svetlo a preto sú ho pozbavení len dobrovoľne slepí, tak dáva Boh všetkým milosť, aby zachovávali zákon a ľudia hynú len preto, že ju nechcú použiť. Na inom mieste²⁰ hovorí: „Vlastnosťou Božej prozreteľnosti je starať sa o veci, potrebné k spáse, len keď človek nekladie prekážky.” Keď teda Boh dáva všetkým milosti k spáse potrebné a keď je pomáhajúca milosť potrebná k víťazstvu nad pokušením a k zachovaniu prikázaní, z toho plynie, že Boh dáva všetkým pomáhajúcu milosť, aby mohli konať dobro bezprostredne alebo (aspoň) prostredne; aby dostal človek bezprostredne spôsobilú milosť, nepotrebuje k užití príslušného prostriedku, totiž modlitby, nijakej novej milosti. Na inom mieste²¹ vraví k slovám sv. Jána: „*Nikto nemôže prísť ku mne, iba keď ho priťahuje Otec.*” (Ján 6, 44.): „Ak nie je povznesené (srdce ľudské), nie je vina u toho, ktorý priťahuje, lež u toho, ktorý je priťahovaný.” Podobne hovorí Scotus:²² „Boh chce spasiť všetkých ľudí, pokiaľ to závisí od neho, od jeho predchádzajúcej vôle, podľa ktorej im dal všeobecné milosti, ktoré dostačujú k spáse.” Koncil kolínsky²³ (1536) prehlásil: „Hoci sa nik neobrátí . . . keď nie je priťahovaný od Otca, nech sa predsa nik nevyhovára, že nie je priťahovaný, lebo (Boh) stále stojí pri dverách a klope vnútorným i vonkajším slovom.”

3. Svedectvo Písma svätého.

Sv. Otcovia nehovorili neodôvodnene, ale opierali sa o Písmo sv., kde nás Boh uisťuje na mnohých miestach, že nám ustavične pomáha svojou milosťou, aby sme zotrvali, keď sme v milosti, alebo aby sme sa obrátili, keď sme v hriechu. „*Hľa, stojím pri dverách a klopem; ak niekto . . . otvorí, vojdem k nemu.*” (Zjav. 3, 20.) Na základe týchto slov správne usudzuje sv. Róbert Bellarmin:²⁴ „Pretože Pán vie, že bez jeho milosti nemôže človek otvoriť, márne by kopal na dvere jeho srdca, keby nebol predtým udelil milosť otvoriť, kedy chce.” To isté učí sv. Tomáš²⁵ vo výklade uvedených slov: Boh dáva každému milosť potrebnú k spáse a povinnosťou človeka je s ňou spolupôsobiť. „Boh dáva svojou štedrou vôľou milosť každému, kto sa na ňu pripravuje. *Hľa, stojím pri dverách . . .* (Zjav. 3, 20.) Preto nechýba milosť Božia nikomu. Boh, pokiaľ záleží od neho, dáva sa všetkým.” A na inom mieste²⁶ hovorí: „Vlastnosťou Božej prozreteľnosti je starať sa o každého veci potrebné k spáse.” Sv. Ambróz²⁷ píše: „Pán klope na dvere, pretože chce naozaj vstúpiť. Nevstupuje však do našich duší, alebo v nich neostáva preto, že mu zabránime vstúpiť, alebo že ho zaženieme od seba, keď k nám vstúpi.”

„*Čo viac som mal urobiť svojej vinici a neučinil som jej? Prečo, keď som čakal, že ponesie hrozná, plodila plánky?*” (Iz. 5, 4.) K týmto slovám hovorí sv. Róbert Bellarmin:²⁸ „Ako by mohol povedať Pán „*čakal som*”, keby nedal viniču schopnosť prinášať hrozná? A keby nedal všetkým Židom milosti potrebné k spáse, nebol by mohol povedať: „*Čo viac som mal urobiť?*” Právom by mohli odpovedať, že nepriniesli ovocie preto, že im chýbala potrebná milosť. To isté hovorí tento svätý k slovám Kristovým: „*Koľko rás som chcel shromaždiť tvoje dietky . . . a nechcel si!*” (Luk.

13, 34.) „Akože chcel byť hladaný od tých, ktorí nechcú . . . keď im nepomohol, aby mohli chcieť?“

„Prijali sme, Bože tvoje milosrdenstvo uprostred tvojho chrámu.“ (Ž. 47, 10.) Tieto slová vysvetľuje sv. Bernard:⁸⁹ „Milosrdenstvo je uprostred chrámu a nie niekde v kúte alebo v ústraní, pretože u Boha niet prijímania osôb. Verejne je vystavené, všetkým je núkané a je ho zbavený len ten, kto ho odmieta.“ Pohľdaš bohatstvom jeho dobroty . . . nevieš, že dobrotivosť Božia k pokániu ťa vedie? (Rím. 2, 4.) Pre svoju zlobu teda sa hriešnik neobracia, lež pohľda bohatstvom dobroty Božej, ktorá neustále volá a zve milosťou ku pokániu. Boh síce nenávidí hriech, ale zároveň miluje hriešnu dušu, kým žije na svete a dáva jej milosti potrebné k spaseniu. „Ale ty šetriš všetky veci: pretože sú tvoje, Pane, ktorý miluješ duše.“ (Múdr. 11, 27.) Odtiaľ je jasné, hovorí sv. Róbert Bellarmin,⁹⁰ že Boh neodopiera nikomu ani najzatvrdilejšiemu a najzaslepenejšiemu hriešnikovi milosť, aby mohol odporovať pokušeniu. „Všetci majú poruke pomoc proti novému hriechu alebo bezprostredne, alebo prostredne (t. j. skrz modlitbu), aby si mohli od Boha vyprosiť väčšiu ochranu a tak sa uvarovať hriechu. Tento smysel majú aj slová Božie u Ezechiela: „Akože som živý ja, vraví Pán Boh, nechcem smrť bezbožného, ale aby sa obrátil bezbožný od svojej cesty a bol živý.“ (Ez. 33, 11.) To isté hovorí sv. Peter: „Pán . . . shovieva pre vás, lebo nechce, aby niektorí zahynuli, ale aby sa všetci obrátili na pokánie.“ (2. Peter 3, 9.) Ak chce teda Boh, aby sa všetci naozaj obrátili, je nesporne isté, že všetkým dáva milosť potrebnú k skutočnému obráteniu.

4. O zatvrdilých hriešnikoch.

Vieme, že podľa niektorých bohoslovcov odopiera Boh istým zatvrdilým hriešnikom i dosta-

točnú milosť; na potvrdenie uvádzajú i sv. Tomáša,³¹ ktorý hovorí: „Hriešnici nemajú v svojej moci, aby nekládli prekážku milosti; k tomu ich musí predísť milosť. Predsa však im je to pričítané za vinu, lebo je to následok viny predošlej. Tak ako opilec je zodpovedný za vraždu, spáchanú v opilosti, pretože sa dobrovoľne opil. Okrem toho, hoci nie je v moci hriešnikovej, aby sa celkom uvaroval každého hriechu, predsa môže sa uchrániť toho alebo onoho poklesku . . . preto čokoľvek pácha, činí dobrovoľne a tak sa mu to právom pričíta za vinu.” Podľa týchto bohoslovcov by svätý tvrdil, že niektorí hriešnici sa môžu uvarovať jednotlivých hriechov, nie však všetkých, pretože za trest za prvé hriechy sú zbavení každej pomáhajúcej milosti. Na toto tvrdenie odpovedám: Sv. Tomáš nehovorí na tomto mieste o pomáhajúcej milosti, ale o posväcujúcej milosti, bez ktorej sa nemôže hriešnik na dlho uchrániť pádu do nových hriechov, ako učí svätý na viacerých miestach.³² Že uvedené miesto má tento smysel, vyplýva jasne zo súvislosti. Preto vypisujem celý výrok, aby vynikla pravá myšlienka svätého. Najprv nápis tejto 160. hlavy znie: „Človek, ktorý je v hriechu, nemôže sa uchrániť hriechu bez milosti.” Svätý učiteľ teda, ako je jasné, nechce tvrdiť nič iného, len čo učí inde. Potom pokračuje:³³ „Pretože sa uchýlila myseľ človeka od správneho smeru, je zrejmé, že sa tým odklonila od pravého cieľa . . . keď sa jej teda naskytne niečo, čo zodpovedá cieľu zlému a protiví sa cieľu pravému, vyvolí si túto vec zlú, leda že by bola uvedená do správneho stavu, kde by dala prednosť cieľu pravému pred všetkým ostatným; to je dielo milosti. Keď však volí niečo, čo odporuje poslednému cieľu, kladie tým prekážku milosti, ktorá vedie myseľ k cieľu (pravému). Z toho je zrejmé, že po hriechu človek sa nemôže dlho uchovať každého hriechu, dokiaľ nie je uvedený milosťou do správneho stavu . . . Z toho je

jasná pochabosť pelagiánov, ktorí tvrdili, že človek v hriechu sa môže bez milosti uvarovať hriechu nového." Potom nasledujú slová už vyššie uvedené, na ktoré sa protivníci odvolávajú. Za prvé teda nemieni sv. Tomáš dokazovať, že niektorí hriešnici sú zbavení všetkej milosti úkonnej a že zasluhujú za svoj hriech trest, hoci je i nemožné uchrániť sa každého hriechu. Jeho úmyslom je dokázať proti pelagiánom, že človek bez posväcujúcej milosti nemôže sa uchrániť hriechu. Že svätý hovorí o milosti posväcujúcej je isté z toho, že len touto milosťou je duša správne obrátená k poslednému cieľu. Preto hovorí o tejto milosti, keď píše: „ak nie sú najprv touto milosťou obohatení;" chce povedať: ak nie je hriešnik už predtým naplnený touto milosťou a nie je správne obrátený k Bohu ako k poslednému cieľu, nemôže sa uchrániť pádu do nových hriechov. Tak rozumejú týmto slovám tomisti, napríklad Silvester Ferrarský³⁴ a Gonet.³⁵ Lež nie je treba odvolávať sa na iných. Je to zrejmé zo slov samého svätého Tomáša v Summe theologickéj,³⁶ kde hovorí o tej istej veci a uvádza doslova tie isté dôvody ako v Summe proti pohanom (hl. 160.); a v Summe výslovne píše len o milosti posväcujúcej.

Sv. učiteľ ani nemohol mať inú mienku, lebo na inom mieste³⁷ učí (pri výklade sv. Jána), že nikomu nikdy nechýba milosť Božia: Slovo osvecuje, pokiaľ to na ňom záleží, pretože nikomu neodpiera pomoc, lež naopak, chce spásu všetkých . . . Keď nie je niekto osvecovaný, je to jeho vina, že sa odvracia od svetla . . ." Aby si si však nemyslel, že je to preto, že mu bolo odopreté pravé svetlo, vraví evanjelista, chtiac vylúčiť túto domnienku, „*Na svete bolo . . .*" (Ján 1, 10.) Slovo teda osvecuje, pokiaľ na ňom záleží, k nikomu sa nezdráha prísť, lež chce, aby všetci ľudia boli spasení. Keď niekto nie je osvecovaný, je to jeho vina, pretože sa odvracia od svetla.

Okrem toho zasa učí,³⁸ že nieto hriešnika tak zlého a milosti zbaveného, aby nemohol odložiť zatvrdilosť a sjednotiť sa s vôľou Božou. Toho však iste nie je schopný bez pomoci milosti. Inde³⁹ hovorí: „Pokiaľ má človek v tomto živote užívanie slobodnej vôle . . . môže sa pripraviť na milosť ľútosťou nad hriechami.“ Ľútosť nad hriechami nie je možná bez milosti (pomáhajúcej). Inde:⁴⁰ „Žiadny človek nemôže byť na svete tak zatvrdilý v zlom, že by nemohol spolupôsobiť k svojmu duchovnému oslobodeniu.“ Spolupôsobenie však nevyhnutne predpokladá pomoc milosti pomáhajúcej. Inde hovorí⁴¹ k slovám sv. Pavla „*Chce, aby všetci ľudia boli spasení*“ (1. Tim. 2, 4.): „Preto nikomu nechýba milosť Božia, ale pokiaľ to na ňom závisí, všetkým sa dáva.“ Inde⁴² poznamenáva k tým istým slovám apoštolovým: „Boh, pokiaľ je na ňom, je hotový dať všetkým milosť . . . Len tí sú teda zbavení milosti, ktorí sami v sebe kladú prekážky a preto nie sú omluviteľní, keď hrešia.“

Keď vraví svätý „Boh je hotový dať všetkým milosť“, nemieni tým milosť pomáhajúcu, ako sme poznali vyššie, lež len milosť posväcujúcu. Preto právom odmieta kardinál Gotti⁴³ niektorých bohoslovcov, ktorí tvrdia, že Boh má pre všetkých pripravené milosti dostatočné k spásu, že však ich nedáva všetkým. Čo by pomohlo nemocnému, hovorí tento učený spisovateľ, keby mal lekár lieky len pri sebe a nedal mu ich užívať? Preto, keď odborne uvažuje o tejto veci, prichádza k záveru, že sa musí povedať: „Boh nielen núka, lež udeľuje jednotlivým ľuďom, i neveriacim a zatvrdilým, dostatočnú pomoc alebo bezprostredne alebo aspoň nepriamo k zachovaniu prikázaní.“ Sv. Tomáš⁴⁴ učí, že len hriechy zlých duchov a zatratených nemožno smyť pokánim. Povedať však, že je v tomto živote nejaký hriech, za ktorý nemožno činiť pokánie, je blud . . . pretože týmto tvrdením je zlahčovaná sila milosti.

Keby niekomu chýbala milosť, iste by nemohol lutovať. Okrem toho učí sv. Tomáš výslovne na viacerých miestach, najmä v komentári listu sv. Pavla Židom, hl. 12, že Boh, pokiaľ na ňom záleží, nikomu neodopiera milosť potrebnú k obráteniu. Preto právom tvrdí učený autor theologickej príručky pre seminár v Périgueux:⁴⁵ „Pripisovať sv. Tomášovi náuku, že Boh niektorých hriešnikov celkom opúšťa, nie je nič iného, ako potupa tohto svätého.” Sv. Róbert Bellarmin⁴⁶ múdro rozlišuje a hovorí, že každý hriešnik má vždy aspoň nepriamu pomoc od Boha, aby sa mohol uchrániť nových hriechov: „Dobrota Božia poskytuje všetkým ľuďom v každej dobe alebo bezprostredne alebo nepriamo dostatočnú a potrebnú pomoc proti hriechom . . . Hovorím bezprostredne alebo nepriamo, pretože je isté, že niektorí nemajú dosť sily, aby sa mohli bezprostredne uchrániť hriechu, majú však pomoc, ktorou si môžu . . . od Boha vyprosiť väčšiu pomoc a tak . . . sa uchrániť hriechov.” O milosti obrátenia vraví, že nie je dávaná hriešnikovi v každej dobe, že však nik nie je natoľko opustený, aby „iste a úplne bol cez celý život zbavený pomoci Božej a smel preto zúfať nad svojou spásou.”

To isté učia bohoslovci tomistickí, žiaci sv. Tomáša. Veľmi učený Dominik Soto⁴⁷ vraví: „Som celkom istý a myslím, že všetci sv. učitelia hodní tohoto mena, boli vždy úplne presvedčení, že Boh nikdy nikoho v tomto živote neopustil.” Dôvod je jasný. Keby bol hriešnik naozaj zbavený milosti, alebo by sa mu nemohly pričítať jeho hriechy k vine, pokiaľ by hrešil ďalej, alebo by bol povinný činiť vec nemožnú. Nad všetku pochybnosť však je pravdivá zásada sv. Augustína:⁴⁸ „Nikto nehreší v tom, čoho sa nemôže uvarovať.” Táto zásada sa shoduje so slovami apoštolovými: „*Verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad vaše sily, ale z pokúšenia spraví východ, aby ste mohli zniesť.*” (1. Kor. 10, 13.) Týmto východom sa

rozumie Božia pomoc, ktorú vždy dáva Pán tým, ktorí sú pokúšaní, aby mohli pokušeniu odporovať, ako vykladá sv. Cyprián:⁴⁹ „S pokušením dá aj schopnosť uniknúť nebezpečenstvu.” Jasnejšie to hovorí Primasius:⁵⁰ „Zapríčiní vám taký východ, že budete môcť pokušenie zniesť, to znamená v pokušení vás posilní svojou milosťou, aby ste ho mohli vydržať.” Sv. Augustín a sv. Tomáš dodávajú, že by si Boh počínal nespravodlivo a ukrutne, keby niekomu uložil prikázanie, ktoré by mu bolo nesplniteľné. Sv. Augustín⁵¹ vraví: „Pričítať niekomu za hriech, že nevykonal to, čo vykonal nemohol, je najväčšia nespravodlivosť.” A sv. Tomáš:⁵² „Boh nie je ukrutnejší ako človek. Človekovi sa však vytyka ukrutnosť, keby niekomu rozkázal vec, ktorú nemôže vykonal; preto o Bohu nesmieme nič takého pripustiť.” „Pravda, iná vec je,” hovorí svätý,⁵³ „keď hriešnik zo svojej nedbalosti nemá milosť, pomocou ktorej môže zachovať prikázanie.” To platí o človekovi, ktorý zanedbáva vzdialenú milosť modlitby, skrze ktorú môže obdržať bezprostrednú pomoc k zachovaniu prikázania, ako učí snem tridentský:⁵⁴ „Boh neprikazuje veci nemožné; ale keď dáva prikázanie, napomína, aby si robil, čo môžeš a aby si prosil o to, čo nemôžeš a pomáha ti, aby si mohol.”

Svoju myšlienku, že niečo hriechu v tom, čoho sa človek nemôže uchrániť, potvrdzuje sv. Augustín na mnohých iných miestach. Napríklad píše:⁵⁵ „Keby nebola v moci človeka nepravosť i spravodlivosť, nebola by spravodlivá za ne žiadna odmena a žiadny trest.” Inde⁵⁶ učí: „Keď im (ľuďom) nie je poskytnutá možnosť zdržať sa určitého skutku, nemôžeme povedať, že zhrešili.” Inde(?)⁵⁷ svedčí: „Diabol síce núka radu, ale môžeme voliť alebo odmietnuť s pomocou Božou, čo nám našepkáva; keď teda máš s pomocou Božou schopnosť, prečo sa teda radšej nerozhodneš, že poslúchneš Boha a nikoho iného?” Inde:⁵⁸ „Nik nemá hriech preto, že niečo neobdržal.”

Inde:⁵⁹ „Nikto nezaslúži hanu za to, že nevykonal niečo, čoho nebol schopný.“ To isté hovorí sv. Hieronym:⁶⁰ „Nie sú nútení konať ani ctnosť ani zlo, lebo kde je potreba, tam nie je ani odsúdenia, ani koruny.“ Tertullian:⁶¹ „Zákon by nebol uložený tomu, kto nemá vo svojej moci náležite ho poslúchať.“ Marek Pustovník:⁶² „Milosť nám skryte pomáha, máme však vo svojej moci podľa svojej voľby konať alebo nekonať.“ To isté hovorí sv. Irenej, sv. Cyril Alexandrijský, sv. Ján Zlatoústý⁶³ a iní.

Tomu neodporuje slovo sv. Tomáša,⁶⁴ že niektorým sa odopiera milosť, ako trest za hriech dedičný: „Kto dostáva milosť, dostáva ju z milosrdenstva; kto však ju nedostáva, odopiera sa mu zo spravodlivosti, ako trest za hriech prv spáchaný alebo aspoň za hriech dedičný, ako hovorí sv. Augustín.“⁶⁵ Dobre odpovedá na túto námietku učený kardinál Gotti,⁶⁶ že sv. Tomáš a sv. Augustín nehovorí o bezprostrednej pomáhajúcej milosti, potrebnej k splneniu príkazov viery a lásky (a sv. Tomáš hovorí naozaj na onom mieste o tomto príkaze); tým však nepopierajú, že Boh dáva každému vnútornú milosť, aby si aspoň nepriamo mohol vyprosiť milosť viery a spásy, lebo ako sme vyššie poznali, uvedení sv. učitelia nepochybujú, že Boh dáva každému aspoň vzdialenú milosť, aby mohol splniť prikázania. Pridajme ešte autoritu sv. Prospera(?),⁶⁷ ktorý napísal: „Všetkým ľuďom je vždy určená istá miera nebeského poučenia; hoci niekedy v ňom býva milosť menšia, predsa niektorým stačí k záchrane a všetkým ako svedectvo (proti nim).“

Tieto slová nemôžu mať iný smysel. Lebo keby bola pravda, že niektorí zhrešili, pretože nemali dostatočnej milosti vzdialenej následkom dedičného hriechu, museli by sme pripustiť, že na spáchanie hriechu stačí tá sloboda vôle, ktorú sme mali akosi v hriechu Adamovom. To však povedať nesmieme, lebo tento názor bol výslovne

odsúdený v 1. vete jansenistov,⁶⁸ ktorá znela: „K skutočnému hriechu a k skutku hodnému trestu stačí tá dobrovoľnosť a sloboda, ktorú mal vo svojej príčine, totiž v hriechu prvotnom, v slobode hrešiaceho Adama.“ Proti tejto vete právom napísal sv. Róbert Bellarmin,⁶⁹ že na spáchanie hriechu osobného, rozdielneho od hriechu Adamovho, musí sa znovu uplatniť sloboda rozdielna od slobody Adamovej, ináč by nebol nový hriech podľa náuky sv. Tomáša:⁷⁰ „K osobnému hriechu sa žiada úplná osobná sloboda.“ Mimo toho prehlásil snem tridentský,⁷¹ že v pokrstených neostáva nič, čo by bolo hodné odsúdenia. A dodáva, že žiadostivosť nie je im ponechaná za trest, lež „k boju, ktorý nemôže ublížiť tým, ktorí nechcú“, (aby im ublížila). Táto žiadostivosť by však veľmi škodila človekovi, keby pre ňu odopieral Boh ľuďom i vzdialenú milosť, ktorá vedie k spáse.

Zo všetkého odvodzujú mnohí bohoslovci záver, že tvrdenie, ako by Boh odopieral niektorým dostatočnú pomoc k splneniu príkazov, bolo by proti viere, lebo potom by Boh prikazoval nemožné veci. Tak píše Zume:⁷² „Boh nikdy neodopiera dostatočnú pomoc k splneniu príkazov; lebo potom by boly celkom nesplniteľné a tak by sme mali Lutherov blud, že Boh ukladá človekovi nemožné veci.“ Nuñez⁷³ hovorí: „Je to učenie viery, že každý človek, kým je na svete, môže konať pokánie za hriechy a preto je opak hotovým kacírstvom.“ A Ledesma:⁷⁴ „Že nie je hriechom, čo nie je celkom slobodné, je tak isté, ako viera.“

Juenin tvrdí, že hriešnik je vinný aj v tom prípade, keď hreší nútene, pre nedostatok milosti pomáhajúcej, ktorá by ho mohla ochrániť pred každým hriechom; hreší vraj preto, že volí dobrovoľne ten alebo onen hriech. Ale táto náuka, že človek hriešny nútene hreší a je hodný trestu i keď má na vybranie len medzi tým alebo oným hriechom, právom vzbudzuje hrôzu učeného ar-

cibiskupa vo Viente De Saléona, ktorý píše vo svojej knihe „Vzkriesený jansenizmus“:⁷⁵ „Kto znesie učenie, že hriešny človek je zbavený milosti a nemá už inej slobody, len že si môže voliť nútene medzi tým a oným hriechom?“ Keď má človek, odsúdený k smrti, na vybranie meč, jed alebo oheň, ktoré ho majú usmrtiť, povie niekto, že zomrel slobodne a dobrovoľne, keď volil niektorý spôsob smrti? A ako možno niekomu pričítať hriech, ak je nútený ho spáchať v tej alebo onej podobe? Bola zavrhnutá 67. veta Baiova:⁷⁶ „Človek hreší a zaslúži zatratenie i za to, čo robí z nutnosti.“ Aká je to sloboda, kde je nútenosť hrešiť? Jansenius⁷⁷ odpovedá, že k hriechu stačí sloboda vôle, ktorú sme mali (akosi) v hriechu Adamovom. Ale i to bolo zavrhnuté od Alexandra VIII. vo vete jansenistov:⁷⁸ „K skutočnému hriechu a k skutku hodnému trestu stačí tá dobrovoľnosť a sloboda, ktorú mal (hriech) vo svojej príčine, totiž v hriechu dedičnom, v slobode hrešiacoho Adama.“

Odporci namietajú ďalej, že sa síce hriešnik, opustený milosťou, nemôže uchrániť všetkých smrteľných hriechov spolu, že sa však predsa môže uvarovať hriechov jednotlivých a to jednoduchým odoprením súhlasu k úkonu. Tak sa vyjadrujú. To však je neprijateľné z viacerých dôvodov.

1. Keď doráža prudké pokušenie, ktoré možno premôcť len veľkou námahou, nemožno zvíťaziť ináč, ako pomocou milosti, alebo svolením k inej, opačnej zlej vášni. Taký bezmocný hriešnik, zbavený milosti, bol by nútený hrešiť tým alebo oným spôsobom. Tento nemožný názor sme už skôr zamietli.

2. Nestáva sa vždy, lež iba zriedka, že proti jednej hriešnej vášni, ozýva sa iná, ktorá by mohla odviesť človeka od súhlasu s vášňou prvou. Keby však nebolo tohto protivného nútenia, hriešnik

by bol nútený dopustiť sa toho hriechu, ku ktorému je pokúšaný.

3. Sotva si možno predstaviť, ako by sa niekto uchránil hriechu, iba odoprením súhlasu pri záporných prikázaniach. Táto možnosť je však úplne vylúčená, ako správne súdi Tournely⁷⁹ a kardinál Gotti,⁸⁰ keď je treba splniť kladné prikázanie nejakým nadprirodzeným úkonom, napríklad vzbudením viery, nádeje, lásky a ľútosti. Pretože sú to úkony nadprirodzené, je k nim nevyhnutne treba nadprirodzenej pomoci Božej. Teda aspoň v tom prípade by človek, ktorý nemá milosti, nutne hrešil tým, že by nesplnil kladné Božie prikázanie, hoci by sa nemohol uchrániť hriechu. Lež toto tvrdenie by bolo proti viere, ako hovorí Bañez:⁸¹ „Nie je mysliteľné, aby niekto hrešil, bez toho, že by najprv dostal skutočné Božie vnutnutie. Tvrďím, že tento záver má istotu viery. Nikto predsa nehreší tým, že nekoná to, čoho nie je schopný, ako je učenie viery. Ale človek, ktorý nedostal nič iného, iba čo náleží ľudskej prirodzenosti, nie je schopný úkonu, ktorý presahuje prirodzenosť. Preto nehreší, keď nekoná niečo nadprirodzeného.

Nesprávna je tiež námietka, že keď je hriešnik zbavený milosti, že je to jeho vina, a preto, že hreší, i keď je pozbavený milosti. Dobre odpovedá kardinál Gotti, že Boh môže spravodlivo trestať hriešnikov za poklesky prv spáchané, nie však za chyby, ktorých sa dopustia neskôr, pretože nebudú môcť splniť jeho prikázania. Hovorí: „Keby bol sluha niekam poslaný a vlastnou vinou by spadol do jamy, právom by ho mohol potrestať pán za jeho pád i za neposlušnosť, keby mu ponúkal pomoc (povraz alebo rebrík) a on by ju nechcel použiť. Keby mu pán neponúkol pomoc a keby predsa žiadal, aby pokračoval v ceste a potom ho potrestal, že nejde, bol by to tyran. A Gotti končí: „Človek, ktorý padol svojím hriechom do priepasti, stal sa neschopným pokračo-

vať na ceste za svojou večnou spásou. Preto môže byť trestaný za túto vinu alebo za to, že odmieta milosť, ktorou by bol nadobudol silu k ďalšiemu putovaniu. Keby však ho Boh nechal v jeho bezmocnosti, nemohol by ho bez nespravodlivosti nútiť, aby išiel ďalej a trestať, keď nejde. Odporci namietajú mnoho miest z Písma sv., kde je zdanlivo reč o tejto opustenosti od Boha: „*Oslep srdce tohto ľudu . . . nech očami nevidí . . . aby sa neobrátil a ja aby som ho neuzdravil.*” (Iz. 6, 10.) „*Chceli sme vyhojiť Babylon, ale nie je zhojiteľný; opustíme ho.*” (Jer. 51, 9.) „*Nechaj ich hromadiť vinu na vinu, aby nedošli pred tebou ospravedlnenia.*” (Ž. 68, 28.) „*Preto ich Boh oddal hanebným žiadostiam.*” (Rím. 1, 26.) „*Teda nad kým chce, smiluje sa, a koho chce, zatvrdí.*” (Rím. 9, 18.) A iné podobné. Na všetky tieto výrokky možno podľa učenia všetkých bohoslovcov dať ľahko odpoveď. Písmo sv. nazýva často Božie dopustenie Božím skutkom. Ak teda nechceme rúhavo tvrdiť s Kalvínom, že Boh niektorých ľudí predurčuje a hýbe k hriechu, musíme povedať, že dopúšťa, aby niektorí hriešnici za trest za svoje hriechy boli napadaní prudkými pokušeniami (o vyslobodenie z tohto trestu prosíme Pána v Otčenáši slovami: „*A neuveď nás do pokušenia*”) — a aby ostali zatvrdilí vo svojom hriechu. Preto ich obrátenie a boj proti pokušeniu, hoci nie je nemožný, predsa ich vinou pre zlé návyky je veľmi ťažký. Pri svojom bezuzdnom živote budú mať len zriedka dobré túžby a hnutia, aby mohli odporovať svojim zlým návykom a nastúpiť cestu spásy. To ona neúplná zatvrdilosť, v ktorej býva hriešnik a o ktorej hovorí sv. Tomáš.⁸² „*Zatvrdilý je ten, kto ťažko spolupôsobí s milosťou, aby sa dostal z hriechu. To je zatvrdilosť neúplná. Nieкто môže byť za živa tak zatvrdilý; mať totiž vôľu utvrdenú v hriechu, že sa v ňom ozývajú len slabé hnutia k dobrému. (V tomto stave) myseľ je zatemnená, vôľa je zatvrdilá*

k vyšším vnuknutiam a oddaná smyselným rozkošiam, takže pohrda dobrami duchovnými a sprotivuje si ich, v duši vládnu vášne a smyselné chůfky vplyvom zlých návykov a osvietenia Božie, ktoré volajú dušu, menej na ňu účinkujú jej vinou, pretože nimi pohrda a zle ich užíva, cíti proti nim istý odpor, aby nebola rušená vo svojich smyselných pôžitkoch. Všetky tieto složky tvoria opustenosť (mravnú). Taký hriešnik môže len s najväčšou námahou dostať sa zo svojho biedneho stavu a začať opäť sporiadaný život.

Aby sa hriešnik naraz povzniesol z tohto zmätku na cestu spásy, potreboval by hojné a mimoriadne milosti. Boh však poskytuje túto milosť zriedkakedy takým zatvrdilým hriešnikom. Sv. Tomáš⁸³ píše, že ju Boh občas dáva niektorým, ktorých vyvolil za nádoby milosrdenstva podľa slov apoštolských, aby na nich zjavil svoju dobrotu, iným ju však spravodlivo odopiera a ponecháva ich v nešťastí, aby ukázal svoju spravodlivosť a moc: „Niekedý predchádza vo svojom nesmiernom milosrdenstve svojou pomocou aj tých, ktorí kladú prekážku milosti... a ako nedáva svetlo všetkým slepým a neuzdravuje všetkých ochrnutých... tak ani nepredchádza milosťou obrátenie všetkých, ktorí odporujú milosti...” Preto hovorí apoštol: „Nuž, keď Boh chce ukázať hnev a známou učiniť svoju moc, s veľkou trpezlivosťou znášal nádoby hnevu, síce zahubiť, aby ukázal bohatstvá svojej slávy na nádobách milosrdenstva, ktoré prihotovil k sláve.” (Rím. 9, 22, 23.) Svätý učiteľ pokračuje: „Keď Boh z ľudí, ktorí žijú, niektorých obráti svojou predchádzajúcou milosťou, iných však strpí alebo pripustí, aby išli svojou cestou, nesmieme stopovať po dôvode, prečo Boh jedných obráti a druhých nie.” Preto hovorí apoštol: „Či hrnčiar nemá moci nad hlinou z toho istého miesiva spraviť jednu nádobu na počestnosť a druhú na potupnosť?” (Rím. 9, 21.)

Nepopierame teda — aby som už skončil túto hlavu — že niektorí zatvrdilí hriešnici sú morálne opustení, takže ich obrátenie je morálne nemožné, čiže veľmi ťažké. To je na ospravednenie protivníkov, ktorí v dobrom úmysle obhajujú svoj názor. Chcú dať uzdu samopašníkovi a priviesť ich k rozumu prv, ako upadnú do tak žalostného stavu. Ale, ako dobre upozorňuje bohoslovec z Périgueux,⁸⁴ je ukrutné, chcieť ich pripraviť o všetku nádej a zahradiť im cestu spásy. To však robí, kto tvrdí, že sú títo hriešnici úplne opustení, že sú pozbavení všetkej milosti pomáhajúcej, takže sa nemôžu uchrániť nových hriechov a obrátiť sa ani pomocou modlitby (ktorá nie je odopretá nikomu, dokiaľ žije na svete), ktorou by si vyprosili hojnú pomoc, aby sa dostali na cestu spásy. Lebo strach pred úplnou opustenosťou nielen by ich uvrhol do zúfalstva, ale tiež do hriešnej bezuzdnosti, keby boli presvedčení, že sú skutočne milosťou opustení a že im neostáva žiadna nádej na záchranu pred večným zatratením.

HLAVA III.

Boh dáva všetkým, keď chcú, milosť modlitby. Lebo k modlitbe netreba ničoho okrem dostatočnej milosti dávanej všetkým.

1. Hlavní zastancovia tejto náuky.

Keď teda chce Boh, aby boli všetci spasení, a keď dáva všetkým milosti, potrebné k spásu, tvrdíme, že všetkým je daná milosť skutočne sa modliť (nepotrebuje k tomu inej milosti) a modlitbou si potom vyprosiť všetky ďalšie milosti, potrebné k zachovávaní prikázaní a k spásu. Všimnime si však slov: „nepotrebuje k tomu novej milosti“. Tieto slová znamenajú, že obecne

prístupná milosť umožňuje modlitbu sama a nie je k tomu treba novej pomáhajúcej milosti. Ku každému zbožnému skutku je totiž treba mimo milosti povzbudzujúcej nepochybne i milosť pomáhajúca, čiže spolupôsobiaci. Tie slová znamenajú, že obecná milosť dáva každému schopnosť hneď sa modliť a že nepotrebuje novej predchádzajúcej milosti, ktorá by morálne alebo fyzicky uvádzala vôľu človeka do úkonu modlitby. Preto uvedieme najprv početných vynikajúcich bohoslovcov, ktorí zastávajú toto učenie ako isté, potom ho dokážeme dôkazmi z autority i dôvodmi vnútornými.

Toto učenie háji Ysambert,¹ kardinál Du Peron,² Alfonz Le Moyne³ a iní, ktorých uvediem neskôr. Veľmi obširne a dôkladne píše o tejto veci Honorát Tournely.⁴ Všetci títo autori dokazujú, že s čírou pravidelnou milosťou dostatočnou môže sa každý hneď modliť a že nepotrebuje inej pomoci, a modlitbou si môže vyprosiť všetky iné milosti, nutné k zachovaniu ťažších prikázaní.

Tak smýšľa aj J. E. kardinál de Noris,⁵ ktorý dokazuje, že človek sa môže modliť so samou pravidelnou milosťou, ak chce, keď má vyplniť prikázanie: „Je zrejmé, že schopnosť modlitby musí byť bezprostredne či v spravodlivom alebo veriacom, lebo keby mal veriaci len vzdialenú možnosť jednoducho sa modliť (nemyslím na modlitbu vrúcnu), nemal by inej bezprostrednej možnosti dosiahnuť modlitby; ináč by sme museli postupovať do nekonečna.“ Keď teda je k zachovaniu prikázaní a k spáse potrebná modlitba — to sme dokázali na začiatku v kapitole o potrebe modlitby — ako hovorí múdro tento učený spisovateľ, má každý bezprostrednú schopnosť na konanie dobra. Preto sa môžu všetci modliť len s obyčajnou milosťou bez ďalšej pomoci. Lebo keby bolo treba k úkonu modlitby ešte inej schopnosti, bolo by pre túto schopnosť treba ešte iného uschopnenia milosťou a tak by sme išli do neko-

nečna a človek by nemohol spolupôsobiť na svojej spáse.

Ten istý učenec dokazuje na inom mieste túto náuku ešte jasnejšie: „I v stave kleslej prirodzenosti dáva Boh všetkým pomoc nevyhnutne potrebnú, čo znamená milosť dostatočnú, nech si Jansenius tvrdí opak. Táto pomoc vzbudzuje v nás slabé úkony, totiž menej horlivé modlitby za splnenie prikázaní. Táto pomoc dáva len vzdialenú možnosť k ich vyplneniu, môže však vyprosiť silu, s ktorou sa prikázania splnia, čiže milosť pomáhajúcu.“ — Kardinál Noris teda je presvedčený, že v prítomnom poriadku každý má potrebnú pomoc, totiž obyčajnú milosť, ktorá sama bez ďalšej pomoci vzbudzuje modlitbu, ktorá vyprosuje pomáhajúcu milosť k zachovaniu prikázaní. Tak chápeme aj zásadu obecné prijatú v školách: „Tomu, kto robí, čo môže, neodoprie Boh milosti.“ Tomu, kto sa modlí, kto teda dobre používa milosti dostatočnej, s ktorou možno konať ľahšie skutky, ako je modlitba, takému potom Boh neodoprie pomáhajúcu milosť k vykonaniu ťažkých vecí.

Rovnako smýšľa Ľudovít Tomassin.⁶ Tento autor vyslovuje najprv obdiv, že podľa niektorých nemôže človek vykonať pomocou dostatočnej milosti všetky dobré skutky a uvarovať sa každého hriechu: Ak je táto pomoc skutočne pomocou, ak dáva bezprostrednú pomoc k skutku, „ako to, že z nesmierneho množstva ľudí takto podporovaných nik nezachová prikázania? Ako je však naozaj dostatočná, keď je okrem nej treba i milosti pomáhajúcej? Dostatočnú silu nemá, komu chýba nutná pomoc, ktorá nie je v jeho moci.“ Chce tým povedať, že dostatočná milosť, aby jej patrilo toto meno, musí dať človekovi bezprostrednú a hneď pôsobiacu schopnosť vykonať dobrý skutok. Ale ak je treba k vykonaniu skutku inej milosti, totiž účinnej, a ak nemá človek milosť účinnú (aspoň nepriamo) potrebnú k spáse,

ako možno povedať, že mu poskytuje milosť dostatočná túto bezprostrednú a hneď pôsobiacu schopnosť? Sv. Tomáš⁷ však hovorí: „Boh koná neustále to, čo je nutné ľuďom k spásu.“ Je síce pravda, že Boh nie je povinný dávať nám svoje milosti, pretože milosti nie sú povinnosti; keď však dáva Boh prikázania, je povinný poskytnúť nám potrebnú pomoc k ich zachovaniu. A ako nám Pán ukladá povinnosť splniť každé prikázanie v pravý čas, tak nám musí dať v tej chvíli aj pomoc (aspoň nepriamu a vzdialenú), potrebnú k zachovaniu prikázaní, ktorá by nevyžadovala inej zvláštnej milosti. Tomassin končí: „Pretože s dostatočnou milosťou môže sa človek spasiť, ale pretože i milosť účinná je potrebná k zachovaniu celého zákona, treba pripustiť, že možno s dostatočnou milosťou sa modliť a konať podobné dobré skutky, pre ktoré potom človek obdrží milosť pomáhajúcu, aby splnil ťažké prikázania. To je iste náuka sv. Augustína,⁸ ktorý učí: „Práve z neochvejnej istoty viery, že Boh nemohol prikazať veci nemožné, plynie upozornenie, čo máme robiť v ľahkých a o čo prosiť v ťažkých prikázaniach.“ Kardinál Noris vyvodzuje z týchto slov podobný záver: „Teda ľahké skutky, čiže menej dokonalé, môžeme konať (priamo) a nemusíme sa modliť k Bohu o väčšiu pomoc; o túto pomoc však musíme žiadať v ťažkých veciach.“ Tomassin uvádza svedectvo sv. Bonaventúru, Scota a iných a hovorí: „Všetci uznali, že dostatočná pomoc milosti je naozaj dostatočná a že vôľa s ňou niekedy súhlasí, inokedy nie.“ Dokazuje to v štyroch dieloch svojej knihy a uvádza dlhý rad svedectiev škôl od roku 1100.

Habert,⁹ biskup vo Vabres, doktor Sorbonny, ktorý písal prvý proti Janseniovi, hovorí: „Domnievame sa, že dostatočná milosť pôsobí úplný súhlas, lež neiste alebo nepriamo... Domnievame sa preto, že dostatočná milosť je prípravou na milosť účinnú: pre jej dobré použitie dožičí

Boh stvorenej vôle účinnú milosť k dokonalému skutku." A predtým napísal: „Všetci katolícki bohoslovci všetkých škôl vyznávali a vyznávajú, že je taká milosť naozaj vnútorná, ktorá môže vzbudiť súhlas vôle s dobrom, ale niekedy pre odpor slobodnej vôle ho nevzbudí." Pre túto náuku dovoľáva sa Gamachea,¹⁰ Duvala,¹¹ Ysamberta,¹² Pereiru,¹³ Le Moynea¹⁴ a iných. Potom pokračuje: „Pomoc dostatočnej milosti pripravuje milosť účinnú a je sama účinná v istom smysle, pretože pôsobí nedokonalý účinok, ktorý získava vzdialene, bližšie a nakoniec bezprostredne úkon viery, nádeje, bázne a predovšetkým modlitby. Preto učil slávny Alfonz Le Moyne, že táto dostatočná milosť záleží v milosti modlitby, o ktorej toľkokrát hovorí sv. Augustín." Podľa Haberta sa teda líši účinná milosť od dostatočnej tým, že po nej nasleduje dokonalý účinok; dostatočná však dosahuje svojho účinku alebo neiste, totiž len niekedy, alebo nepriamo, totiž prostredníctvom modlitby. Ďalej hovorí, že dobré použitie dostatočnej milosti udeľuje právo na milosť účinnú; preto nazýva milosť dostatočnú milosťou účinnou v istom smysle, že totiž účinok začína, ale nedokončuje. Konečne hovorí, že milosť dostatočná je milosť modlitby, a že je v našej moci jej použitie, ako hovorí sv. Augustín. Preto človek nemá výhovorku, keď nekoná to, k čomu dostal dostatočnú milosť, lebo môže s ňou bez ďalšej pomoci alebo pracovať alebo aspoň získať väčšiu pomoc k (nadprirodzenej) práci. Habert tvrdí, že táto náuka bola na Sorbonne všeobecne uznávaná.

Karol Du Plessis D' Argentré,¹⁵ takisto sorbonský teolog, uvádza vyše tisíc bohoslovcov, ktorí výslovne učia, že možno s dostatočnou milosťou konať dobré skutky a keď s ňou človek spolupôsobí, že si tak vyprosí hojnejšiu pomoc k dokonalému obráteniu. V tomto smysle musíme chápať chýrnu zásadu prijatú na školách, o ktorej

sme sa už zmienili: „Tomu, kto robí, čo môže (s milosťou dostatočnou), neodoprie Boh milosť (hojnejšiu a pomáhajúcu).”

Učený Dionýz Petavius¹⁶ obširne dokazuje, že človek môže pracovať už s milosťou dostatočnou. Ba tvrdí, že ie to nielen náuka bohoslovcov, lež i samej Cirkvi a že zastávať opak, by bolo nesmyselné. Preto hovorí, že milosť k zachovaniu prikázaní prichádza za modlitbou a že dar modlitby poskytuje Boh v tom istom čase, kedy ukladá prikázanie. Preto, ako je všetkým uložený zákon, tak je všetkým daný dar modlitby.

Autor teologickej príručky pre seminár v Périgneux¹⁷ vraví, že s čírou dostatočnou milosťou môže človek konať dobré a niekedy (aj) dobré koná. K tomu podotýka: „Ľahko je možné, že z dvoch ľudí, ktorí majú rovnakú pomoc, jeden veľmi často vykoná ľahšie skutky (ktoré predchádzajú úplné obrátenie), druhý nie.” Tvrdí, že je to náuka sv. Augustína, sv. Tomáša a predných jeho žiakov, najmä Bartolomeja Medinu,¹⁸ ktorý napísal: Človek sa niekedy obráti už skrz dostatočnú milosť.” Ako som zistil, to isté tvrdí, ako všeobecné učenie bohoslovcov Ľudovít Granadský.¹⁹ Píše: „Bohoslovci rozlišujú dva druhy (nadprirodzenej) pomoci: jednu dostatočnú, druhú nadbytočnú; prvou pomocou sa niekedy ľudia obrátia, niekedy však obrátenie odmietnu.” Ďalej hovorí: „Bohoslovci prehlasujú, že pomoc prvého druhu je dávaná čo najväčšiemu množstvu ľudí.” Bohoslovec z Périgueux tvrdí: „Niektoré zbožné úkony, napríklad modlitbu k Bohu, môže človek konať už s pomocou dostatočnej milosti a niekedy ich (aj) koná a tak sa pripravuje na ďalšiu milosť.” Vraví, že taký je poriadok Božej Prozreteľnosti ohľadom milostí, že pre dobré použitie prvých nasledujú ďalšie milosti. Končí slovami, že úplného obrátenia a zotrvania až do konca neomylné nadobúdajú ľudia modlitbou,

ku ktorej celkom stačí milosť dostatočná, ktorá je daná každému.

To isté učí kardinál de Aguirre,²⁰ ktorý vo všetkom nasleduje sv. Augustína. P. Anton Boucat,²¹ z rádu sv. Františka di Paola, zastáva mienku, že každý môže skrz modlitbu nadobudnúť — bez novej pomoci — milosť obrátenia. Okrem Gammachea, Duvala, Haberta a Le Moynea uvádza pre toto učenie Petra z Tarantazie,²² biskupa v Tulle, Bohumíra De Fontaines,²³ Henricha Gentského²⁴ a doktorov sorbonských s kráľovským profesorom De Ligny²⁵ na dôkaz, že dostatočná milosť umožňuje nielen modlitbu, ako pripustil Le Moyne a profesor Elias, lež i niektoré menej ľahké skutky. To isté píše Gaudenc Buontempi.²⁶ Dokazuje, že dostatočnou milosťou a to modlitbou, ktorá je daná všetkým, ak ju chcú použiť, možno dosiahnuť milosti pomáhajúcej. Kardinál Róbert Pullo²⁷ učí, že je dvojaká milosť: jedna vždy účinná a druhá, s ktorou človek niekedy spolupôsobí a niekedy nie. Tej istej mienky je aj učený Fortunát z Brescie.²⁸ Učí, že sa všetkým dostáva milosti modlitby, aby tak mohli zachovať prikázania a je presvedčený, že je to náuka sv. Augustína.

Richard od sv. Viktora²⁹ učí podobne, že je milosť dostatočná, s ktorou človek niekedy súhlasí a niekedy jej odporuje. Dominik Soto³⁰ sa pýta, prečo z dvoch ľudí, ktorých chce Boh obrátiť, jeden je milosťou pritiahnutý, druhý však nie, a odpovedá: „Nemožno udať iný dôvod, iba že jeden s milosťou súhlasí a spolupôsobí, iný však nie.” Matej Felisius,³¹ ktorý písal proti Kalvínovi, podáva túto definíciu pravidelnej, čiže dostatočnej milosti: „Je to Božie hnutie, aby človek konal dobro. Toto hnutie nie je nikomu odopreté. K tomuto hnutiu chovajú sa ľudia rozlične. Jedni s ním súhlasia a tak si nedokonale (de congruo) zasluhujú milosť posväcujúcu, pretože k tomu, kto robí čo môže, nie je Boh skúpy;

iní však odporujú." Andrej Vega³² hovorí podobne: „Túto pomoc všetkým poskytovanú, nazývajú niektorí neúčinnou, pretože nedosahuje vždy svojho účinku, lež často je nevyužitá." Dostatočné milosti teda niekedy majú účinok a niekedy nie.

Zdá sa, že kardinál Gotti³³ s nami súhlasí na jednom mieste svojho teologického diela. Dáva si námietku, ako môže človek zotrvať v dobrom, ak má dobrú vôľu, keď predsa nemá vo svojej moci zvláštnu pomoc, potrebnú k zotrvaní. Odpovedá, že hoci nie je táto pomoc v silách človeka, predsa je v jeho moci modliť sa a s milosťou Božou obdržať túto milosť. Možno povedať, že v moci človeka je milosť k zotrvaní v tom smysle, že si ju môže človek modlitbou vyprosiť. Aby bola pravda, že zotrvanie je v moci človeka, je za prvé potrebné aby si mohol človek milosťou vyprosiť pomoc k skutočnému zotrvaní a nepotreboval k tomu inej milosti; za druhé je potrebné, aby sa mohol človek s milosťou dostatočnou, všeobecne všetkým danou, bez novej zvláštnej milosti skutočne modliť a modlitbou dosiahnuť zotrvanie. Ináč nemožno povedať, že každý má milosť potrebnú k zotrvaní, aspoň vzdialenú a nepriamo pôsobiacu — skrze modlitbu. Ak takto nesmyšľa kardinál Gotti, iste má toto presvedčenie sv. František Saleský,³⁴ že milosť skutočnej modlitby je daná každému, kto ju chce použiť a z toho usudzuje, že každý môže zotrvať. Jasne to hovorí v svojom Theotimovi. Po dôkaze, že je treba ustavičnej modlitby, aby človek dostal dar zotrvania až do smrti, vraví: „Pretože dar modlitby je sľúbený bez výhrady všetkým, ktorí chcú prijať nebeské vnuknutia, preto je zotrvanie v našej moci." To isté učí sv. Róbert Belarmin.³⁵ Vraví: „Všetkým sa dáva pomoc, ktorá stačí k spáse podľa okolnosti miesta a času nepriamo alebo bezprostredne... vravíme nepriamo alebo bezprostredne, pretože sme presvedčení, že Boh dáva ľuďom, užívajúcim rozum, sv. vnuknutia,

takže majú bezprostredne milosť povzbudzujúcu (prebúdžajúcu). Keď s ňou súhlasia, pripravujú sa na ospravedlnenie a raz môžu dôjsť spásy.”

2. Dôkazy pre túto náuku.

a) *Svedectvá Písma svätého.*

Prikročme však k dôkazom pre tento názor. Prvým dôkazom je autorita apoštolova, ktorý uisťuje, že Boh je verný a nikdy nedopustí, aby sme boli pokúšaní nad naše sily, a dáva nám vždy pomoc (bezprostredne alebo aspoň nepriamo skrze modlitbu), aby sme mohli odporovať útokom nepriateľov: „*Ale verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad sily, ale z pokúšania spravi východ, aby ste mohli znieť.*” (1. Kor. 10, 13.) Jansenius vykladá tento výrok len o predurčených. Jeho výklad však nemá pre seba dôvody. Sv. Pavol píše všetkým veriacim v Korinte, o ktorých iste nemohol predpokladať, že sú všetci predurčení. Preto právom vykladá sv. Tomáš toto miesto o všetkých a hovorí, že by Boh nebol verný, keby nám nedal, pokiaľ sa jeho týka, tie milosti, pomocou ktorých by sme mohli dôjsť spásy. Okrem toho dokazujú túto pravdu všetky miesta z Písma sv., kde nás Boh nabáda, aby sme sa obrátili a utiekali k nemu o milosti potrebné k spásu, a sľubuje, že nás vyslyší, keď pôjdeme k nemu: „*Múdrost káže vonku, vydáva svoj hlas... Dokiaľ maličkí budete milovať detinstvo a blázni budú žiadať to, čo im je škodné...? Obráťte sa na moju výstrahu! Hľa, vyjavím vám svojho ducha... Pretože som (vás) volal a odpierali ste... aj ja smial sa budem z vášho zahynutia, a posmievať sa vám budem, keď prídu na vás tie veci, ktorých ste sa báli.*” (Prísl. 1, 20—26.) Slová „*Obráťte sa na moju výstrahu*” boly by naozaj výsmechom, hovorí sv. Róbert Bellarmin, keby nedával Boh hriešnikom

aspoň nepriamu pomoc v modlitbe, aby sa obrátili. Na tom istom mieste je ďalej reč o vnútornej milosti: „*Vyjavím vám svojho ducha*“, ktorou volá Boh hriešnikov a dáva im skutočnú pomoc, aby sa obrátili, ak chcú. „*Podťte ku mne všetci, ktorí sa ustávajú a ste obťažaní, a ja vás občerstvím.*“ (Mat. 11, 28.) „*Môžete prísť, aby ste ma kárali; — vraví Pán — keby boli naše hriechy ako šarlat, ako sneh budú biele.*“ (Iz. 1, 18.) „*Proste, a bude vám dané.*“ (Mat. 7, 7.) To isté nám riekol Pán na mnohých iných miestach, ktoré som už vyššie uviedol. Keby však Boh nedával každému milosť, aby sa skutočne mohol k nemu utiekať a skutočne sa modliť, boli by márne všetky tieto výzvy a tieto povzbudenia, keď napríklad vraví: Podťte všetci, upokojím vaše túžby! Hľadajte, a bude vám dané!

b) *Snem tridentský.*

Druhým jasným dôkazom sú slová snemu tridentského v zasadnutí VI., hlave 13.³⁶ Prosím čitateľa, aby si pozorne prečítal tento dôkaz z tridentského snemu, lebo sa zdá, ak sa nemýlim, zrejmý. Protestanti tvrdili, že človek je hriechom Adamovým pozbavený slobodnej vôle a preto, že ľudská vôľa pri dobrých skutkoch nečiní nič, lež musí ich prijímať trpne od Boha. Z toho usudzovali, že je nemožné zachovávať Božie prikázania tým, ktorí nie sú účinne hýbaní a predurčovaní milosťou k tomu, aby sa varovali zlého a činili dobré. Proti tomuto tvrdeniu prehlásil snem tridentský výrok, vzatý zo sv. Augustína:³⁷ Boh neprikazuje nemožné veci. Keď prikazuje, napomína, aby si činil, čo môžeš a prosil o to, čo nemôžeš a dáva ti pomoc, aby si mohol.

Aby teda snem dokázal proti kacírom, že Božie prikázania nie sú pre nikoho nesplniteľné, prehlásil, že jednotliví ľudia majú pomoc (Božiu) ku konaniu dobra, alebo aspoň milosť modlitby, ktorou si môžu vyprosiť hojnejšiu pomoc k dob-

rým skutkom. To znamená, že každý môže s obyčajnou milosťou konať ľahké skutky, ako je modlitba, a že k nim nepotrebuje nijakej inej mimoriadnej milosti. A keď sa modlí, že si vyprosí silu k vykonaniu ťažkých prikázaní podľa výroku sv. Augustína, uvedeného už vyššie: „Práve z neochvejnej istoty viery, že Boh nemohol prikázať veci nemožné, plynie upozornenie, čo máme činiť v ľahkých a o čo máme prosiť v ťažkých prikázaniach.“ Podľa výroku snemu sú prikázania Božie všetkým splniteľné, aspoň s pomocou modlitby, ktorou si potom človek vyprosí väčšiu pomoc pre ich zachovávanie. Keď teda Boh uložil všetkým svoje prikázania a keď umožnil všetkým ich zachovávanie, aspoň s pomocou modlitby, plynie z toho nutne, že všetci ľudia majú milosť modlitby. Lebo keby niekomu chýbala milosť, nebolo by mu možné splniť prikázania. A ako dáva Boh za modlitbu milosť úkonnú ku konaniu dobra a tak umožňuje všetkým svoje prikázania, tak dáva všetkým milosť skutočnej modlitby. Kto by nemal milosť ihneď sa modliť, kto by totiž nemohol ani modlitbou vyprosiť si pomoc k zachovaniu prikázaní, pre toho by boly tieto prikázania nesplniteľné.

Preto nemôžeme povedať, že slová „Boh napomína, aby si činil, čo môžeš a prosil o to, čo nemôžeš“ znamenajú len možnosť modlitby a nie skutočnú modlitbu. Lebo keby všeobecná a pravidelná milosť dávala človekovi len možnosť modlitby a nie skutočnú modlitbu, nebol by snem povedal: „Napomína, aby si činil, čo môžeš, a prosil o to, čo nemôžeš“, lež „Napomína ňa, že môžeš činiť a že môžeš prosiť.“ Okrem toho, keby bol chcel snem tu len prehlásiť, že každý môže zachovávať prikázania a môže sa modliť o milosť pre ich vyplnenie a nemal na mysli bezprostredne pôsobiacu milosť, nebol by užil slová „napomína, aby si činil, čo môžeš“; lebo slovo „napomínať“ týka sa skutočnej činnosti a znamená nie tak

rozumové poučenie, lež pohnútku vôle, aby konala to dobré, ktoré môže hneď konať. Keď teda prehlásil snem: „Napomína, aby si činil, čo môžeš a prosil o to, čo nemôžeš“, vyjadril nadmieru jasne nielen možnosť konať a možnosť modliť sa, lež i skutočné konanie a skutočnú modlitbu. Keby totiž potreboval človek k skutočnému konaniu a k skutočnej modlitbe nové mimoriadne milosti, načo by napomínal Boh, aby sme činili a žiadali, keď by sme nemohli konať ani sa modliť bez pomáhajúcej milosti? O tejto veci múdro poznamenáva Fortunát z Brescie:³⁸ Keby nebola daná všetkým milosť skutočne sa modliť, ale keby bolo treba k modlitbe účinnej milosti, dávanej len niektorým, bola by nemožná modlitba pre mnohých, ktorým chýba táto pomáhajúca milosť. Neprávom by bolo povedané: „Napomína... aby si prosil o to, čo môžeš“, lebo k splneniu tohto napomenutia by chýbala nevyhnutne potrebná pomoc. Božie napomenutie k dobrým skutkom a k modlitbe treba vykladať tak, že možno hneď konať a modliť sa bez novej mimoriadnej milosti. Práve to vyjadruje sv. Augustín slovami: „Sme napomínaní, čo máme činiť v ľahkých prikázaniach, a o čo máme prosiť v ťažkých.“ Predpokladá, že keď nemajú všetci milosť na konanie ťažkých vecí, všetci majú aspoň milosť modlitby, pretože je všetkým ľahká. To isté predpokladá v slovách, ktorých použilo Tridentinum: „Boh napomína, aby si činil, čo môžeš, a prosil o to, čo nemôžeš.“

Protivníci tvrdia, že je treba milosti pomáhajúcej ku každému dobrému skutku. Ak však nedáva pomáhajúca milosť všetkým možnosť hneď sa modliť (bez novej účinnej milosti), potom nechápem, ako možno rozumieť uvedeným slovám Tridentia, a ako možno ich ináč vysvetľovať. A keď je treba novej milosti k skutočnej modlitbe, nechápem, ako je možný druhý výrok toho istého snemu: „Boh neopúšťa svojou milo-

sťou ľudí raz ospravedlnených, ak nie je sám od nich opustený." Keby nestačila k skutočnej modlitbe obyčajná dostatočná milosť, lež keby bolo treba milosti pomáhajúcej, ktorá nie je poskytovaná všetkým, nastal by tento prípad: Keď by bol spravodlivý pokúšaný, aby spáchal prvý smrteľný hriech, a keby mu Boh nedal účinnú milosť aspoň k modlitbe, aby si tak vymohol silu k boju a preto by potom človek pokušeniu neodporoval, museli by sme povedať, že je opustený spravodlivý od Boha skôr, ako sám opustil Boha, pretože mu chýbala účinná milosť, bez ktorej nie je boj možný.

Protivníci sa odvolávajú na jedno miesto u sv. Augustína,³⁹ kde svätý zdanlivo prehlasuje, že milosť modlitby nie je daná všetkým: „Či nie je naša modlitba niekedy tak vlažná, ba skôr chladná a rovná skoro nule tou mierou, že ani z toho nepocitujeme v sebe bolesť? Lebo keby sme s tým nesúhlasili, už tým by sme sa modlili." Na túto námietku však vhodne odpovedá kardinál Sfondrati:⁴⁰ „Niečo iného je, že sa hriešnici nemodlia, a niečo iného, že nemajú milosť k modlitbe." Sv. Augustín netvrdí, že niektorým ľuďom chýba milosť k správnej modlitbe; hovorí len, že naša modlitba býva tak chladná, že sa rovná nule, nie pre nedostatok Božej pomoci k lepšej modlitbe, lež našou vinou, ktorá kazí modlitbu. V tom istom smysle hovorí Tournely,⁴¹ keď píše o prvej zavrhnutej vete Janseninovej: „Spravodliví sa nemodlia vždy tak, ako majú... je to však ich vina, keď sa tak nemodlia, lebo milosť im dáva dosť síl... aby sa modlili (dobre). Preto hovorí sv. Augustín, že naša modlitba niekedy býva chladná a rovná skoro nule... netvrdí však, že chýba človekovi milosť, aby mohla jeho modlitba zvrúcnieť." K oným slovám sv. Augustína hovorí aj kardinál de Noris,⁴² že vlažnou modlitbou si aspoň vyprosíme vrúcnejšiu modlitbu a tak aj účinnú milosť k zachovaniu prikázaní.

Túto náuku potvrdzuje autoritou toho istého sv. učiteľa,⁴³ ktorý napísal vo výklade 16. žalmu: „Obrátil som sa k tebe slobodnou a silnou modlitbou; aby som ju mohol mať, vyslyšal si ma, keď som sa slabšie modlil.”

Tomu neodporuje ani to, čo napísal sv. Augustín⁴⁴ k slovám sv. Pavla: „*Duch oroduje za nás nevysloviteľnými vzdychmi.*” (Rím. 8, 26.), že Duch svätý v nás vzbudzuje modlitbu a dáva nám lásku k modlitbe. Svätý tvrdí týmito slovami proti pelagiánom len to, že sa nik nemôže modliť bez milosti. Toto vysvetlenie podáva sám⁴⁵ vo výklade žalmu 52: „Hovorí sa, že činí on, čo činíš ty, lebo bez neho by si to neučinil.”

c) *Cirkevní Otcovia.*

Za tretie dokazujeme svoj názor výrokmi sv. Otcov. Sv. Bazil⁴⁶ hovorí: „Keď upadne niekto z dopustenia Božieho do pokušenia, musí sa modliť, aby mu mohol odporovať a splniť vôľu Božiu.” Svätý teda hovorí, že Boh dopúšťa na človeka pokušenie, aby sa mu bránil a prosil o vôľu Božiu, to znamená, o milosť na získanie víťazstva. Podľa toho svätý predpokladá, že ak nemá človek dostatočnú pomoc k víťazstvu nad pokušením, má aspoň všeobecnú pomoc k modlitbe, aby pre ňu obdržal väčšiu potrebnú milosť. Svätý Ján Zlatoústý⁴⁷ hovorí na jednom mieste: „Boh dal zákon, ktorý zjavuje (naše) rany, aby ľudia túžili po lekárovi.” A inde:⁴⁸ „Nebude mať výhovorku nikto, kto nechcel nepriateľa poraziť, pretože zanechal modlitbu.” Keby niekto nemal potrebnú milosť k skutočnej modlitbe, aby si tak vyprosil pomoc k boju, mohol by sa po porážke ospravedlňovať. To isté hovorí sv. Bernard:⁴⁹ „Čo sme a akú máme silu . . . ? Boh chcel, aby sme videli svoju bezmocnosť . . . a keď nám neostáva iná pomoc, aby sme sa utiekali vo všetkej pokore k jeho milosrdenstvu.” Boh nám teda uložil zákon, ktorý prevyšuje naše sily, aby sme sa k ne-

mu utiekali, aby sme ho prosili a tak získali silu k jeho splneniu. Keby však niekomu bola odopretá milosť skutočne sa modliť, bolo by mu celkom nemožné zákon splniť. Sv. Bernard⁵⁰ hovorí okrem toho: „Mnohí sa sťažujú, že sa od nich vzdialuje milosť, lež oveľa väčším právom by sa mohla sťažovať milosť, že sa od nej mnohí vzdávajú. Oveľa väčší dôvod k sťažnosti má Boh, že sa spreneverujeme milosti, ktorou nám pomáha, ako my, že nám chýba milosť.

Žiadny z Otcov však to nehovorí tak jasne, ako na mnohých miestach sv. Augustín.⁵¹ Hovorí: „Pelagiáni myslia, že vedia niečo ohromného, keď hovoria: Boh by neporúchal nič, o čom by vedel, že to človek nemôže vykonať. A kto to nevie? Boh preto porúča niektoré veci, na ktoré sami nestačíme, aby sme si uvedomili, o čo ho máme prosiť.” Inde⁵² hovorí: „Nepričíta sa ti za hriech, že niečo nevieš proti svojej vôli, ale že zanedbávaš hľadanie toho, čo nevieš. Ani sa ti nepričíta, že neobväzuješ zranené údy, ale že pohrdaš lekárom, ktorý ťa chce uzdraviť. To sú tvoje pravé hriechy. Žiaden človek nie je zbavený vedomosti, ako má užitočne hľadať, (čo potrebuje).” Nikomu teda nie je odopretá milosť modlitby, aby za ňu dostal milosť obrátenia. Lebo keby mu chýbala táto milosť, nebolo by možné pričítať mu za vinu, že sa neobráti. Inde:⁵³ „Čo iného nám tu ukazuje (evanjelium), ako že nám dáva možnosť prosiť, hľadať a klopať ten, ktorý nám prikazuje to robiť?” Inde:⁵⁴ „Poslúchni raz a pochop: Nie si ešte priťahovaný k Bohu? Modli sa, aby si bol priťahovaný.” Inde⁵⁵ vraví: „Že duša nevie, čo má robiť, je tým, že ešte nedostala milosť. Ale aj tú dostane, ak dobre použije toho, čo dostala; dostala to, aby, ak chce, zbožne a pilne hľadala.” Každý teda má potrebnú milosť k modlitbe. Keď ju dobre použije, dostane milosť robiť, čo prv nemohol bezprostredne vykonať.” Inde:⁵⁶ „Človek, keď bude chcieť a nebude môcť, nech sa modlí,

aby mal toľko dobrej vôle, koľko stačí na splnenie prikázaní. Takto sa mu dostane pomoci, aby vykonal, čo sa mu prikazuje." Inde:⁵⁷ „V prikázaniach sa dostalo slobodnej vôli napomenutia, aby hľadala dar Boží; márne by však bola napomínaná, keby napred nedostala trochu lásky, aby prosila o jej rozmnoženie a tak mohla vyplniť prikázania." Všimnime si slov: „trochu lásky". Je to milosť dostatočná. Keď sa s ňou človek modlí, môže si vyprosiť bezprostredne pôsobiacu milosť, aby splnil prikázania. Inde⁵⁸ hovorí: „Boh porúča, aby sme sa naučili po márných pokusoch splniť prikázania, keď sme už umdlení a oslabení, prosíť o pomoc milosti." Podľa toho svätý uznáva, že s všeobecnou milosťou nemôžeme konať veci ťažké, že však modlitbou si môžeme vyprosiť potrebnú pomoc k ich splneniu. Ďalej⁵⁹ hovorí: „Zákon pristúpil vedľa toho, aby sa rozhojnilo previnenie, keď ľudia neprosia o pomoc milosti; keď porozumejú volaniu Božiemu, ku komu sa majú obrátiť s prosbou, a budú ho vzývať, nastane, čo hovorí apoštol ďalej: „*Keď sa rozmnožil hriech, ešte nad to rozhojnila sa milosť.*" (Rím. 5, 20.) Odtiaľ je zrejmé, hovorí Petavius,⁶⁰ že sa síce nedostáva ľuďom milosti nadbytočnej, že však im pomáha milosť pravidelná a všeobecná, s ktorou sa človek modlí a ktorú tu nazýva svätý „volaním Božím".

Inde⁶¹ hovorí: „V tomto smrteľnom živote ostáva človekovi slobodná vôľa, nie aby konal spravodlivosť, keby chcel, lež aby sa zbožnou modlitbou obracal k tomu, ktorého milosťou by ju mohol vykonal." Sv. Augustín teda hovorí, že človek je neschopný zachovať celý zákon a že nenadobudne ináč pomoci k jeho zachovaniu, leda modlitbou. Iste tu predpokladá, že Boh dáva každému milosť skutočne sa modliť a že k tomu nepotrebuje mimoriadnej pomoci, vyhradenej len niektorým. Lebo keby chýbala človekovi táto

zvláštna pomoc, neostalo by ľudskej vôli nič iné, aby mohla skutočne vyplniť všetky Božie prikázania, aspoň ľahšie. Svätý iste nemieni, že dostatočná milosť dáva len schopnosť modliť sa a nie úkon modlitby. Veď je isté, že túto schopnosť poskytuje dostatočná milosť ku každému ťažkému skutku. Preto chce sv. učiteľ iste povedať (ako hovorí na inom mieste⁶²), že ľahké skutky, ako je modlitba, môže každý skutočne vykonať s dostatočnou milosťou, a pre ťažké že si môže modlitbou vyprosiť pomoc.

Predovšetkým však sa týkajú našej otázky dva výroky sv. Augustína. Prvý je tento:⁶³ „Je isté, že ak chceme, zachováваме prikázania Božie. Pretože však vôľu pripravuje Pán, musíme ho prosiť, aby sme chceli toľko, koľko dobrej vôle stačí ku konaniu.“ Hovorí teda, že iste zachováваме prikázania, ak chceme a dodáva, že sa musíme modliť, aby sme chceli ich zachovať a aby sme ich vskutku zachovali. Všetkým teda je daná milosť modlitby, aby si modlitbou získali hojnú milosť, ktorá umožňuje plniť prikázania. Keby však bolo treba k skutočnej modlitbe milosti účinnej, ktorú nemajú všetci, nemohli by zachovať prikázania, ani by k tomu nemali chuť takú, ktorým by k tomu nebola daná táto milosť.

Druhé miesto je v odpovedi sv. učiteľa mníchom hadrumetským.⁶⁴ Tí rozumovali takto: Keď je treba milosti a keď bez nej nemôžem nič činiť, kto ma môže kárať, keď predsa nemôžem konať dobré skutky a nemám k tomu milosti? Skôr sa za mňa modlite k Bohu, aby mi dal túto milosť. Svätý im odpovedá: „Zaslúžite pokárania nie preto, že nekonáte dobré skutky, lebo nemáte silu, ale preto, že sa nemodlite o túto silu.“ Keby však svätý nebol veril, že každý má milosť, s ktorou sa môže modliť, keď chce, bez toho, že by potreboval novú pomoc, nebol by mohol povedať, že taký zaslúži pokárania preto, že sa nemodlí.

Taký mních mu mohol odpovedať: Ako nesmiem byť káraný, že nekonám dobrý skutok, pretože nemám zvláštnej milosti k dobrému skutku, rovnako nesmiem byť káraný, keď sa nemodlím, pretože nemám zvláštnej milosti k skutočnej modlitbe. To isté hovorí sv. Augustín na inom mieste:⁶⁵ „Nech sa neklamú tí, ktorí hovoria: Prečo sa nám prikazuje varovať sa zlého a činiť dobré, keď toto chcenie a konanie pôsobí v nás Boh?” Svätý odpovedá, že keď konajú ľudia dobro, musia za to ďakovať Bohu, ktorý im k tomu dáva silu; ale ak ju nemajú, musia o ňu prosiť: „Keď nekonajú dobré skutky... nech sa modlia, aby dostali, čo ešte nemajú.” Keby však takí nemali ani milosť modlitby skutkom, mohli by odpovedať: Prečo sa nám prikazuje modlitba, keď v nás Boh modlitbu nevzbudzuje?

Sv. Tomáš⁶⁶ nehovorí o modlitbe výslovne, iste však uznáva naše tvrdenie. Hovorí: „Vlastnosťou Božej prozreteľnosti je starať sa každému o veci, potrebné k spáse, keď človek nekladie prekážky.” Ak dáva Boh všetkým milosti, potrebné k spáse, a ak je k modlitbe treba milosti, ktorá modlitbu bezprostredne umožňuje a skrz modlitbu nám získava väčšiu pomoc, aby sme vykonali to, čo nemôžeme vykonať s obyčajnou pomocou, nutne musíme povedať, že Boh dáva všetkým dostatočnú milosť k modlitbe skutkom, ak sa chceme modliť, a nie je k tomu treba účinnej milosti. Dodajme k tomu slovo sv. Róberta Bellarmina,⁶⁷ ktorý odpovedá bludárom. Kacíri vyvodzovali zo slov Spasiteľových: „*Nikto nemôže prísť ku mne, iba keď ho priťahuje Otec*” (Ján 6, 44.), že nemôže k Bohu ísť ten, kto nie je priťahovaný v pravom smysle: „Odpovedáme: Z týchto slov len vyplýva, že nemajú všetci pomáhajúcu milosť, aby mohli vskutku veriť; nevyplýva však z nich, že nemajú všetci aspoň milosť, aby mohli veriť, lebo iste, aby mohli o milosť prosiť.

d) *Vnútorne dôvody.*

Konečne za štvrté pristúpme k vnútorným dôvodom pre tento názor. Učený Petavius⁶⁶ s Duvalom a inými bohoslovcami dáva si túto otázku: Prečo nám ukladá Boh veci, ktoré nemôžeme vykonať s obyčajnou milosťou? A odpovedá: pretože Boh chce, aby sme sa k nemu utiekali modlitbou, ako všeobecne učia svätí Otcovia (ako sme poznali vyššie). Z toho vyplýva istý záver, že každý má milosť skutočne sa modliť a modlitbou si vyprosiť väčšiu pomoc k vykonaniu toho, čo nemôžeme s všeobecnou milosťou. Ináč by nám bol uložil Boh nesplniteľný zákon. Dôkaz je veľmi pádny. K tomu môžeme dodať ďalší dôvod. Ak nám Boh skutočne prikazuje zachovávanie prikázaní, nutne z toho vyplýva, že všeobecne dáva všetkým milosť, potrebnú k skutočnému ich zachovaniu — aspoň pomocou modlitby. Aby teda bol zákon rozumný a aby stihla zaslúžená výčitka každého, kto ho nezachováva, musí mať každý dostatočnú schopnosť, aspoň pomocou modlitby, aby skutkom splnil prikázania a aby sa občas mohol pomodliť, bez toho, že by potreboval novú zvláštnu pomoc. Lebo keby mu chýbala táto vzdialená pomoc k modlitbe skutkom, nemohlo by sa povedať, že každý má od Boha dostatočnú milosť k skutočnému zachovaniu zákona.

Tomassin⁶⁹ a Tournely⁷⁰ uvádza ešte rad iných dôvodov pre tento názor. Ale všetky ich vynechávam a obmedzujem sa len na jeden, ktorý sa mi zdá zrejmý. Tento dôvod sa zakladá na prikázaní nádeje, ktorá nás všetkých zaväzuje, aby sme od Boha s istotou očakávali život večný. Keby sme nemali istotu, že Boh dáva všetkým milosť, aby sa mohli skutočne modliť bez novej zvláštnej milosti, poskytovanej len niektorým, nikto by nemohol bez zvláštneho zjavenia dúfať náležitým spôsobom v svoju spásu. Nech mi je však dovolené vyložiť najprv základy tohto dôkazu.

Ctnosť nádeje je Bohu tak milá, že ako prehlásil, má zaľúbenie v tých, ktorí v ňom dôverujú: „*Lúbia sa Pánovi tí, ktorí dúfajú v jeho milosrdenstve.*” (Ž. 146, 11.) Tomu, kto v neho dúfa a pretože dúfa, sľubuje víťazstvo nad nepriateľmi, zotrvanie v jeho milosti a večnú slávu: „*Pretože on vo mňa dúfa, chcem ho vyslobodiť; ochránim ho . . . volať bude na mňa a ja ho vyslyším; pri ňom som v súznení, vytrhnem ho a privediem k sláve.*” (Ž. 90, 14, 15.) „*Pomáha im, pretože dúfali v neho.*” (Ž. 36, 40.) „*Zachovaj ma, Pane, lebo v teba dúfam.*” (Ž. 15, 1.) „*Kto dúfal v Pánovi a bol sklamaný?*” (Sir. 2, 11.) Vieme, že nebo a zem pominú, ale slová a zaslúbenia Božie nemôžu pominúť. „*Nebo a zem pominú, ale moje slová nepominú.*” (Mat. 24, 35.) Podľa sv. Bernarda⁷¹ záleží všetka naša zásluha v dôvere v Boha. Dôvod je tento: Kto dúfa v Boha veľmi ho ctí. „*Vzývaj ma v deň súznenia, vytrhnem Ťa a ty budeš ma velebiť.*” (Ž. 49, 15.) Ctí Božiu moc, milosrdenstvo a vernosť, keď verí, že Boh môže a chce ho spasiť a nemôže sa spreneveriť sľubom, že spasí každého, kto v neho dôveruje. Prorok nás uisťuje, že čím väčšia bude naša nádej, tým viac sa na nás vyleje Božie milosrdenstvo: „*Nech nad nami bude tvoja milosť, Pane, ako sme my mali nádej v tebe.*” (Ž. 32, 22.)

Boh ráčil, pretože mu je ctnosť nádeje tak milá, prísne nám ju uložiť, ako všeobecne učia bohoslovci a ako je isté z mnohých miest Písma sv.: „*Dúfaj v neho všetko shromaždenie ľudu.*” (Ž. 61, 9.) „*Ktorí sa bojíte Pána, dôverujte mu.*” (Sit. 2, 8.) „*Dúfaj vždycky v Boha tvojho.*” (Os. 12, 6.) „*Dokonale dúfajte tú milosť, ktorá sa vám donáša.*” (1. Peter 1, 13.) Táto nádej v život večný musí v nás byť pevná a istá, ako ju definuje sv. Tomáš:⁷² „*Nádej je isté očakávanie blaženosti.*” Výslovne to prehlásil aj sv. snem trident-ský:⁷³ „*Všetci musia skladať najpevnejšiu nádej v pomoc Božiu. Lebo Boh, keď ľudia nepohľadnu*

jeho milosťou, ako začal dobré dielo, tak ho dokoná, a spôsobí chcenie i konanie." Dávno pred tým to prehlásil sv. Pavol, hovoriac o sebe: „Viem, komu som uveril a presvedčený som, že môže zachovať môj záloh až do toho dňa." (2. Tim. 1, 12.) V tom sa líši kresťanská nádej od nádeje svetskej. U svetskej stačí neisté očakávanie; a nemôže ani ináč byť, pretože vždy možno pochybovať, či ten, kto dar slúbil, má dosiaľ úmysel dať alebo či ho nezmení. Kresťanská nádej je však istá so strany Božej, lebo Boh môže a chce nás spasiť a slúbil spásu všetkým, ktorí zachovávajú jeho zákon. Preto aj slúbil všetkým, ktorí sa modlia, milosti, potrebné k zachovaniu zákona.

Je síce pravda, že nádej sprevádza bázeň, ako hovorí Anjelský učiteľ.⁷⁴ Táto bázeň však nie je kvôli Bohu, lež kvôli nám. Lebo vždy môžeme chybiť (nepracovať náležite s milosťou) a svojimi vinami klásť milosti prekážky. Preto právom odsúdilo Tridentinum⁷⁵ protestantov, ktorí v skutočnosti zbavujú človeka slobodnej vôle a chcú, aby každý veriaci mal neomylnú istotu o zotrvaní a o spáse. Tento blud teda zavrhol už Tridentinum, lebo k dosiahnutiu spásy, ako som už povedal, treba aj našej spolupráce a tá je neistá a pochybná. Preto chce Boh, aby sme sa vždy obávali jednak seba samých, aby sme nespoliehali opovážlivo na svoje sily, jednak aby sme mali istotu o jeho dobrej vôli a pomoci, keď ho budeme prosiť, aby bola naša nádej v jeho dobrotu istá. Sv. Tomáš⁷⁶ vraví, že musíme s istotou očakávať od Boha večnú blaženosť, spoliehajúc sa na jeho moc a milosrdenstvo.

Pretože teda musí byť istá naša nádej v Boha, preto musí byť istý aj dôvod našej nádeje. Keby základ našej nádeje nebol istý, lež pochybný, nemohli by sme s istotou v Boha dúfať a očakávať od neho spásu a prostriedky k nej potrebné. Sv. Pavol však žiada, aby sme boli v nádeji pevní a neochvejní, ak sa chceme spasiť: „Keď len osta-

nete verní a stáli vo viere a neoddielite sa od nádeje evanjelia, ktoré ste počuli.” (Kolos. 1, 23.) A inde hovorí na potvrdenie toho, že naša nádej musí byť nezvratná ako bezpečná a pevná kotva, pretože sa opiera o prisľúbenie Božie, ktoré nemôže sklamať: „*Ale si želáme, aby každý z vás preukazoval tú istú horlivosť, že splní nádej až do konca... aby sme pre dve nepremeniteľné veci, pri ktorých je nemožné, aby Boh luhal, mali prepevné potešenie, ktorí sme sa utiekali pridržať sa predloženej nádeje, ktorú máme ako kotvu duše i bezpečnú i pevnú.*” (Žid. 6, 11, 18, 19.) Preto naša nádej, hovorí sv. Bernard,⁷⁷ opierajúca sa o prisľúbenie Božie, nemôže byť neistá. Naše očakávanie nejaví sa nám márnym a naša nádej pochybnou, pretože sa opiera o tri veci, o lásku, s ktorou nás Boh prijal za dievky, o pravdivosť jeho prisľúbenia a o jeho moc, ktorou môže sľuby splniť.

Preto napomína sv. apoštol Jakub, aby kto si praje božských milostí, prosil o ne Boha nie pochybovačne, lež s istou dôverou, že obdrží: „*Ale nech prosí s vierou, bez pochybovania.*” (Jak. 1, 6.) Ak bude o ne prosiť s pochybovaním, nedostane nič: „*Lebo kto pochybuje, podobá sa vlně morskej, ktorú vietor ženie a sem tam hádže, taký človek teda nech sa nenazdáva, že dostane niečo od Pána.*” (Jak. 1, 6, 7.) Sv. Pavol chváli Abraháma preto, že nepochyboval o Božích prisľúbeniach, vediac, že Boh nemôže sklamať v tom, čo sľúbil. „*Nepochyboval nedôverčivo o prisľúbení Božom, ale posilnil sa vierou a dal česť Bohu v plnom presvedčení, že čokoľvek sľúbil, má moc i vykonať.*” (Rím. 4, 20, 21.) Preto nás Ježiš Kristus upozornil, že dostaneme všetky milosti, po ktorých túžime, keď o ne budeme prosiť s pevným presvedčením, že ich dostaneme. „*Preto povedám vám: všetko, čo si len žiadate v modlitbe, verte, že dostanete a stane sa vám.*” (Mar.

11, 24.) Slovom, Boh nás nechce vyslyšať, len keď sme presvedčení o vyslyšaní.

Pristúpme teda k svojej veci. Naša nádej na spasenie a na prostriedky k nemu potrebné musí byť istá vzhľadom k Bohu. Dôvodom tejto nádeje sú, ako sme poznali, Božia moc, milosrdenstvo a vernosť. Medzi nimi je však najsilnejším a najistejším dôvodom neomylná Božia vernosť v plnení prisľúbení. Boh nám sľúbil, že nás pre zásluhy Ježiša Krista spasí a dá nám milosti k spásu potrebné. Hoci totiž veríme, že Boh je nekonečne mocný a milosrdný, predsa by sme nemohli celkom iste dúfať v spásu, ako dobre upozorňuje Juenin, keby nám ju Pán nebol iste sľúbil. Tento sľub však bude splnený len vtedy, keď sa budeme modliť, ako vyplýva z Písma svätého: „*Pýtajte, a dostanete.*” (Ján 16, 24.) „*Keď budete niečo pýtať od svojho Otca v mojom mene, dá vám.*” (Ján 16, 23.) „*Dá dobré veci tým, ktorí ho prosia.*” (Mat. 7, 11.) „*Treba vždy sa modliť a neustávať.*” (Luk. 18, 1.) „*Nemáte preto, že neprosíte.*” (Jak. 4, 2.) „*Keď kto z vás potrebuje múdrosti, nech si prosí od Boha.*” (Jak. 1, 5.) Plynie to i z mnohých iných miest, ktoré sme uviedli prv. Preto učia všeobecne svätí Otcovia a bohoslovci, ako sme dokázali v 1. hlave I. dielu, že modlitba — je nevyhnutným prostriedkom spásy.

Keby sme však nemali istotu, že Boh dáva všetkým milosť, aby sa mohli skutočne modliť — bez novej zvláštnej milosti — nemohli by sme mať istý a pevný základ v Bohu, aby nám bolo možné s istotou očakávať spasenie. Tento základ bol by len neistý a podmienený. Ak mám istotu, že modlitbou si vyprosím život večný a všetky milosti k tomu potrebné a keď viem, že mi Boh neodoprie milosť skutočne sa modliť, ak len chcem (pretože táto milosť je daná všetkým), mám bezpečný základ nádeje, že ma Boh spasí, ak len neodopriem svoje spolupôsobenie. Keď

však pochybujem, či mi Boh dá, alebo nedá zvláštnu milosť, potrebnú k skutočnej modlitbe, ktorú milosť neposkytuje všetkým, nemám pre svoju nádej v Bohu bezpečný základ, ale pochybný a vratký, pretože je neisté, či mi dá Boh onu zvláštnu milosť, potrebnú k modlitbe. Príčina tejto neistoty nebola by potom vo mne, lež i v Bohu. Tým by bola zničená kresťanská nádej, ktorá musí byť podľa slov apoštolových: nezvratná, pevná a bezpečná. Aby som povedal pravdu, nechápem, ako môže kresťan plniť prikázania o nádeji, ako môže náležite a bezpečne očakávať od Boha spásu a nevyhnutné milosti a zároveň nemať istotu, že Boh dáva všetkým aspoň milosť skutočnej modlitby, keď ju chce človek prijať a že k tomu nepotrebuje inej zvláštnej pomoci.

Záver.

Končím. Táto naša sústava alebo tento náš názor, ktorý zastáva už toľko bohoslovcov a tiež naša najmenšia kongregácia, dá sa veľmi dobre srovnáť s milosťou vnútorne účinnou, s ktorou konáme neomylnne, hoci slobodne, dobré skutky. Nemožno poprieť, že Boh môže svojou všemohúcnosťou pohnúť a priviesť ľudské srdcia, aby slobodne chceli to, čo on, ako hovorí Písmo sväté: „*Ako vodovody, tak je srdce kráľovo v ruke Pánovej, kdekoľvek chce, nakloňuje ho.*” (Prísl. 21, 1.) „*Ducha svojho položím do vás a učiním, aby ste podľa prikázaní mojich chodili.*” (Ez. 36, 27.) „*Rada moja stáť bude, a každá moja vôľa sa stane.*” (Iz. 46, 10.) „*Zmenšuje rozum kniežatám ľudu zeme.*” (Jób. 12, 24.) „*A Boh pokoja . . . nech vás prispôsobí ku všetkému dobrému, aby ste plnili jeho vôľu. Nech vykonáva vo vás, čo sa mu ľúbi, skrze Ježiša Krista.*” (Žid. 13, 20, 21.) Nemožno poprieť, že svätý Augustín a svätý Tomáš hlásali učenie o milosti vnútorne, svojou povahou účinnej. Je to patrné z viacerých miest, najmä z tých, ktoré uvediem. Sv. Augustín⁷⁹ hovorí: „Boh to učinil len skrz vôľu ľudí samých, pretože má bez všetkej pochyby neobmedzenú moc, aby hýbal ľudskými srdcami. Inde:⁸⁰ „Boh pôsobí v srdci ľudí, aby skrze nich vykonal, čo chce, aby vykonalí.” Inde:⁸¹ „Hoci všetci činia dobro, ktorým ctia Boha, predsa on sám pôsobí, aby činili, čo im prikazuje.” Inde:⁸² „Je isté, že keď konáme, sme to my, ktorí konáme; on však pôsobí, aby sme konali, lebo dáva vôľi najúčinnějšíu silu podľa svojich slov: „*učiním, aby ste podľa prikázaní mojich chodili.*” (Ez. 36, 27.) Inde⁸³ hovorí k slovám apoštolovým:

„Boh je to, ktorý pôsobí vo vás i chceť i konať podľa (svojej) dobrej vôle.“ (Filip 2, 13.) „My teda chceme, ale Boh pôsobí v nás i chceť i konať.“ Inde:⁸⁴ „Pretože vôľu pripravuje Pán, musíme ho prosiť, aby sme chceli toľko, koľko stačí, aby sme chcenie obrátili na skutok.“ Inde:⁸⁵ „Boh vie pôsobiť v samých srdciach, nie síce, aby ľudia verili, keď nechcú, čo je nemožné, lež aby sa stali ehtiaci z nechtiacich.“ Inde:⁸⁶ „V srdciach ľudí koná nielen pravé zjavenia, lež i dobrú vôľu.“ Inde:⁸⁷ „Naša vôľa môže toľko, koľko chce Boh, aby zvládla.“ Inde:⁸⁸ „Vôľa, ktorá udržuje tvora na žive, je tak v moci Božej, že ju ohýba, ako chce a kedy chce.“ Anjelský učiteľ, sv. Tomáš⁸⁹ kdesi vraví: „Boh hýba nezmeniteľne vôľou pre účinnosť hybnej moci, ktorá nemôže ostať bez účinku.“ Inde:⁹⁰ „Láska má neschopnosť hrešiť z moci Ducha svätého, ktorý pôsobí neomylné, čokoľvek chce. Preto je nemožné, aby toto dvoje bolo zároveň pravdivé: že Duch svätý chce niekoho hýbať k úkonu lásky, a že on stratí hriechom lásku.“ Inde:⁹¹ „Keď Boh hýbe vôľu k niečomu, je pri tomto predpoklade nemožné, aby sa vôľa k tomu nepohnula.“

S naším názorom dá sa však dobre srovnáť aj milosť opravdu dostatočná, ktorá je daná všetkým. Keď s ňou človek spolupôsobí, dostane milosť účinnú; keď však s ňou nespolu-pôsobí a jej odporuje, právom mu bude milosť účinná odopretá. Tak nemajú nijakej výhovorky tí hriešnici, ktorí tvrdia, že nemajú sily proti pokušeniam. Keby sa totiž modlili s obyčajnou milosťou, danou všetkým, dostali by onu silu a spasili by sa. Keď však nepripustíme túto všeobecnú milosť, s ktorou sa môže každý aspoň modliť (k modlitbe nepotrebuje nijakej inej zvláštnej milosti), a modlitbou si vyprosiť väčšiu pomoc k zachovávaní zákona, nechápem, aký smysel by mali nesčetné výroky Písma sv., kde sú duše nabádané, aby sa vrátili k Bohu, aby zvíťazili nad pokušením a

aby pracovali podľa pokynov Božích. „*Pripustíte si to, priestupníci, k srdcu!*” (Iz. 46, 8.) „*Obráťte sa a žite.*” (Ez. 18, 32.) „*Obráťte sa a čiňte pokánie.*” (Ez. 18, 32.) „*Zbav sa okovy svojho hrdla.*” (Iz. 52, 2.) „*Podťte ku mne všetci, ktorí sa ustávajú a ste obťažaní.*” (Mat. 11, 28.) „*Odporujte silní vo viere.*” (1. Peter 5, 9.) „*Choďte, dokiaľ máte svetlo.*” (Ján 12, 35.) Keby bola pravda, že nie je daná všetkým milosť modlitby, aby skrze ňu dosiahli väčšiu pomoc a nakoniec spásu, nechápem, aký smysel by mohli mať tieto svedectvá Písma a ako by mohli kazatelia tak dôrazne nabádať všetkých bez rozdielu, aby sa obrátili, aby odporovali nepriateľom spásy, aby kráčali po ceste ctnosti a aby sa s dôverou a vytrvalosťou o to všetko modlili, keby nebola daná milosť modlitby každému a mali ju len tí, ktorí dostali účinnú milosť modlitby. A nechápem, ako by bolo možno spravodlivo vyčítať všetkým hriešnikom, že odporujú milosti a pohŕdajú volaním Božím: *Vy sa vždycky protivíte Duchu svätému.*” (Sk. ap. 7, 51.) „*Pretože som vás volala a odopierali ste: rozťahovala som svoju ruku a nebolo nikoho, kto by pozoroval, pohŕdali ste všetkou mojou radosťou a na moje dohováranie ste nedali, aj ja smiať sa budem.*” (Prísl. 1, 24—26.) Keby im chýbala i vzdialená, pravda účinná milosť modlitby, ktorú prehlasujú odporci za nutnú k modlitbe, nechápem, ako by zaslúžili hriešnici výčitku.

Končím. Myslím, že by bolo želaním niektorého čitateľa, aby som pouvažoval v tomto spise obširnejšie a presnejšie o páľčivej, toľko spornej otázke, od čoho závisí účinnosť milosti, o sprievodnej milosti, o rozkoši, ktorá vífazi morálnym vplyvom, o rozkoši relatívne vífaznej podľa intenzity. K tomu však nestačí takáto knižočka, ktorú som chcel úmyselne urobiť malú, aby sa ľahšie čítala. Aby som prebral ono nesmierne more názorov, bolo by treba niekoľkých sväzkov.

Túto prácu však už dostatočne vykonali druhí. To nebolo mojou úlohou. Chcel som ku cti Božej prozreteľnosti a dobroty dokázať pravdu, obsaženú v nadpise tohto druhého dielu, aby som pomohol hriešnikom, aby sa neoddávali zúfalstvu a spolu, aby nemali výhovorky, ako by nemali sily — proti útokom tela a pekla. Dokázal som im, že nik zo zatratených nezahynul pre dedičný hriech Adamov, lež len vlastnou vinou, pretože Boh neodopiera nikomu milosť modlitby, pre ktorú dostane človek od Boha pomoc, aby premohol každú žiadostivosť a každé pokušenie. Napokon bolo mojím hlavným cieľom povzbudiť všetkých, aby sa každý venoval pilnejšie a horlivejšie modlitbe, ak sa chce spasiť. Veď toľko úbohých duší stráca Božiu milosť a žije ďalej v hriechu a nakoniec upadá do záhuby, pretože sa nemodlia a neutiekajú sa k Bohu o pomoc. Ale horšie je, musím to znovu povedať, že málo kazateľov a málo spovedníkov povzbudzuje zvlášť svojich poslucháčov a kajúcnikov k modlitbe, bez ktorej nie je možné zachovať prikázania a obdržať zotrvanie v milosti Božej.

Keď som poznal z toľkých miest Písma svätého Starého i Nového zákona úplnú potrebu modlitby, nariadil som, aby sa na misiách našej kongregácie konala vždy kázeň o modlitbe a koná sa to už mnoho rokov. Prehlasujem znovu a znovu a budem to hlásať až do smrti, že celá naša spása závisí od modlitby a že preto všetci spisovatelia vo svojich knihách, všetci kazatelia vo svojich kázňach, všetci spovedníci v sviatosti pokánia nemali by zdôrazňovať žiadnu inú vec viac, ako ustavičnú modlitbu. Mali by stále napomínať, volať a bez prestania opakovať: Modlite sa, modlite sa a neprestávajúce sa modliť, pretože, ak sa budete modliť, bude istá vaša spása, ale keď sa prestanete modliť, bude istá vaša záhuba. Tak by mali činiť všetci kazatelia a duchovní vodcovia, pretože žiadna katolícka (bohovedná)

škola nepochybuje o tejto pravde, že kto sa modlí, dostane milosť a spasí sa. Je však málo tých, ktorí sa touto pravdou riadia a preto je i málo tých, ktorí dochádzajú spásy.

Poznámky.

DIEL I.

Úvod.

¹ S. Th. 2—2, q. 83, a. 17.

² Tamže.

Hlava I.

¹ Pelagius bol mních irského pôvodu. Žil koncom 4. stor. v Ríme. Z reakcie proti manicheizmu začal hlásať náuku o úplnej zachovalosti ľudskej prirodzenosti a nepotrebnosti milosti nadprirodzenej (naturalizmus). Bol zavrhnutý na niekoľkých cirkevných snemoch.

² De nat. et gr. c. 17. Ml 44, 255.

³ Ján Wiklef (1324—1384), Angličan, revolučný reformátor, ktorý upadol do početných bludov a ocitol sa v spore s cirkevnou i svetskou vrchnosťou.

⁴ De iustitia et iure 1. II, c. 37, dub. 3, n. 10.

⁵ Contra 2 epist. Pelag. 1. II, c. 8. Ml 44, 584.

⁶ Conc. Araus. II. c. 20 Dz 193; Trid. sess. VI, can. 3. Dz 813.

⁷ Op. imperf. in Math. h. 18. Mg 56, 730.

⁸ De eccles. dogmat. c. 56. Ml 58, 995.

⁹ De dono persev. c. 16. Ml 45, 1017.

¹⁰ Mor., reg. 56. Mg 31, 783—787.

¹¹ De pecc. meritis et remiss. 1. II, c. 2. Ml 44, 151.

¹² S. Th. 3, q. 39, a. 5.

¹³ S. Th. 2—2, q. 83, a. 2.

¹⁴ Dial. 1. I, c. 8. Ml 77, 183.

¹⁵ S. Th. 2—2, q. 83, a. 2 ad 1. et 3.

¹⁶ Enarr. in Ps. 102, n. 10. Ml 37, 1324.

¹⁷ De precat. or. 1.

¹⁸ De salut. docum. c. 28. Ml 40, 1057. Dielo nie je od sv. Augustína.

¹⁹ S. Th. 1, q. 94, a. 4 ad 5.

²⁰ Adv. Pelag. haer. Tract. Ml 59, 117.

²¹ Litt. de orat. in comm.

²² De libertate christiana.

- 23 De gratia Christi 1. III, c. 13.
- 24 De nat. et gr. c. 43 Ml 44, 271.
- 25 Sess. VI. c. 11 Dz 804.
- 26 De nat. et gr. c. 69. Ml 44, 289.
- 27 De gr. et lib. arb. c. 16. Ml 44, 900.
- 28 De Spir. et litt. c. 19. Ml 44, 221.
- 29 S. 156, n. 3. Ml 38, 851.
- 30 In Quadr. s. 5, n. 4. Ml 183, 179.
- 31 De orat. Dom. or. 1. Mg 44, 1123. Nasledujúce slová z knihy Múdrosti sa týkajú v Písme sv. len náboženskej múdrosti a nie čistoty v smyselných pokušeniach.
- 32 S. Th. 1—2, q. 109, a. 4 ad 2.
- 33 De perfectione iust. hom. c. 3. Ml 44, 295.
- 34 S. 55, n. 1. Ml 39, 1849. Reč nie je od sv. Augustína.
- 35 Waddingus, Opera, Orac. III, S. Bonaventura, Vita S. Francisci c. X, n. 1.
- 36 In epist. I. ad Cor. X, 13. Ml 68, 530.
- 37 Sess. XXV. Dz 984.
- 38 Inst. Christ. 1. III, c. 20, n. 20.
- 39 Lib. IV Sent., dist. 45, q. 3, a. 2 ad 2 et 5.
- 40 S. Th. 2—2, q. 83. a. 11 ad 3.
- 41 De purg. 1. II. c. 15.
- 42 In S. Th. Suppl. q. 71, a. 6 ad 1.
- 43 De statu animarum post vitam q. 4, dub. 2, § 3, n. 29.
- 44 De civit. Dei 1. XX, c. 9, n. 2. Ml 41, 674.
- 45 IV. Sent., d. 45, q. 2, a. 1, sol. 2.
- 46 Enarr. in Ps. 37, n. 3. Ml 36, 397.
- 47 IV. Sent., d. 21, q. 1, a. 1. q. 2.
- 48 In Math. hom. 23, n. 8. Mg 57—58, 317.
- 49 Srov. pozn. 47, sol. 3. Sv. Tomáš hovorí o treste straty.
- 50 De quattuor hom. noviss. p. 3, a. 19.
- 51 Epist. ad Aug. c. 3. Ml 33, 1130. List nie je od neho.
- 52 Jób 36, 8. Na tomto mieste nie je reč
- 53 Sermo de animabus.
- 54 De cura pro mort. ger. c. 18. Ml 40, 609.
- 56 De eccl. triumph. 1. I, c. 9.
- 57 De fide, disp. 5, sect. 8, n. 8.
- 55 De paupert. Chr. q. 1, a. 1.
- 58 Inst. mor. p. 2, 1. V. c. 6, q. 5.
- 59 De statu animae post vitam q. 6, dub. 3, § 1, n. 3.

- ⁶⁰ Quodlibet 9, a 16, ad 1.
⁶¹ Sent. 1. IV, d. 15, q. 4, a. 1, sol. 3; tamže q. 3, a. 2 ad 1.
⁶² Universa mor. theol., De virt. relig. p. 2, c. 2, a. 4, q. 1.
⁶³ In Summam D. Thomae 2—2, q. 83, a. 4,
⁶⁴ Devotiss. expos. in Salut. angel.
⁶⁵ Sermo de aquaeductu n. 3. 5. 6. MI 183, 441.
⁶⁶ De sancta virginitate c. 6, MI 40, 399.
⁶⁷ Sermo de aquaeductu n. 7. MI 183, 441.
⁶⁸ De Ssanae Virg. Mariae laudibus.
⁶⁹ Corona Virg. Mariae c. 15. MI 96, 304. Dielo pochádza od neznámeho autora.
⁷⁰ In S. Mariae zonam. Mg. 98, 378.
⁷¹ In Nativ. B. M. V., s. 1. MI 144, 740.
⁷² S. Theol., p. 4, tit. 15, c. 22.
⁷³ De exalt. B. V. in gloria s., a. 2 c. 3.
⁷⁴ De Nativ. B. M. V., Sermo c. 8.
⁷⁵ Podľa Waltera, Opera dogm. S. Alph. II, 646 ide skôr o sv. Bernardina Sienského.
⁷⁶ Theol. Mor., pal. 29, cert. 4.
⁷⁷ Comm. in lib. I. Reg. c. IV., n. 11.
⁷⁸ Super Salut. angel., exerc. 15.
⁷⁹ Il divoto di Maria p. 1, c. 5, 3.
⁸⁰ Triple couronne de la Mère de Dieu tr. 2, ch. 10, § 2—3.
⁸¹ La véritable Dévotion envers la S. Vierge p. 1, tr. 1, q. 5, § 2.
⁸² Ep. 50 na konci Theologie, vyd. Paris 1714.
⁸³ Sermo de aquaeductu n. 7. MI 183, 441.
⁸⁴ Theol. mentis et cordis 1. X, dis. 4, c. 1, spec. 1.
⁸⁵ De myst. Chr. disp. 23, sect. 3, n. 4.
⁸⁶ S. 1, q. 25, a. 6 ad 4.

Hlava II.

- ¹ Comm. in Math. c. 18, n. 5. MI 9, 1020.
² De mart. s. 1.
³ Cit. Rodriguez, Exerc. perf. p. 1, tr. 5, c. 14.
⁴ Expos. in Luc. c. 11.
⁵ De casto connubio c. 22.
⁶ Liber de modo bene vivendi c. 49. MI 184, 1272. Nie je od sv. Bernarda.
⁷ Hom. in Ps. 145, n. 6.

- 8 *Diaeta salutis* tit. 2, c. 5.
 9 *Hom. de Consubst. adv. Anom.* n. 7. Mg 48, 767—768.
 10 *De perfectionis gradibus* c. 12.
 11 *S. 43 De orat., jej. et eleem.* Ml 52, 321.
 12 *De div. gratia* q. 2, dub. 5, § 3, n. 30.
 13 *De salut. docum.* c. 28. Ml 40, 1057.
 14 *Sermo pro Dom. V. p. Pascha.*
 15 *Vulgata má miesto „zemou temnôt“ slová „zemou ne-
 skorou“.* Podľa toho znie aj parafráza sv. Alfonza.
 16 *In Math. hom.* 54, n. 5.
 17 *Expos. in Ps. 129, n. 1; srov. Mg 57—58, 539.*
 18 *In Ps. 62, n. 14.* Ml 36, 755.
 19 *In Act. Ap. hom.* 36, n. 3. Mg 60, 261.
 20 *De perf. vitae* c. 5.
 21 *Sent. 1. III, c. 7, n. 11.* Ml 83, 674.
 22 *Exerc. perf. p. 1, tr. 6, c. 3.*
 23 *Coll. 10, c. 10.* Ml 49, 834—836.
 24 *De profectu Relig. 1. II, c. 65.*
 25 *Nemožno overif.*
 26 *In Math. h. 57, n. 4.* Mg 57—58, 563.
 27 *In festo s. Andr. s. 1, n. 10.* Ml 183, 509.
 28 *Lignum vitae: De orat.* c. 6.
 29 *De coenob. Instit. 1. II, c. 10.* Ml 49, 99.
 30 *In Quadrag. s. 5, n. 5.* Ml 183, 180.

Hlava III.

- 1 *Cont. monast. c. 1, n. 5.* Mg 31, 1335.
 2 *S. Th. 2—2, q. 83, a. 15 ad 2.*

1. Za čo sa máme modliť.

- 3 1. c.
 4 *Corn. a Lap. Comm. in Joan. 16, 23; Habert, De virt. relig. c. 4, § 11.*
 5 *Nemožno overif.*
 6 *De corrept. et gr. c. 12, 35.* Ml 44, 938.
 7 *In Ep. 1. Joan. 5, 16.* Ml 93, 117—118.
 8 *De poenit. 1. I, c. 10.* Ml 16, 500.
 9 *In Joan. tr. 102, n. 1.* Ml 35, 1896.
 10 *S. Prosp. Lib. Sent. ex operibus s. Aug. delib. c. 213.*
 Ml 51, 457.

- ¹¹ S. Th. 2—2, q. 83, a. 6.
¹² In Quadrag. S. 6, n. Ml 183, 183?

2. Pokora pri modlitbe.

- ¹ S. Bonaventura, Leg. s. Franc. c. 6.
² De corrept. et gr. c. 2, n. 3. Ml 44, 217.
³ De Spir. et anima c. 12. Ml 40, 788. Dielo nie je jeho.
⁴ Sermo de Scr. 76, n. 6. Ml 38, 481.
⁵ Enarr. in Ps. 70, Sermo 1, n. 1. Ml 36, 874.
⁶ U Blossia, Concl. animae fidel. 1. II, c. 3.
⁷ Lettere di S. Teresa, con le Annot. di Mons. Giov. di Palafox e Mendoza.

3. Dôvera pri modlitbe.

- ¹ S. Th. 2—2, q. 83, a. 15 ad 3.
² In Annunt. B. M. V. S. 3, n. Ml 183, 394.
³ Apud s. Thomam De eruditione princ. 1. II, c. 5.
⁴ S. Bernardus, In Cant., S. 32, n. 8. Ml 183, 950.
⁵ In Annunt. B. M. V., S. 3, n. 3. Ml 183, 394.
⁶ Scala Paradisi, gr. 28. Mg 88, 1139.
⁷ Const. monast. c. 1, n. 5. Mg 31, 1335.
⁸ Confess. 1. XII, c. 1. Ml 32, 826.
⁹ Sermo 105, n. 1. Ml 38, 619.
¹⁰ S. 47, n. 1 in App. Ml 39, 1838. (Nie je jeho.)
¹¹ S. Th. 2—2, q. 83, a. 16 ad 1.
¹² In Joan. tr. 44, n. 13. Ml 35, 1718.
¹³ Hom. „Non esse desperandum” n. 7.
¹⁴ Const. monast. c. 1, n. 4. Mg 31, 1331.
¹⁵ In Ps. Poenit. Expos. Ps. VI, n. 1. Ml 79, 632. (Pochyb-
ného pôvodu.)
¹⁶ Ep. 21 ad Damasum, de filio prod. n. 22. Ml 22, 387.
¹⁷ In Joan. tr. 44, n. 13. Ml 35, 1718.
¹⁸ S. Th. 2—2, q. 83, a. 16 in c. et ad 2.
¹⁹ Comp. Theol. p. 2, c. 2
²⁰ Nemožno overif.
²¹ Hom. de Moyse(?)
²² Comm. in Ev. Math. c. 11, v. 28. Ml 26, 78.
²³ S. 71, n. 11. Ml 38, 450.
²⁴ In Act. Ap., hom. 36, n. 3. Mg 60, 262.
²⁵ In Math. hom. 22, n. 5. Mg 57—58, 306.

- ²⁶ In Joan. tr. 41, n. 3. Ml 35, 1694.
²⁷ Sermo 354, n. 7. Ml 39, 1567.
²⁸ Sermo 105, c. 1, n. 1. Ml 38, 619.
²⁹ In Math. hom. 22, n. 6. Mg 57—58, 307.
³⁰ De civ. Dei. 1. XXII, c. 8, n. 3. Ml 41, 762. Sv. Alfonz
 uživa textu v prenesenom smysle.

4. *Vytrvalosť v modlitbe.*

- ¹ Sess. VI, c. 13. Dz 806.
² De dono persev. c. 6, n. 10. Ml 45, 999.
³ De merito c. 38, n. 16.
⁴ S. Th. 3, q. 39, a. 5.
⁵ De orat. c. 34. Mg 79, 1174.
⁶ De iustif. 1. III, c. 13, ob. 1.
⁷ Sermo 61, n. 6. Ml 38, 411.
⁸ Comment. in Luc. XI, 8.
⁹ In Ps. Poenit. Expos. Ps. VI, n. 2. Ml 79, 633. (Pochyb-
 ného pôvodu.)
¹⁰ Apolog. adv. Gentes c. 39. Ml 1, 532.
¹¹ Hom. super Ev. Math. n. 4. Ml 30, 285. (Nepochádza
 od neho.)
¹² De Iustitia et Iure, 1. II, c. 37, dub. 3, n. 11 et 12.
¹³ Sermo de Scr. 61, c. 5. Ml 38, 411.
¹⁴ In Genesim hom. 30, n. 6. Mg 53—54, 281.
¹⁵ Expos. in Ps. IV, n. 2. Mg 55, 41.
¹⁶ In Math. hom. 23, n. 4. Mg 57—58, 312—313.
¹⁷ De nat. et gr. c. 68, n. 82. Ml 44, 288.
¹⁸ De uno S. Confessore s. 5, 4.
¹⁹ Vita descritta dal P. T. Campora S. J. 1. I, c. 6.
²⁰ Hom. 1. 3, hom. 70 (In solemn. O. Sanct., hom. 2)
 Ml 94, 450.

DIEL II.

Hlava I.

- ¹ Enarr. in Ps. 121, n. 1. Ml 37, 1618.
² Rhetor. 1. II, c. 4.
³ De Deo Deique propr. 1. X, c. 5. ss.
⁴ Man. Thomist., 4, de Vol. Dei c. 3.
⁵ De Div. Volunt. q. 2, dub. 1, § 2.
⁶ Praelect. Theol. de Deo, q. 17, a. 10, concl. 3.

- 7 Hist. Pelag. 1. II, c. 15.
- 8 Praelect. Theol. de Gr. Chr. q. 3, de Praedest.
- 9 Ep. 2 ad Nicol. P. Ml 126, 44.
- 10 Can. 6, Mansi 7, 1009.
- 11 Mansi 7, 1012.
- 12 Mansi 14, 921.
- 13 Dz 1362, 1380.
- 14 Dz 794.
- 15 Dz 1096.
- 16 Dz 1096.
- 17 I. Sent. dist. 46, a. 1, q. 1, concl.
- 18 Enchir. c. 103. Ml 40, 280; De corrept. et gr. c. 14 et 15. Ml 44, 942—945.
- 19 In Ep. I ad Tim. c. 2, lect. 1.
- 20 Respons. ad Capit. obj. Vincent. c. 2. Ml 51, 179.
- 21 In Ep. I ad Tim. hom. 7, n. 2. Mg 62, 536.
- 22 Enchir. c. 102. Ml 40, 280.
- 23 De fide orth. 1. II, c. 29. Mg 94, 970.
- 24 I. Sent. dist. 46, a. 1, q. 1.
- 25 In Ev. Joan. c. 6, lect. 4, n. 9.
- 26 In Joan. hom. 45, n. 3. Mg 59, 254—255.
- 27 In Ep. ad Herb. c. 12, lect. 3.
- 28 In Ep. I. ad Tim. c. 2, lect. 1.
- 29 Srov. I. Sent. dist. 46, q. 1, a. 1.
- 30 S. Th. 1, q. 19, a. 6 ad 1. Odtiaľ až po slová „Prejdime však k iným výrokom” líši sa prvé vydanie neapolské (Gius. di Domenico 1759) od vydania z toho istého roku u Remondiniho v Bassane.
- 31 De Deo 1. X, c. 3, n. 5.
- 32 Adv. Marc. 1. IV, c. 29. Ml 2, 465.
- 33 Lib. de Poenit. c. 4. Ml 1, 1344.
- 34 Podľa pôvodného textu: „Lebo (len na chvíľku) trestá v rozhorlení, ale po celý život trvá jeho milosť.”
- 35 Hom. in Ps. 29, v. 6.
- 36 Comment. in Ps. 67, v. 22.
- 37 Enarr. in Ev. Lucae c. 19, v. 41. Mg 123, 1034.
- 38 In Math. hom. 74, n. 3. Mg 57—58, 682—683.
- 39 De Deo 1. X, c. 3, n. 5.
- 40 Nodus praedest. dissol. p. 1, § 1, n. 2.
- 41 De Deo 1. X, c. 4 et 5.

- 42 Comment. In Ep. ad Ephes. 1. I, c. 1, v. 11. Ml 26, 485.
- 43 Comment. In Is. 1. XVII, c. 63, v. 8ss. Ml 24, 639.
- 44 Ep. ad Aug. 7. (Inter ep. s. Aug. ep. 226) Ml 33, 1010.
- 45 Ep. 24 ad Severum n. 9. Ml 61, 291.
- 46 De paradiso 1. VIII, n. 39. Ml 14, 309.
- 47 Comment. in Ep. I ad Tim. c. 2, v. 1—4. Ml 17, 492.
- 48 Hom. de fer. repreh. n. 6. Mg 51—52, 144.
- 49 De spir. et litt. c. 33, n. 58. Ml 44, 238.
- 50 Sess. V de orig. Dz 792.
- 51 Sermo 73 de Asc. 1, c. 4. Ml 54, 396.
- 52 Corn. a Lap. in Is. 40, 2.
- 53 1. c. § 2, n. 1.
- 54 Theol. Dogm. ad usum Sem. Petroc. 1. III, c. 3, q. 4.
- 55 Expos. in Ep. 2 ad Cor. 5, 15. Ml 30, 818. (Pochybného pôvodu.)
- 56 De interpell. Job et David 1. III, c. 2, n. 4. Ml 14, 379.
- 57 De Cain et Abel 1. II, c. 3, n. 11. Ml 14, 364—365.
- 58 In Ps. 118, s. 14, n. 41. Ml 15, 1481.
- 59 Sermo 21, de Nativ. D. I, c. 1. Ml 54, 191.
- 60 In Joan. tr. 12, n. 12. Ml 35, 1490.
- 61 Enar. in Ps. 102, n. 6. Ml 37, 1320.
- 62 Sermo 22, c. 9. Ml 38, 154.
- 63 Enarr. in Ps. 148, n. 8. Ml 37, 1942.
- 64 Theol. dogm. ad usum Sem. Petr. 1. c.
- 65 De symb. ad Catech. s. II, c. 8. Ml 40, 647. Dielo nie je jeho.
- 66 In Ep. 1 ad Tim. c. 2, lect. 3.
- 67 Dz 1096.
- 68 De Gr. Christi 1. III, c. 20.
- 69 1. c. § 1, n. 10.
- 70 Lib. Medit. c. 14. Ml 40, 910. Dielo nie je jeho.
- 71 S. Th. 1, q. 22, a. 2 ad 2.
- 72 De malo q. 5, a. 2.
- 73 S. 294, c. 3. Ml 38, 1337.
- 74 Ep. 166 ad Hier. c. 6, n. 16. Ml 33, 727.
- 75 De Lib. arb. 1. III, c. 23, n. 66. Ml 32, 1304.
- 76 Or. 40 in S. Bapt. n. 23 Mg 36, 390. Sv. Alfonz usudzuje a minori ad maius.
- 77 De infantibus, qui permature abripiuntur.
- 78 II. Sent. dist. 33, q. 2, a. 2.

⁷⁹ De malo q. 5; a. 3.

⁸⁰ II. Sent. dist. 33, q. 2, a. 2.

Hlava II.

- ¹ I. Sent. dist. 46, q. 1, a. 1.
² Ep. ad Patres Conc. Cath. n. 7. (Ep. 181 inter ep. s. Aug.) Ml 33, 782.
³ Ep. 21 ad Episc. Gall. c. 6. Ml 50, 532.
⁴ Dz 804.
⁵ In Joan. Ev. 1. XI, c. 17, v. 12 et 13. Mg 74, 518—527(?).
⁶ In Ep. ad Rom. hom. 16, n. 9. Mg 60, 561.
⁷ Hom. de Petit. Filior. Zebed. n. 5.
⁸ Ep. 1. II, ep. 270 ad Apoll. Mg 78, 669.
⁹ Catech. 18, n. 31. Mg 33, 1054.
¹⁰ De gr. Christi 1. III, c. 20.
¹¹ Contra Jul. Pelag. 1. I, c. 4, n. 14. Ml 44, 649
¹² Ep. 140, ad Cypr. n. 5. Ml 22, 1169.
¹³ In Ps. 118, s. 12, n. 13. Ml 15, 1436.
¹⁴ Sermo 67, de Pass. 16, c. 6. Ml 54, 371.
¹⁵ Tract. in Ps. 59, n. 4. Ml 9, 585.
¹⁶ Srov. pozn. 2.
¹⁷ De lib. arb. 1. III, c. 19, n. 53. Ml 32, 1297.
¹⁸ ib. c. 22, n. 65. Ml 32, 1303.
¹⁹ In Ep. ad Hebr. c. 12, lect. 3.
²⁰ De Verit. q. 14, a. 11 ad 1.
²¹ In Ev. Joan. c. 6, lect. 5.
²² I. Sent. dist. 46, q. un. ad 1.
²³ Roku 1536. Acta p. 7, c. 32. Mansi 32, 1264.
²⁴ De Gr. et. Lib. Arb. 1. I, c. 11.
²⁵ In Ep. ad Hebr. c. 12, lect. 3.
²⁶ De Ver. q. 14, a. 11 ad 1.
²⁷ Srov. pozn. 13.
²⁸ Srov. pozn. 24.
²⁹ In Purif. B. Mariae, s. 1, n. 2. Ml 183, 366.
³⁰ De Gr. et lib. arb. 1. II, c. 7.
³¹ Contra Gent. 1. III, c. 160.
³² De Ver. q. 24, a. 12; S. Th. 1—2, q. 109, a. 8.
³³ Srov. pozn. 31.
³⁴ Comment. in Lib. C. Gent. III, c. 160.
³⁵ Clyp. Theol. Thom. p. 2, tr. 8, a. 6, n. 284.

- ³⁶ Srov. pozn. 32.
³⁷ In Ev. Joan. c. 1, lect. 5.
³⁸ I. Sent. dist. 48, q. 1, a. 3 ad 2.
³⁹ IV. Sent. dist. 20, q. 1, a. 1, solut. 1.
⁴⁰ De verit. q. 24, a. 11.
⁴¹ In Ep. ad Hebr. c. 12, lect. 3.
⁴² Contra Gent. 1. III, q. 159.
⁴³ De Div. Vol. q. 2. dub. 3, §§ 2—4.
⁴⁴ S. Th. 3, q. 86, a. 1.
⁴⁵ Lib. III, c. 3, q. 4.
⁴⁶ De Gr. et lib. arb. 1. 2, c. 7 et 6.
⁴⁷ De nat. et gr. 1. I, c. 18.
⁴⁸ De lib. arb. 1. III, c. 18, n. 50. Ml 32, 1295.
⁴⁹ Test. adv. Jud. 1. III, c. 91. Ml 4, 804.
⁵⁰ In Ep. 1. ad Cor. c. 10, v. 13. Ml 68, 530.
⁵¹ De duab. Anim. c. 12, n. 17. Ml 42, 107.
⁵² II. Sent. dist. 28, q. 1, a. 3.
⁵³ De Ver. q. 24, a. 14 ad 2.
⁵⁴ Sess. VI, c. 11. Dz. 804.
⁵⁵ Contra Faust. Man. 1. XXII, c. 78. Ml 42, 451.
⁵⁶ Srov. pozn. 51.
⁵⁷ Sermo 253, n. 3. Ml 38, 2213. Dielo nie je jeho.
⁵⁸ De Lib. Arb. 1. III, c. 16, n. 45. Ml 32, 1293.
⁵⁹ De duab. anim. c. 11, n. 15. Ml 42, 105.
⁶⁰ Adv. Jovin. 1. II, n. 3. Ml 23, 299.
⁶¹ Adv. Marc. 1. II, c. 5. Ml 2, 316.
⁶² De iust. ex oper. n. 56. Mg 65, 938.
⁶³ Adv. haer. 1. IV, c. 37, n. 2; C. Jul. 1. V et VIII. Ad Theodor. lapsum adh. 1, n. 8.
⁶⁴ S. Th. 2—2, q. 2, a. 5 ad 1.
⁶⁵ De corrept. et gr. c. 11, n. 32. Ml 44, 936.
⁶⁶ De Div. Vol. q. 2, dub. 3, § 6, n. 52.
⁶⁷ De vocat. omn. gent. 1. II, c. 15. Ml 51, 700. Nie je celkom iste od sv. Prospera.
⁶⁸ Dz 1291. Je to jedna z 31 viet, odsúdených kongregáciou sv. Oficia 7. decembra 1690. Sv. Alfonz ju pripisuje M. Baiovi.
⁶⁹ De gr. et lib. arb. 1. II, c. 7.
⁷⁰ II. Sent. dist. 30, q. 1, a. 1.
⁷¹ Sess. V, de pecc. orig. Dz 792.

- ⁷² In 1—2, q. 109 a. 8. František Zumel († 1607) z Valencie, generálny predstavený rádu B. M. V. de Mercede, bojovný zástanca „fyzickej predeterminácie“.
- ⁷³ Comment. schol. in 3. p. S. Th. q. 86, a. 1, concl. 1. Gregor Nuñez O. S. Oug. († 1620), sekretár komisie „De Auxiliis“, odporca Molinov.
- ⁷⁴ De Aug. q. un. a. 16. Peter de Ledesma O. Pr. († 1616), dlhoročný profesor, medzi inými i v Salamanke.
- ⁷⁵ Jansen. Rediv. p. 2, a. 6, n. 8. Ján d'Yse de Faléon (1669—1751) známy odporca jansenizmu.
- ⁷⁶ Dz 1067.
- ⁷⁷ De Statu Nat. lapsae 1. II, c. 4.
- ⁷⁸ Viď pozn. 68.
- ⁷⁹ Prael. de Gr. Chr. q. 8, a. 4.
- ⁸⁰ De Div. Vol. q. 2, dub. 3, § 3, n. 18. 22.
- ⁸¹ Schol. Comment. in 1. p. Ang. D. q. 23, a. 3, concl. 3. Dom. Bañez (1528—1604) vynikajúci teolog tomistický, nejaký čas i svedník sv. Terézie Avilskej.
- ⁸² De Verit. q. 24, a. 11.
- ⁸³ Contra Gent. 1. III, c. 161.
- ⁸⁴ Srov. pozn. 65.

Hlava III.

- ¹ In Primam. Secundae, q. 111, disp. 4, a. 3 ss.
- ² Réplique à la Reponse du roy de la Grande Bretagne 1. II, obs. 3, ch. 12. Jakub Davy du Perron (1556—1618), vynikajúci učenec a biskup, bojovník za pravdu a práva Cirkvi.
- ³ Disp. de Dono orandi c. 2.
- ⁴ Prael. de Gr. q. 7, a. 4, concl. 5. Tournely (1658—1729), dlhoročný profesor na Sorbone, úprimne oddaný Cirkvi, odporca jansenizmu.
- ⁵ Jans. Erroris Cal. subl. c. 2, § 1. Noris (1631—1704), profesor cirkevných dejín v Pise, neskoršie kardinál.
- ⁶ Conses. Schol. de Gr. I, c. 8. Tomassin (1619—1695), nesmierne vzdelaný oratorián, najmä v cirkevných dejinách.
- ⁷ S. Th. 1, q. 49, a. 2 ad 3.
- ⁸ De Nat. et Gr. c. 69, n. 83.
- ⁹ Theol. Graec. Patrum... vind. 1. II, c. 15, n. 2; c. 6, n. 1. 2. Izák Habert († 1668), horlivý profesor a biskup, bojovník proti jansenizmu.

- ¹⁰ In 1—2, S. Th. q. 111, c. 5. Filip de Gammache (1569—1625), profesor Sorbony, priateľ povestného Richera.
- ¹¹ In 1—2, De Gr. q. 5, et 7. Andrej Du Val (1564—1638), profesor a dekan Sorbony.
- ¹² In Primam Secundae q. 111, disp. 5, a. 1.
- ¹³ Cemment. in c. 2 ad Rom. Benedikt Pereira S. J. (1535—1610), Španiel, ktorý vynikal podivuhodnou učenosťou.
- ¹⁴ De Dono orandi c. 1 et 2.
- ¹⁵ De Multipl. Gen. div. Gr., cap. de Gr. Ang. et Ad. conc. D'Argentré (1673—1740), slávny učenec a biskup v Tulle.
- ¹⁶ De Deo 1. X, c. 19 et 20.
- ¹⁷ Lib. 6, c. 3, q. 3. Périgueux, biskupské mesto, ktoré patrí do cirkevnej provincie Bordeaux.
- ¹⁸ In 1—2, q. 109, a. 10.
- ¹⁹ Conc. in S. Math. 1, p. 1.
- ²⁰ Theol. s. Ans. disp. 125. Jozef Saenz de Aguirre O. S. B. (1630—1699), profesor v Salamanke, neskoršie kardinál.
- ²¹ Theol. Patrum, Tr. de Gr., dis. 3, sect. 4 et 5. Ant. Boucat O. Minim. vydal v Paríži 1715 svoje dielo.
- ²² Petrus de Tarantasia, neskoršie pápež bl. Innocent V. († 1276).
- ²³ Quodlib. 7, a. 10.
- ²⁴ Quodlib. 4, q. 19; quodlib. 8, q. 5.
- ²⁵ Tractatus nikdy nevydaný.
- ²⁶ Palladium Theol., tr. de Gr., disp. 1, q. 12, n. 277; q. 13, n. 312. G. Buontempi O. Cap. († 1672).
- ²⁷ Sent. 1. VI, c. 50.
- ²⁸ C. Jans. syst. confut. p. 2, n. 225.
- ²⁹ De Erudit. inter hom. 1. I, c. 30.
- ³⁰ De Nat. et Gr. 1. I, c. 15.
- ³¹ Instruct. christ. Elucid. d. 24, c. 20. Antverpiae 1575. M. Felisius Cats. O. Min. († 1576) bojoval proti kalvinizmu v Nizozemsku.
- ³² De Justif. 1. XIII, c. 13.
- ³³ De div. Gr., q. 1, dub. 13, § 3, n. 20. Lud. Gotti O. Pr. (1664—1752) preslávil sa obranou Cirkvi.
- ³⁴ Traité de l'amour de Dieu 1. 3, ch. 4.
- ³⁵ De Gr. et Lib. Arb. 1. II, c. 5.
- ³⁶ Dz. 804.
- ³⁷ De Nat. et Gr. c. 43, n. 50. Ml 44, 271.

- 38 Srov. pozn. 28.
 39 De div. Quaest. ad Simplic. 1. I, q. 2, n. 21. Ml 40, 127.
 40 Nodus Praedest. dissol., p. 1, § 2, n. 2.
 41 Praelect. theol., De Gr. Chrast. q. 3, De Jans. pr. 1.
 42 Jans. Erroris Calumnia subl. c. 4.
 43 Enarr. in Ps. 16, n. 6. Ml 36, 146.
 44 Ep. 194, ad Sixtum c. 4, n. 16. Ml 33, 880.
 45 Enarr. in Ps. 52, n. 5. Ml 36, 616.
 46 Mor., reg. 62, c. 3. Mg 31, 799.
 47 In Ep. ad Gal. Comment. c. 3, n. 5. Mg 61, 655.
 48 Hom. de Moyse(?).
 49 In Quadrag. s. 5, n. 4. Ml 183, 179.
 50 De diversis s. 17, n. 1. Ml 183, 583.
 51 De Gr. et lib. arb. c. 16, n. 32. Ml 44, 900.
 52 De lib. arb. 1. III, c. 19, n. 53. Ml 32, 1297.
 53 vid' pozn. 39.
 54 In Joan. tr. 26, n. 2. Ml 35, 1607.
 55 De lib. arb. 1. III, c. 22, n. 65. Ml 32, 1303.
 56 De Gr. et lib. arb. c. 15, n. 31. Ml 44, 900.
 57 ib. c. 18, n. 37. Ml 44, 904.
 58 Ep. 157, ad Hilar. c. 2, n. 9. Ml 33, 677.
 59 ib. c. 3, n. 16. Ml 33, 682.
 60 De Deo 1. X, c. 20, n. 4.
 61 De div. Quaest. ad Simpl. 1. I, q. 1, n. 14. Ml 40, 108.
 62 De Nat. et Gr. c. 69, n. 83. Ml 44, 289.
 63 De Gr. et lib. arb. c. 16, n. 32. Ml 44, 900.
 64 De Corrept. et Gr. c. 5, n. 7. Ml 44, 919.
 65 ib. c. 2, n. 4. Ml 44, 918.
 66 De Verit. q. 14, a. 11, ad 1.
 67 De Gr. et lib. arb. 1. II, c. 8.
 68 De Deo 1. X, c. 20.
 69 Cons. Schol. de Gr. I, c. 13.
 70 Prael. de Gr. q. 7, a. 4, concl. 5, prob. 4.
 71 In Ps 90, s. 15, n. 5.
 72 S. Th. 2—2, q. 18, a. 4, c., ad 2 et 3.
 73 Sess. VI, c. 13. Dz 806.
 74 S. Th.
 75 Sess. VI, c. 15 et 16. Dz 825. 826.
 76 Vid' pozn. 72.

- ⁷⁷ In Ps 90, s. 7, n. 1.
- ⁷⁸ In Dom. VI. p. Pentec. s. 3, n. 6. MI 183, 344.
- ⁷⁹ De Corrept. et Gr. c. 14, n. 45. MI 44, 943.
- ⁸⁰ De Gr. et lib. arb. c. 21, n. 42. MI 44, 908.
- ⁸¹ De praed. sanct. c. 10, n. 19. MI 44, 975.
- ⁸² De Gr. et lib. arb. c. 16, n. 32. MI 44, 900—901.
- ⁸³ De Dono pers. c. 13, n. 33. MI 45, 1013.
- ⁸⁴ De Gr. et lib. arb. c. 16, n. 32. MI 44, 900.
- ⁸⁵ Contra duas ep. Pelagii ad Bonif. 1. I, c. 19, n. 37. MI 44, 568.
- ⁸⁶ De Gr. Christi c. 24, n. 25. MI 44, 373.
- ⁸⁷ De civit. Dei 1. V, c. 9, n. 4. MI 41, 152.
- ⁸⁸ De Gr. et lib. arb. c. 20, n. 41. MI 44, 906.
- ⁸⁹ De Malo q. 6, a. un. ad 3.
- ⁹⁰ S. Th. 2—2, q. 24, a. 11.
- ⁹¹ S. Th. 1—2, q. 10, a. 4 ad 3.

OBSAH

	Strana
Predmluva	5
Vtelenému Slovu, Ježišovi Kristovi	7
Venovanie Pánu Ježišovi a Panne Márii	8
DIEL I. POTREBA, MOC A PODMIENKY MODLITBY	9
Úvod	11
<i>Hlava I. Potreba modlitby.</i>	15
1. Modlitba je potrebná ku spásu	15
2. Modlitba je potrebná v pokušeniach	19
3. O vzývaní svätých	23
4. O prostredníctve Panny Márie	30
<i>Hlava II. Moc modlitby</i>	34
1. Cena modlitby v očiach Božích	34
2. Moc modlitby proti pokušeniam	35
3. Boh je vždy ochotný nás vyslyšať	38
4. Neprosme len o malé veci	40
5. Lepšie je prosiť ako premýšľať	41
<i>Hlava III. Podmienky modlitby</i>	44
1. Za čo sa máme modliť	44
2. Pokora pri modlitbe	49
3. Dôvera pri modlitbe	54
4. Vytrvalosť v modlitbe	65
DIEL II. MILOST' MODLITBY JE DANÁ VŠETKÝM.	
AKO MILOST' OBYČAJNE PÔSOBI	73
Úvod	75
<i>Hlava I. Boh chce spasiť všetkých. Preto zomrel Ježiš Kristus za spásu všetkých</i>	76
1. Boh chce spasiť všetkých	76

	Strana
2. Ježiš Kristus zomrel za spásu všetkých	86
3. O deťoch zomretých bez krstu	92
<i>Hlava II. Boh dáva všetkým spravodlivým milosť potrebnú k zachovávaní prikázaní a hriešnikom milosť potrebnú k obráteniu</i>	94
1. Náuka gréckych Otcov	94
2. Náuka latinských Otcov	98
3. Svedectvo Písma svätého	98
4. O zatvrdilých hriešnikoch	99
<i>Hlava III. Boh dáva všetkým, keď chcú, milosť modlitby; lebo k modlitbe netreba ničoho okrem dostatočnej milosti dávanej všetkým</i>	111
1. Hlavní zastancovia tejto náuky	111
2. Dôkazy pre túto náuku	119
Záver	135
Poznámky	141